BANKA SLOVENIJE

LETNO POROČILO

LETO 1999

Izdala:

BANKA SLOVENIJE
Slovenska 35
1505 Ljubljana
Tel.: 061 17 19 000
Fax: 061 215 516

Letno poročilo temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do sredine februarja 2000.

This publication is also available in english.

ISSN 1318-5284

Pregled vsebine

Guvernerjev nagovor 7

1. GOSPODARSKO OKOLJE 11
1.1. Zunanji pogoji gospodarjenja 11
1.2. Bruto domači proizvod, zaposlenost in stroški dela 12
1.3. Javne finance 15
1.4. Finančni trg 18
1.5. Cene 19
1.6. Plačilna bilanca 20
1.7. Zadolževanje v tujini 25

2. DENARNA POLITIKA 27
2.1. Denarni cilj in ponudba denarja 27
2.2. Obrestne mere 31
2.3. Devizni trg in devizni tečaj 33
2.4. Uporaba instrumentov 36

3. BANČNI SEKTOR 47
3.1. Struktura bančnega sektorja 47
3.2. Poslovanje bank 49
3.3. Poslovanje hranilnic 57
3.4. Nadzor bank in hranilnic 59

4. DRUGE DEJAVNOSTI 61
4.1. Upravljanje mednarodnih denarnih rezerv 61
4.2. Posli za Republiko Slovenijo 62
4.3. Gotovinsko poslovanje 63
4.4. Reforma plačilnih sistemov 65
4.5. Statistični sistem 69
4.6. Mednarodno sodelovanje 70

5. RAČUNOVODSKI IZKAZI 71

6. PRILOGE 89
6.1. Zakonski status in naloge 89
6.2. Pomembnejši ukrepi v letu 1999 90
6.3. Izkaz uspeha in bilanca stanja 96
6.4. Uprava in organizacijska sestava 97
6.5. Publikacije in spletna stran 99
6.6. Pregled nekaterih pojmov 100

Pregled okvirjev, tabel in slik

Okvirji:

1. Zaključen proces lastninskega preoblikovanja podjetij 14
2. Uvedba davka na dodano vrednost in trošarin 16
3. Reforma pokojninskega sistema 17
4. Zakon o trgu vrednostnih papirjev 18
5. Bližnji cilj denarne politike Banke Slovenije 27
6. Strukturni položaj denarnega trga 30
7. Posebno likvidnostno posojilo s sodelovanjem bank 37
8. Pogodbeno sodelovanje pri posegih na trgih tujega denarja 42
9. Skladnost z evropskim pravnim redom v bančništvu 47
10. Podružnice tujih bank 48
11. Reforma oskrbe z gotovino 64

Tabele:*

1. Nekateri gospodarski kazalci 13
2. Regionalna razčlenitev blagovne menjave 22
3. Plačilna bilanca 23
4. Zunanji dolg Slovenije 26
5. Ponudba primarnega denarja 28
6. Ponudba M3: konsolidirana bilanca denarnega sistema 29
7. Obrestne mere Banke Slovenije in denarnega trga 32
8. Uporaba instrumentov denarne politike in politike deviznega tečaja 36
9. Nakupi in prodaje deviz 43
10. Število odobrenih in zavrnjenih dovoljenj bankam in hranilnicam 49
11. Bilančne vsote in tržni deleži največjih bank 50
12. Ročnost vlog in kreditov nebančnega sektorja 52
13. Glavne postavke bilance stanja bank 53
14. Glavne postavke prirejenega izkaza uspeha 54
15. Kazalci učinkovitosti poslovanja bank 55
16. Razvrstitev bilančne in zunajbilančne aktive bank 56
17. Izpostavljenost bank in oblikovani popravki ter rezervacije 57
18. Mednarodne denarne rezerve in devizne rezerve bančnega sistema 61

Slike:

1. Cene primarnih surovin in nafte na svetovnem trgu 11
2. Struktura bruto domačega proizvoda 12
3. Cene 20
4. Količinski izvoz in uvoz blaga ter saldo blagovne menjave 21
5. Glavni agregati plačilne bilance 24
6. Povprečne obrestne mere bank 31
7. Obrestne mere Banke Slovenije in denarnega trga 33
8. Tokovi tujega denarja 34
9. Realni efektivni tečaj tolarja 35
10. Povprečna struktura tolarskih vlog 40
11. Pogojevani tečaj in obdobja interveniranja 43
12. Povprečna struktura bančnih virov sredstev in naložb 51
13. Struktura bančnih prihodkov in odhodkov 54
14. Količinska in vrednostna struktura bankovcev v obtoku 63
15. Struktura vrednosti odkritih tolarskih ponaredkov 64
16. Obseg plačilnega prometa v sistemu BPRČ 66
17. Obseg plačilnega prometa v sistemu Žiro kliring 67

*Razen tabel računovodskih izkazov.

Gospod predsednik, spoštovani poslanke in poslanci!

Svet Banke Slovenije je na 201. seji dne 28. marca 2000 sprejel poslovno poročilo za leto 1999, hkrati s finančnim izkazom, katerega vsebino in korektnost je preverila firma Price Waterhouse Coopers iz Zuericha.

Dovolite mi, da vam na tej osnovi podam nekaj značilnosti preteklega leta, oziroma okvir, v katerem je delovala Banka Slovenije na področju denarne politike, kot tudi politike tečaja tolarja.

Leto 1999 se je pričelo s številnimi institucionalnimi spremembami, od katerih moramo omeniti predvsem naslednje: 1. februarja je stopil v veljavo asociacijski sporazum med Slovenijo, ki predstavlja prav za področje kapitalskih pretokov pomembno prelomnico, predvsem v smeri dodatne kapitalske svobode. Isti mesec je bil sprejet tudi nov bančni zakon, ki v celoti prevzema vse pomembnejše evropske bančne direktive in pomeni med drugim prav za finančno posredništvo možnost večje tuje konkurence, saj je omogočil tujim bankam na našem trgu odpirati podružnice. S prvim marcem je prenehal veljati medbančni dogovor o limitiranju pasivnih obrestnih mer. V aprilu je Državni zbor sprejel nov devizni zakon, ki je izenačil predvsem pravice razpolaganja z devizami fizičnih in pravnih oseb, rezidentov in nerezidentov, ter dopustil večjo kapitalsko mobilnost. Prvega julija je stopil v veljavo Zakon o davku na dodano vrednost, katerega izvedba v praksi je predvsem v drugem četrtletju preteklega leta (pred njegovo uvedbo) povzročila velika tržna gibanja, tako na domačem trgu, kot tudi pri poslovanju s tujino. Končno velja omeniti še novi Zakon o trgu vrednostnih papirjev, predvsem pa pokojninsko reformo, ki je bila sprejeta tik pred iztekom leta.

Novosti iz sprejete zakonodaje, predvsem pa uvedba davka na dodano vrednost, so zelo vplivale na odločitve tržnih udeležencev. V prvi polovici leta je prav zaradi navedenih sprememb h gospodarski rasti največ prispevalo domače povpraševanje, okrepljeno z zadolževanjem prebivalstva, ki je kupovalo predvsem različne trajnejše dobrine, na prvem mestu avtomobile. V drugi polovici leta je rast gospodarstva spodbujalo tuje povpraševanje, predvsem izboljševanje moči evropskega gospodarstva.

V preteklem letu je zaradi dogodkov na nekaterih tujih trgih, kjer je slovensko gospodarstvo običajno ustvarjalo pomembne presežke na tekočem računu, prišlo do znanih težav, ki so se pokazale z znatnim padcem gospodarske rasti in kupne moči (zaradi kosovske krize ter ruske finančne krize). Hkrati se je na svetovnih trgih pričel proces zviševanja cen nafte in nekaterih drugih borznih artiklov, ki je posledično pomenil višje izdatke tudi za slovensko gospodarstvo. Dolgoletno ravnotežje na tekočem računu plačilne bilance, ki je vse do lanskega leta uvrščala Slovenijo med najuspešnejše države v tranziciji, se je zaradi naštetih sprememb prevesilo v neravnotežje v obsegu 2,9 % BDP. Hkrati se je povečalo zadolževanje subjektov na tujih trgih, tako da je nivo deviznih rezerv ob koncu leta približno za četrtino zaostal za stanjem dolga, medtem ko so bile še ob koncu leta 1998 skoraj vzporedne z zunanjim dolgom. Gospodarska rast bi bila brez zadolževanja v tujini ali prodaje premoženja tujcem v preteklem letu tudi v Sloveniji nižja od dosežene, zato bo treba v prihodnje bolj misliti na lastne prihranke, če sta naši želji stabilna rast na dolgi rok in članstvo v EU.

Inflacijska gibanja so bila v prvi polovici leta ugodna, saj je konec junija porast cen življenjskih potrebščin na letni ravni znašal le 4,3 %, glede na december 1998 pa samo 2,7 %. Uvedba davka na dodano vrednost je povzročila hitrejšo rast cen v tretjem četrtletju lanskega leta (3,4 % - skupno v obdobju julij-september) in tako vplivala na dvig inflacije na letni ravni, ob že omenjenem povečevanju cen nafte. Povprečna letna inflacija je znašala 6,1 %, od decembra do decembra pa 8 %. Še nekaj je bilo značilno za preteklo leto: inflacija je bila mnogo manj uravnotežena kakor leto poprej, kajti rast cen posameznih produktov in storitev je bila zelo različna.

Za konkurenčnost narodnega gospodarstva je pomembno tudi gibanje plač. Slednje je v zasebnem sektorju ob koncu leta in med letom v javnem sektorju povzročilo, da je bruto plača na zaposlenega lani glede na prejšnje leto realno porasla za 3,3 %, kar je toliko kot trenutno ocenjena produktivnost dela. Tako doseženi rezultat negativno vpliva na stroškovno konkurenčnost gospodarstva in zelo poslabšuje makroekonomska razmerja.

Omenjena gibanja v realni ekonomiji so narekovala vodenje denarne politike z nespremenjenim dolgoročnim ciljem: doseči evropski cenovni, oziroma inflacijski nivo. Bližnji cilj denarne politike je bil najširši denarni agregat M3, in sicer z možno rastjo v območju med 16 in 24 %. Denarni agregat M3 se je v lanskem letu povečal za 16 %, kar je bilo na spodnji meji zastavljenega in javnosti sporočenega cilja. K rasti M3 so največ prispevale domače naložbe bančnega sektorja. Struktura rasti deležev ožjih denarnih agregatov M1 in M2 kaže predvsem na spreminjanje ročnosti bančnih vlog in v povprečju večje potrebe po likvidnostnih sredstvih. Obseg varčevanja prebivalstva se je realno povečal za 7 %, kar je bistveno manj kakor leto poprej, ko je rast dosegla nivo 14,3 %, na to pa je vplivalo predvsem že omenjeno večje trošenje pred uvedbo davka na dodano vrednost.

Omenjena gibanja so imela posledice tudi na domačem deviznem trgu, na katerem je bilo povpraševanje po devizah v pretežnem delu leta večje od njihove ponudbe. Takšna situacija je terjala od centralne banke še opreznejšo politiko, predvsem v smeri intervencij prodaje, kot tudi začasnega odkupa deviz. Deficit v plačilni bilanci in manjši neto pritok tujega kapitala sta narekovala prodajo dela deviznih rezerv, nekaj več kot 100 milijonov dolarjev. Tako je bil efektivni tečaj tolarja v povprečju lanskega leta nominalno nižji za 5,5 %, realno pa za 0,6 % (merjeno z relativnimi cenami življenjskih potrebščin). Izraziteje kot v povprečju je tolar padel v razmerju do ameriškega dolarja realno za 5,3 %, oziroma 8,6 %, medtem ko se je rahlo okrepil v razmerju do nekaterih pomembnejših valut iz držav Evropske unije: do nemške marke za 0,4 %, do avstrijskega šilinga in francoskega franka pa za 0,5 %.

V obrestnih merah na tolarske depozite, oziroma na najete kredite v nacionalni valuti, se je na eni strani izkazala v prvem polletju padajoča inflacijo, hkrati pa tudi povečano povpraševanje po tolarskih virih. Skladno z gibanjem inflacije je tudi Banka Slovenije spreminjala večino obrestnih mer svojih aktivnih in pasivnih instrumentov denarne politike. Z drugimi besedami, gibanje kratkoročnih pasivnih obrestnih mer je bilo dokaj stabilno, medtem ko so dolgoročnejše v drugem polletju pričele naraščati. Podobni so bili tudi trendi pri aktivnih bančnih obrestnih merah, še posebej pri dolgoročnih, kajti slednje so porasle od najnižje vrednosti 6,8 % nad TOM v februarju, na 8 % nad TOM decembra 1999.

Spoštovane poslanke, spoštovani poslanci, kot je razvidno iz nekaj skromnih uvodnih podatkov, podrobneje pa iz samega poročila, so se pogoji poslovanja v lanskem letu v primerjavi z letom poprej pomembno spremenili, kar je imelo na eni strani za posledico plačilnobilančno neravnovesje, na drugi strani pa sicer spodbudne stabilizacijske rezultate ob hkratnih povečanih inflacijskih pričakovanjih. Glede na odprtost našega gospodarstva, njegovo vpetost v mednarodne tokove, ki so podvrženi globalizaciji in predvsem zahtevi po svobodnem gibanju kapitala, so zahteve za nadaljnjo rast gospodarstva upravičene, vendar le ob dodatni stopnji stabilnosti.

Samo rast v stabilnosti na dolgi rok je Sloveniji garancija za uspešno vključitev v Evropsko unijo. Politika mehkejše nacionalne valute ne more nikdar nadomestiti potrebnih strukturnih reform in hkrati ne more pripeljati do boljših rezultatov. Slednjim se bo Slovenija z gotovostjo približala z višjo stopnjo domačega varčevanja, ki bo dobra osnova za nove investicije in nadaljnje zniževanje obrestnih mer: z zmerno rastjo plač, ki ne smejo prehitevati rasti naših konkurentov v Evropski uniji in z izravnanim proračunom ob sedanjem nivoju realne rasti. K takšni naravnanosti lahko veliko prispeva tudi denarna politika, dokler še ostaja domena nacionalne suverenosti. Vsak drugačen scenarij od navedenega nas lahko le oddalji od zastavljenih ciljev, to pa ne bi bilo dobro na daljši rok. Za tak pristop je potreben še večji konsenz kot smo ga imeli do danes, tako med socialnimi partnerji kot tudi med delovanjem treh najpomembnejših politik: fiskalne, dohodkovne in denarne. Pri tem lahko ima in mora imeti tudi Državni zbor čim večjo pozitivno vlogo.

Dovolite, gospod predsednik in vsi člani Državnega zbora, da se vam vsem skupaj zahvalim za uspešno sodelovanje v preteklem letu, za izkazano zaupanje, podporo in razumevanje, ki ga je bila Banka Slovenije deležna pri najvišjem predstavniškem telesu.

Moja zahvala gre tudi vsem članom Sveta Banke Slovenije, ki so s svojo aktivnostjo in zavzetostjo prispevali h kreiranju denarne politike in njeni izvedbi.

Enako se zahvaljujem vsem sodelavcem za njihova vsakodnevna prizadevanja pri izvajanju denarne politike in pripravi različnih analiz, namenjenih iskanju kar najboljših rešitev za nadaljnje zniževanje inflacije in utrjevanje zaupanja v čim stabilnejši tolar.

Ljubljana, 28. marca 2000

dr. France Arhar
Guverner

1. GOSPODARSKO OKOLJE

1.1. Zunanji pogoji gospodarjenja

V mednarodnem okolju so bili leta 1999 poleg uvedbe evra v središču pozornosti: sprememba v smeri gibanja cen nafte in cen primarnih surovin, rast obrestnih mer in v drugi polovici leta obrat v gospodarski rasti pri najpomembnejših trgovinskih partnericah Slovenije.

V svetu okrepljena 3,3 % gospodarska rast

Svetovna gospodarska rast se je po upočasnitvi v letu 1998, ko je znašala 2,5 %, v letu 1999 okrepila, tako da znaša njena ocena 3,3 % (IMF). Gospodarska rast v Evropski uniji je znašala 2,2 % in v ZDA 4,0 %. Japonska je dosegla nizko, po oceni 0,7 % stopnjo gospodarske rasti (leta 1998 pa negativno, -2,8 % rast). Med državami Evropske unije, s katerimi Slovenija največ trguje, je izkazala nadpovprečno rast Francija (2,7 %), podpovprečni stopnji rasti pa sta dosegli Italija (1,3 %) in Nemčija (1,4 %). Hrvaški bruto domači proizvod se je po ocenah v letu 1999 zmanjšal za 1,5 % in češki za 0,5 %. V Rusiji je gospodarska rast ocenjena na 1,7 % (v 1998. letu zmanjšanje za 4,6 %), na Poljskem na 3,9 % in na Madžarskem na 4,1 %.

Izvozno povpraševanje v drugem polletju povečano

Mednarodna menjava je po podatkih OECD v letu 1999 porasla za 4,9 %. Osem največjih slovenskih trgovinskih partneric, brez Hrvaške, je v letu 1999 povečalo uvoz blaga za 4,7 % (pri tem Nemčija 5,5 %).Tuje povpraševanje je bilo manj ugodno v prvi polovici leta 1999, a se je v poletnih mesecih okrepilo in pospešilo proti koncu leta 1999.

Visoke cene nafte

Cena nafte je začela marca 1999, po približno dveletnem zniževanju, spet rasti. Nafta North Sea Brent je bila v januarju 1999 vredna 11,1 ameriškega dolarja za sodček, do decembra istega leta pa se je njena cena povzpela na 25,3 ameriških dolarjev za sodček, kar predstavlja približno 130 % porast. V povprečju leta 1999 je bila ta vrsta nafte za okrog 40 % dražja kakor leto prej. Takšno gibanje cen nafte se je pokazalo preko rasti uvoznih cen tudi v cenah življenjskih stroškov in v cenah proizvajalcev v državah uvoznicah nafte. V drugi polovici leta pa se je ustavila tudi tendenca zniževanja dolarskih cen primarnih surovin.

Slika 1: **Cene primarnih surovin** (1998=100) **in nafte** (North Sea Brent v USD/sodček) **na svetovnem trgu** (1997-1999)

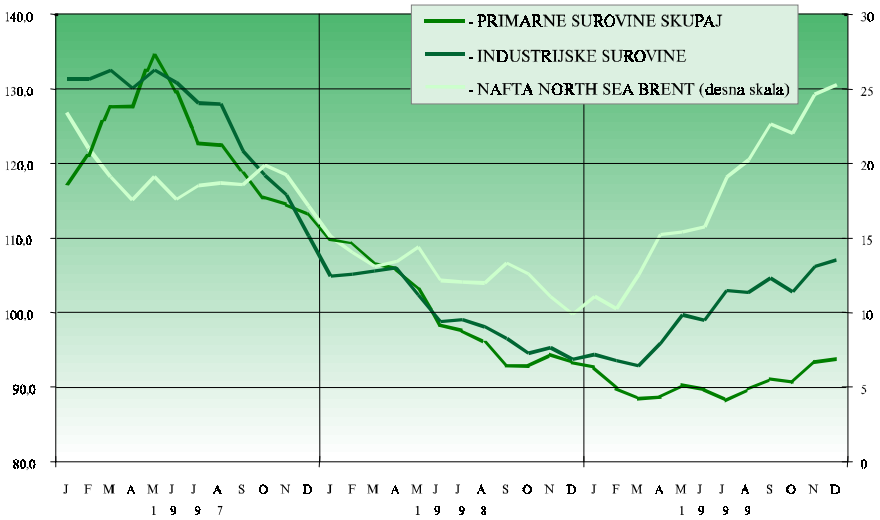

Vir: The Economist, London; OPEC Bulletin, Dunaj.

V povprečju so bile leta 1999 cene primarnih surovin kljub rasti še vedno za 9,5 % nižje kakor v letu pred tem, pri tem živilske za 17,5 %, industrijske pa so dosegle podobno raven kot v povprečju leta 1998 (rast za 0,1 %). Primarne surovine (skupine 0-4 po Standardni mednarodni trgovinski klasifikaciji) so imele v 1999. letu 17,3 % delež v slovenskem uvozu in 6,3 % v izvozu blaga.

Padajoča vrednost nove evropske valute

V januarju 1999 je bila uvedena skupna evropska valuta, evro. Prvi mesec po uvedbi je bil evro povprečno vreden 1,16 ameriškega dolarja. Od uvedbe pa do konca leta 1999 je vrednost evra padala, tako da je bilo ob koncu leta za en evro treba odšteti le še nekaj več kot en ameriški dolar (1,01). Ameriški dolar je tako od začetka do konca leta 1999 pridobil do evra okrog 15 % vrednosti.

Poslabšanje slovenskih pogojev menjave za 0,4 %

Slovenski pogoji menjave so se v letu 1999 kljub rastočim cenam nafte in naftnih derivatov povprečno poslabšali le za 0,4 % (v letu 1998 je znašalo izboljšanje 2,5 %). Slovenske dolarske izvozne cene so se glede na povprečje leta 1998 znižale za 8,9 %, dolarske uvozne cene pa so se v enakem obdobju znižale za 8,6 %. To zajema tudi prej omenjeno rast vrednosti ameriškega dolarja (predvsem) do evra. Slovenske dolarske izvozne cene so se iz tega vzroka znižale za 4,4 % in slovenske uvozne cene za 4,0 %.

Nizka raven obrestnih mer na mednarodnih trgih

Obrestne mere na mednarodnih trgih so v letu 1999 ostale nizke, kljub temu da so večino leta izkazovale znake rasti. Obrestna mera LIBOR za trimesečne vloge v ameriških dolarjih je leta 1999 v povprečju znašala 5,41 % (v decembru 6,13 %), na enake v evrih pa 2,96 % (v decembru 3,44 %).

1.2. Bruto domači proizvod, zaposlenost in stroški dela

Gospodarska rast po oceni 4 %

Gospodarska aktivnost, merjena z rastjo bruto domačega proizvoda, se je po ocenah v letu 1999 povečala za 4 %, kar je približno toliko kot leto prej (3,9%). Za leto 1999 je bila značilna nizka gospodarska rast v pričetku leta ter zelo visoka rast v drugem četrtletju - pred uvedbo davka na dodano vrednost - in še naprej zadovoljiva v drugem polletju ob okrevanju gospodarstev Evropske unije.

Slika 2: **Struktura bruto domačega proizvoda** (1992-1999; BDP 1995=100)

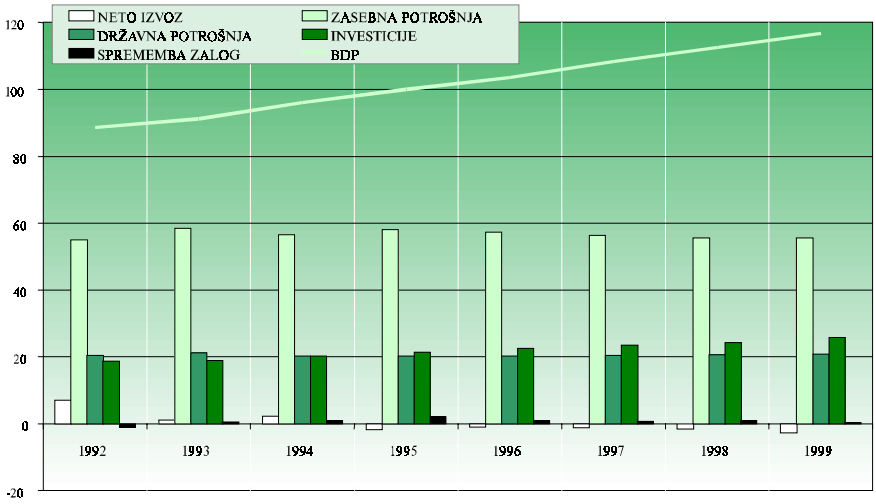

Vir: Statistični urad RS in Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Glavni dejavnik rasti domače povpraševanje

Medtem ko je v prejšnjih dveh letih spodbujalo gospodarsko aktivnost predvsem ugodno izvozno povpraševanje, je bilo leta 1999 glavni dejavnik rasti domače povpraševanje. To je bilo glede na leto 1998 večje za 4,7 % (leta 1998 4,6 %).

Nadpovprečna rast investicijskega povpraševanja (14 % - zlasti v gradbeništvu in infrastrukturi) in državne potrošnje (5,1 %)

Rast izvoznega povpraševanja, merjenega z izvozom blaga in storitev, ki se je okrepilo šele v drugi polovici leta, je znašala 3,6 % (v letu 1998 7 % in v letu 1997 11,3 %), s čimer se je delež izvoza v BDP zmanjšal za eno odstotno točko na 55,7 %. Med komponentami domačega povpraševanja je najhitreje naraščalo investicijsko povpraševanje (14 %), nadpovprečna pa je bila tudi rast državne potrošnje (5,1 %; lani 5,6 %). V letu 1999 je bila izredno visoka rast investicij v gradbene objekte, povečale pa so se tudi investicije v cestno, železniško in telekomunikacijsko infrastrukturo. Ob precejšnjem primanjkljaju v tekočih transakcijah s tujino domače bruto varčevanje ni več zadoščalo za pokrivanje bruto investicij kot v prejšnjih letih. Rast zasebne potrošnje je bila večja (3,7 %) kakor v preteklih letih (2,3 % v letu 1998 in 3,3 % v letu 1997).

Bruto investicije presegle bruto varčevanje

Realna rast dodane vrednosti v letu 1999 je ocenjena na 3,2%, kar je nekoliko manj kakor leta 1998 (3,7%). Dodana vrednost je rasla za 0,8 odstotne točke počasneje

Tabela 1: **Nekateri gospodarski kazalci**

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999[1]
Realna rast bruto domačega proizvoda[2] v %	2,8	5,3	4,1	3,5	4,6	3,9	4,0
Bruto domači proizvod v mio	12.673	14.386	18.744	18.878	18.206	19.523	19.801
Bruto domači proizvod v USD na prebivalca	6.366	7.233	9.431	9.481	9.163	9.847	10.004
Sestava bruto domačega proizvoda v % BDP							
Kmetijstvo gozdarstvo in ribištvo	4,5	4,0	3,9	3,8	3,7	3,4	3,4
Industrija in gradbeništvo	33,4	34,4	32,6	32,7	32,9	33,1	32,6
Predelovalna industrija	25,9	26,2	24,6	24,1	24,3	24,0	23,6
Storitve	49,9	49,0	50,2	50,6	51,5	51,2	50,8
Dodana vrednost skupaj	86,1	85,5	84,8	85,0	86,1	85,7	84,8
Sredstva za zaposlene	60,1	58,0	57,2	54,8	53,6	52,3	51,7
Davki na proizvodnjo in uvoz, minus subvencije	13,9	14,2	14,8	15,3	14,9	15,4	16,5
Bruto poslovni presežek in raznovrstni dohodek	26,0	27,8	27,9	29,9	31,6	32,2	31,8
Izvoz proizvodov in storitev	58,8	60,0	55,2	55,6	57,1	56,7	55,7
Uvoz proizvodov in storitev	57,7	57,8	56,8	56,5	58,3	58,1	58,4
Neto izvoz	1,1	2,2	-1,6	-1,0	-1,2	-1,4	-2.7
Domača zasebna potrošnja	58,5	56,7	58,1	57,3	56,5	55,7	55,7
Državna potrošnja	21,1	20,2	20,2	20,2	20,5	20,6	20,8
Bruto investicije	19,3	20,9	23,4	23,5	24,2	25,2	26,2
Aktivno prebivalstvo[3] v tisočih	930	936	952	943	978	978	967
Zaposleni in samozaposleni	792	781	882	874	906	901	895
Neplačani družinski člani	53	70	53	52	65	58	58
Brezposelni	85,0	85,0	70,0	69,0	72,0	77,0	72,0
Stopnja brezposelnosti (% brezposelnih v akt. prebivalstvu)	9,1	9,1	7,4	7,3	7,4	7,9	7,4
Realna rast bruto plače na zaposlenega v %	13,3	3,6	5,1	5,1	2,4	1,6	3,2
Realna rast produktivnosti dela v %	4,6	5	3,3	4,4	5,1	3,9	3,3

1 Podatki za leto 1999 (razen realne rasti BDP in realne rasti povprečne bruto plače) so ocena Urada RS za makroekonomske analize in razvoj.
2 Od leta 1995 po stalnih cenah leta 1995, pred tem po stalnih cenah leta 1992.
3 Mednarodno primerljivi podatki po metodologiji ILO.
Vir: Statistični urad RS in Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

kakor bruto domači proizvod, kar je posledica visoke rasti neto davkov na proizvodnjo in uvoz, zaradi povečanega domačega trošenja in uvoza pred uvedbo davka na dodano vrednost. Dodana vrednost je glede na prejšnje leto upadla v rudarstvu (-5 %) ter v

Okvir 1: **Zaključen proces lastninskega preoblikovanja podjetij**

Kapital slovenskih podjetij, ki je bil do druge polovice osemdesetih let v tako imenovani družbeni (in ne državni) lasti, je bil zatem v procesu lastninskega preoblikovanja razdeljen in prodan privatnim lastnikom ali podržavljen.

Ta proces se je začel na podlagi jugoslovanske zakonodaje že konec osemdesetih let. Ti postopki so bili kasneje revidirani v okviru revizije celotnega procesa lastninjenja, ker nad statusnimi in premoženjsko-kapitalskimi spremembami tistega časa ni bil vzpostavljen nadzor. Skupno je bilo sproženih 1.122 revizijskih postopkov in oškodovanje družbenega premoženja naj bi v 658 podjetjih znašalo 86.174 milijonov tolarjev.

Množično lastninjenje podjetij pa je sprožil **zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij** iz leta 1992. Po njem so si uprave podjetij (razen javnih podjetij, podjetij z gozdovi, zadrug, bank, zavarovalnic, igralnic, podjetij v stečaju in še nekaterih manjših izjem) izbrale **način preoblikovanja** podjetij. Zakon je omogočal kombinacijo različnih metod odprave družbene lastnine podjetij ob obveznem prenosu navadnih delnic v obsegu 10% na Kapitalski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja, 10 % na Odškodninski sklad in 20 % na Sklad za razvoj za nadaljnjo razdelitev Pooblaščenim investicijskim družbam. Druge možnosti lastninjenja so bile: interna razdelitev in prodaja (vključno z zamenjavo za lastninske certifikate) do 40 % delnic dotedanjim zaposlenim, javna prodaja (vključno z zamenjavo za lastninske certifikate) do 60 % delnic podjetja, prodaja vseh sredstev podjetja ali prenos delnic na Sklad za razvoj in preoblikovanje podjetja s povečanjem lastniškega kapitala.

Posebnost lastninskega preoblikovanja je bila **razdelitev** 567 milijard tolarjev brezplačnih lastninskih certifikatov (okrog 40 % vrednosti družbenega kapitala podjetij, ki so se preoblikovala) več kot 2 milijonoma prebivalcev oktobra 1993. Vrednost posameznega certifikata je bila odvisna od starosti prejemnika. Uporabiti ga je bilo mogoče za: pridobitev delnic ali deležev v podjetjih dotedanje zaposlitve, pridobitev delnic Pooblaščenih investicijskih družb, nakup delnic podjetij v javni prodaji in nakup delnic ali drugega državnega premoženja, ponujenega za certifikate. Po oceni iz decembra 1999 so zbrale Pooblaščene investicijske družbe 158,1 milijarde tolarjev več certifikatov, kakor jim je uspelo pridobiti delnic podjetij, ki so se lastninsko preoblikovala. Ta »privatizacijska vrzel« bo odpravljena s privatizacijo državne lastnine. Vlada je za ta namen odobrila poleg 100,1 milijarde tolarjev svojega premoženja še del državnega deleža v obeh državnih bankah, zavarovalnicah in železarnah, zagotoviti pa bo morala še okrog 18 milijard tolarjev državnega premoženja.

Podjetja so lahko do konca leta 1994 avtonomno pripravila **programe lastninjenja** in jih poslala v odobritev vladni Agenciji za prestrukturiranje in privatizacijo. Do 31.7.1998 je prejelo prvo soglasje k programu 1,436 podjetij s celotnim kapitalom otvoritvene bilance 1.148,3 milijarde tolarjev, od tega 784,7 milijarde tolarjev družbenega kapitala. Lastninsko preoblikovanje je s pridobitvijo drugega soglasja (za vpis v register gospodarskih družb) do leta 1999 končalo 1.381 podjetij, 141 podjetij je bilo prenesenih na Slovensko razvojno družbo, v 82 podjetjih pa je bil uveden stečajni ali likvidacijski postopek. Na dolgotrajnost procesa je zelo vplivalo reševanje številnih problemov tranzicije.

V celotni **strukturi kapitala** podjetij, lastninjenih po Zakonu o lastninskem preoblikovanju podjetij, znaša lastnina notranjih lastnikov 27 %, pooblaščenih investicijskih družb 17 %, državnih skladov 15 %, kupcev iz javne prodaje 9 % in ostalih 32 % (velika večina ostalega pripada državi, nekaj pa še starim lastnikom, zadrugam in denacionalizacijskim upravičencem). Notranji lastniki prevladujejo v manjših, delovno intenzivnih podjetjih. Koncept lastninjenja podjetij nerezidentom ni namenil pomembne vloge kakor v nekaterih drugih tranzicijskih državah. V podjetja ni pritekal svež kapital iz tujine, nerezidenti pa so pred vzpostavitvijo lastniške strukture tudi odlagali svoje neposredne naložbe. Proces lastninjenja je vplival tudi na splošno ekonomsko aktivnost, trend investiranja in oblikovanje dodatnega proizvodnega kapitala. Tako je zaključek procesa sprostil zadržane investicije in povečal donosnost in učinkovitost podjetij.

Procesu lastninjenja kot odpravi družbene lastnine bo sledila **privatizacija** 2.000 milijard tolarjev vrednega dela državnega premoženja. Sprejet je bil že zakon o privatizaciji zavarovalnic, v pripravi pa je še privatizacija državnih bank in nekaterih državnih podjetij (prometne infrastrukture, telekomunikacij, energetskega sistema) in drugih javnih služb.

dejavnosti oskrbe z električno energijo, plinom in vodo (-5 %). Izrazito nadpovprečno rast sta izkazali dejavnosti gradbeništva (9,9 %) in trgovine (4,9 %).

Ocenjena 2,7 % rast dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih je nižja kakor leto prej (5,1 %). Fizični obseg proizvodnje predelovalne industrije je ohranil raven iz leta 1998, proizvodnja celotne industrije pa se je zmanjšala za 0,5 %.

3,2% realna rast plač ob…

… 3,3% rasti produktivnosti

Plače so kljub dogovoru socialnih partnerjev o politiki plač za obdobje 1999-2001 v letu 1999 naraščale precej hitreje kakor prejšnje leto in hkrati hitreje od načrtovane 2 % realne rasti. Realna rast povprečnih bruto plač je znašala 3,2 % in je skoraj dosegla rast produktivnosti dela. Plače v predelovalnih dejavnostih so realno porasle za 2,8 %. Rast produktivnosti dela je znašala 3,3 % in je bila nižja kot v letu 1998 (3,9 %) in v letu 1997 (5,1 %). Delež stroškov dela v BDP se kljub znižanju na 51,7 % ni nižal s takšno dinamiko kot pretekla leta (od 64,1 % BDP leta 1992 povprečno po dve odstotni točki do 52,3 % BDP v letu 1998). Delež davkov na proizvodnjo in uvoz se je ob povečanju davkov na proizvode in storitve (1,1 odstotne točke) in zmanjšanju uvoznih dajatev (0,3 odstotne točke) povečal na 18,7 % BDP. Delež bruto poslovnega presežka v BDP je ob tem ostal nespremenjen glede na leto 1998 (22 %).

Razmeroma ugodne spremembe na področju zaposlovanja

Gibanja zaposlenosti so bila v letu 1999 precej ugodna. Deloma je to posledica administrativnih sprememb v evidenci zaposlenih (med zaposlene se od januarja 1999 štejejo tudi osebe, vključene v javna dela, ki so bile do tedaj statistično upoštevane kot brezposelne), deloma posledica vplivov zakona o delu in zaposlovanju na črno, na rast zaposlenosti pa sta vplivala tudi močnejše domače povpraševanje in hitra rast v nekaterih dejavnostih. Število zaposlenih se je najbolj povečalo med zaposlenimi pri podjetnikih in v samostojnih poklicih (število le-teh se je sicer zmanjšalo), naraslo pa je tudi število zaposlenih v podjetjih in organizacijah. Število zaposlenih še naprej narašča v storitvenih dejavnostih (1,6 % rast glede na leto 1998), kjer je število zaposlenih najhitreje naraščalo v dejavnosti nepremičnin, najema in poslovnih storitev. Zmanjševanje števila zaposlenih se nadaljuje v kmetijstvu (-3,7 %) ter v dejavnostih industrije in gradbeništva (-0,4 %), pri čemer je število zaposlenih najbolj naraslo v dejavnosti gradbeništva, najbolj pa se je zmanjšalo v rudarstvu. Število zaposlenih je upadlo v skoraj vseh skupinah predelovalnih dejavnosti, razen v obdelavi in predelavi lesa ter v kovinskopredelovalni industriji. Najmočneje je število zaposlenih upadlo v proizvodnji usnja in usnjenih izdelkov ter v proizvodnji vozil in plovil.

7,4 % stopnja brezposelnosti

Mednarodno primerljivo aktivno prebivalstvo se je lani po oceni zmanjšalo za enajst tisoč oseb, od tega za pet tisoč (5 % aktivnega prebivalstva) brezposelnih. S tem se je stopnja brezposelnosti po skoku v letu 1998 (7,9 %) vrnila na raven (7,4 %) iz leta 1997. Med posameznimi regijami še vedno obstajajo razlike v gibanju zaposlenosti, po podatkih o registrirani brezposelnosti pa nadpovprečna stopnja brezposelnosti obstaja v podravski, pomurski, savinjski, zasavski in posavski regiji. Kritične skupine brezposelnih so predvsem ženske, mladi (predvsem iskalci prve zaposlitve), starejši od 40 let ter brezposelni z nizko izobrazbo. V skladu s smernicami politike zaposlovanja je vlada sprejela ukrepe aktivne politike zaposlovanja (Strategija dolgoročnega razvoja trga dela do leta 2006 in Nacionalni akcijski program zaposlovanja za leti 2000 in 2001), ki naj bi vpeljali celosten pristop k reševanju brezposelnosti.

1.3. Javne finance

Novi zakoni na področju javnih financ

Leto 1999 je bilo v javnih financah leto večjih institucionalnih sprememb. Aprila je bil sprejet Zakon o računovodstvu, julija sta pričela veljati Zakon o davku na dodano vrednost ter Zakon o trošarinah, septembra je bil sprejet Zakon o javnih financah, ob koncu leta pa še Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Primanjkljaj države 0,6 % BDP

Konsolidirani državni sektor je končal leto 1999 s primanjkljajem v višini 23 milijard tolarjev ali 0,6 % BDP, kar je manj od načrtovanega. Primanjkljaj je bil za 0,15 odstotne točke nižji kakor v letu 1998, kar je bilo doseženo ob hitrejši rasti prihodkov v primerjavi z odhodki.

Primanjkljaj za 0,15 % BDP nižji kakor leta 1998 zaradi hitreje rastočih prihodkov (davkov na blago in storitve)…

Javnofinančni prihodki so v letu 1999 nominalno porasli za 13,6 %, njihov delež v BDP pa se je povečal s 43,0 % v letu 1998 na 44,2 % BDP. Največji delež povečanja prihodkov gre pripisati povečanju domačih davkov na blago in storitve, ki so se povečali za 25,0 % in predstavljajo 16,7 odstotni delež v BDP. Še naprej se znižuje delež carinskih dajatev (za 0,2 odstotne točke na 1,3 % BDP), znižali pa so se še prispevki za socialno varnost, davki na premoženje ter nedavčni prihodki.

… kot odhodkov, med katerimi so najhitreje rasli tekoči transferji (zlasti subvencije).

Doslej najvišja raven državnih investicij

Ob 13,1 % nominalni rasti so javnofinančni odhodki v letu 1999 dosegli raven 44,8 % BDP (43,8 % v letu 1998). Med odhodki so se z 14,7 % rastjo glede na leto 1998 najbolj povečali tekoči transferji (za 28 % oziroma 0,2 odstotni točki BDP so se povečale subvencije, za 12,7 % oziroma 0,3 odstotne točke pa transferji gospodinjstvom). Delež izdatkov za pokojnine se je povečal na 12,3 % BDP (leta 1998 12,1 %). Z uveljavitvijo Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju naj bi se delež izdatkov za pokojnine v naslednjih letih ohranil na obstoječi ravni. Medtem pa so se v letu 1999 za kar 32,5 % (0,5 odstotne točke BDP) povečale državne investicije, ki so dosegle s 3,0 % doslej najvišjo doseženo raven v BDP.

Okvir 2: **Uvedba davka na dodano vrednost in trošarin**

1. julija 1999 je sistem davka na dodano vrednost in trošarin v skladu s prilagajanjem slovenske zakonodaje in javnih financ z normami Evropske unije zamenjal prejšnji sistem prometnega davka.

Davek na dodano vrednost z 19 % splošno in znižano 8 % stopnjo se plačuje od prometa blaga in storitev davčnega zavezanca na območju RS ter od uvoza blaga v Slovenijo. Davčni zavezanci so pravne in fizične osebe z vsaj 5 milijoni tolarjev prometa v letu 1998. Plačila davka na dodano vrednost so oproščene dejavnosti v javnem interesu, kot so poštne, zdravstvene, socialnovarstvene in nekatere druge vrste storitev ter izvoz blaga in storitev, povezane z izvozom blaga. Davčnih zavezancev je okrog 66 tisoč, medtem ko jih je Ministrstvo za finance pričakovalo na podlagi podatkov iz leta 1997 okrog 52 tisoč.

Zakon o **trošarinah** je uvedel obveznost plačevanja trošarine od cenovno neelastičnih trošarinskih izdelkov (od alkohola in alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov ter mineralnih olj in plina), proizvedenih v Sloveniji ali uvoženih v Slovenijo. Ti izdelki so bili v sistemu prometnega davka obdavčeni s posebnimi stopnjami prometnega davka. Zavezanci za plačilo trošarine so praviloma proizvajalci in uvozniki trošarinskih izdelkov. Davčna osnova trošarine je z izjemo tobačnih izdelkov določena na podlagi količine trošarinskih proizvodov.

Leta 1999 je bilo uvedenih še nekaj zakonov, ki urejajo obdavčitev storitev in proizvodov, ki niso obdavčeni z davkom na dodano vrednost in trošarinami, npr. obveznost in plačevanje davka od prometa nepremičnin, prometa zavarovalnih poslov ter od prometa z motornimi vozili in iger na srečo. Ker davčna obveznost iz davka na dodano vrednost dospe zadnjega dne meseca po koledarskem mesecu, v katerem je izvršen promet blaga in storitev, javnofinančni prihodki močno nihajo. Ne glede na to je bil skupni obseg prihodkov iz prometnih davkov, iz davka na dodano vrednost in iz trošarin v letu 1999 (vključno s prilivom v januarju 2000, ki se nanaša na december 1999) v skladu s pričakovanji.

Uvedba davka na dodano vrednost je po pričakovanjih vplivala na **rast cen** (zaradi spremenjenih relativnih cenovnih razmerij in višje efektivne davčne stopnje). Pomembno je bilo preprečiti prenos celotne rasti cen zaradi uvedbe davka na dodano vrednost v **usklajevanje plač**. V ta namen so socialni partnerji še pred iztekom Zakona o določitvi minimalne plače in o usklajevanju plač, ki je veljal od sredine leta 1997, sklenili poseben dogovor o usklajevanju plač. Plače so se po Zakonu o minimalni plači, o načinu usklajevanja plač in o regresu za letni dopust v obdobju 1999-2001, v avgustu 1999 uskladile za 85 % rasti cen življenjskih potrebščin v prvih šestih mesecih leta 1999 (2,3 %). Če bi rast cen življenjskih potrebščin v obdobju pred koncem leta dosegla 6,8 % (glede na december 1998), bi se plače za naslednji mesec uskladile za 85 % ugotovljene rasti cen življenjskih potrebščin v istem obdobju. Toda pri tem bi bili iz rasti cen življenjskih potrebščin izločeni učinki rasti cen zaradi uvedbe davka na dodano vrednost. Rast cen v treh mesecih po uvedbi bi namreč pri usklajevanju zamenjala rast cen v treh mesecih pred uvedbo davka na dodano vrednost. Vpliv rasti cen zaradi davka na dodano vrednost je bil prav tako izključen ob usklajevanju plač v januarju 2000.

V proračun za leto 1999 vključen DDV iz januarja 2000

Zaradi zamika prihodkov ob uvedbi davka na dodano vrednost po zakonu o izvrševanju proračuna so bile v fiskalno leto 1999 vključene celotne januarja 2000 vplačane obveznosti iz naslova davka na dodano vrednost (približno 34 milijard tolarjev; v fiskalno leto 1998 so bili vključeni prometni davki, pobrani do 15. januarja 1999, v višini 22 milijard tolarjev) in obveznosti iz naslova trošarin (11 milijard tolarjev). Po določilih Zakona o javnih financah, sprejetega v letu 1999, bodo lahko proračunski uporabniki v prihodnje razpolagali le s prejemki, ki so bili v proračun vplačani do konca tekočega koledarskega leta.

Odplačila dolga Republike Slovenije so lani znašala 132 milijard tolarjev (3,7 % BDP). Redna in predčasna odplačila glavnic so znašala 81 milijard tolarjev ali 2,3 % BDP (na domačem trgu 66,4 in na tujem 14,6 milijarde tolarjev). Od tega je bilo na domačem trgu 33,3 milijarde tolarjev odplačil posojil domačim poslovnim bankam in 32,6 milijarde tolarjev odplačil glavnice državnih obveznic (od tega 13,8 milijarde tolarjev zapadle serije B obveznice RS 15).

Na domačem trgu je država v letu 1999 izdala za 6,3 milijarde tolarjev obveznic RS 14 ter se zadolžila pri bankah za 24,5 milijarde tolarjev. Država je na mesečnih avkcijah izdajala trimesečne zakladne menice (kvota je znašala 2,5 do 4 milijarde tolarjev), v oktobru pa je na dvomesečnih avkcijah pričela izdajati še šestmesečne zakladne menice (s kvoto 2 milijard tolarjev).

Okvir 3: **Reforma pokojninskega sistema**

Leta 2000 se začenja izvajati pokojninska reforma. 10. decembra 1999 sprejeti Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur.l. RS 106/99) prinaša naslednje glavne spremembe:
- Določene so nove minimalne prispevne osnove za samozaposlene.
- Uveden je ločeni prispevek za invalidsko zavarovanje in za primer poškodbe pri delu ali poklicne bolezni.
- Zmanjšane so razlike glede pravic žensk in moških.
- Upokojevanje je bolj fleksibilno.
- Uvedena je državna pokojnina, namenjena starejšim od 65 let, ki ne prejemajo pokojnine in nimajo drugega ustrezno velikega vira dohodka za preživljanje.
- Uveden je večstebrni način financiranja.

Prvega treh stebrov financiranja predstavlja doslej prevladujoče obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti. V drugi steber so vključena obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja. Tretji steber pa predstavlja pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov. Nosilec obveznega zavarovanja iz **prvega stebra** je Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Republike Slovenije, ki tudi pobira prispevke za obvezno zavarovanje. Prispevke za ta del zavarovanja vplačujejo zavarovanci, delodajalci in delno proračun Republike Slovenije. Obvezno zavarovanje se financira tudi iz kapitalskega sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter iz drugih virov. Dodatno zavarovanje, ki sodi v **drugi steber**, ima več nosilcev. Nosilec obveznega dela dodatnega zavarovanja je sklad dodatnega pokojninskega zavarovanja Republike Slovenije, nosilci prostovoljnega dela dodatnega zavarovanja pa so pokojninski skladi. Prispevke za obvezni del vplačujejo delodajalci (ta del je povezan z beneficirano delovno dobo), prispevke za prostovoljni del pa delodajalci in zavarovanci. Prostovoljno individualno zavarovanje, v okviru **tretjega stebra**, ponujajo zavarovalnice v obliki organiziranih pokojninskih skladov. Takšno zavarovanje je namenjeno zavarovancem, ki se ne morejo ali se ne želijo vključiti v prostovoljni del dodatnega pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki ga organizirajo delodajalci v drugem stebru.

V skladu z reformo se bodo do leta 2015 postopoma zviševale minimalna starost ob upokojitvi, pokojninska doba in polna starost. Po prehodnem obdobju bodo znašale:
- minimalna starost ob upokojitvi moških in žensk 58 let,
- pokojninska doba za moške 40 let ter za ženske 38 let ter
- polna starost moških 63 let in žensk 61 let.

Upokojitev je možna tudi pri nižji minimalni starosti (za ženske) in polni starosti (za oba spola) zaradi uveljavljanja starševskih in nekaterih drugih pravic. Polna starost zagotavlja varovancu odmero pokojnine glede na dopolnjeno pokojninsko dobo, medtem ko je pokojnina mlajših nižja.

Marca izdanih 400 mio EUR evroobveznic

Povečanje dolga Republike Slovenije na 25% BDP

Država je marca izdala 400 milijonov evrov obveznic, zadolževanje v tujini v letu 1999 pa zajema še najetje posojil v višini 17 milijonov ameriških dolarjev. Sredstva na računih so se po predhodnih podatkih povečala za 14,2 milijardi tolarjev. Konec leta 1999 je znašal dolg Republike Slovenije 893,3 milijarde tolarjev ali 25,0 % BDP (leto prej 23,6 % BDP). Od tega je približno 56 % notranjega dolga in 44 % zunanjega dolga, katerega relativni delež v strukturi dolga se še vedno povečuje (konec leta 1998 je njegov delež znašal 38%).

1.4. Finančni trg

Denarni finančni posredniki predstavljajo 70 % finančnega trga

Med institucijami na slovenskem finančnem trgu prevladujejo **denarni finančni posredniki**; konec leta 1998 je 24 poslovnih bank, 6 hranilnic in 70 hranilno-kreditnih služb skupaj predstavljalo 70 % slovenskega finančnega trga glede na velikost bilančne vsote. **Nedenarni finančni posredniki** (konec leta 1998 je to skupino institucij sestavljalo 46 pooblaščenih investicijskih družb, 15 vzajemnih skladov, 14 zavarovalnih družb - od tega 10 zavarovalnic, 3 pozavarovalnice in okoli 80 lizing podjetij) po velikosti ne dosegajo polovice bilančne vsote denarnih finančnih posrednikov. Agentske finančne institucije predstavlja le 28 nebančnih borznoposredniških hiš (poslovanje bančnih borznih posrednikov je zajeto v premoženjski bilanci bank), ki prispevajo le skromen odstotek skupne bilančne vsote slovenskega finančnega sektorja (obseg finančnega posredništva agentskih finančnih institucij se ne odraža v velikosti njihove bilančne vsote).

Najpomembnejša skupina finančnih institucij na slovenskem finančnem trgu so **banke**, ki predstavljajo kar 98 % skupne premoženjske bilance vseh denarnih finančnih institucij in 68 % skupne premoženjske bilance celotnega slovenskega finančnega sektorja.

Najpomembnejši nedenarni finančni posredniki Pooblaščene investicijske družbe

Pooblaščene investicijske družbe (v katere so bili vloženi izključno lastninski certifikati) so s 57 % deležem v skupni bilančni vsoti nedenarnih finančnih posrednikov najpomembnejši nedenarni finančni posredniki. Njihovo skupno premoženje je konec leta 1999 znašalo 599 milijard tolarjev, vendar predstavljajo dobro polovico njihovih sredstev še vedno neizkoriščeni lastninski certifikati.

Okvir 4: **Zakon o trgu vrednostnih papirjev**

V letu 1999 je bil sprejet nov zakonski okvir delovanja gospodarskih subjektov na trgu vrednostnih papirjev, predvsem zaradi uskladitve prejšnjih zakonskih določb z direktivami Evropske unije. Sprejeta sta bila **Zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih**, ki zagotavlja enotni sistem nematerializiranega poslovanja ter večjo pravno varnost investitorjev in **Zakon o trgu vrednostnih papirjev**, ki je bil sprejet 30. junija 1999.

Temeljna **načela,** na katerih temelji novi Zakon o trgu vrednostnih papirjev, so: načelo preglednosti delovanja trgov vrednostnih papirjev, načelo varnega in skrbnega poslovanja, načelo poštenega trgovanja in načelo nadzora. Zakon o trgu vrednostnih papirjev vsebuje precej novosti, če ga primerjamo s staro ureditvijo. Tako so med drugim bolj sistematično urejeni postopki in pogoji za javno ponudbo vrednostnih papirjev. Poleg tega vsebuje Zakon o trgu vrednostnih papirjev strožje zahteve glede kapitala borznoposredniških družb in pravil o obvladovanju tveganj, usklajenih z določbami evropskih direktiv. Strožja pravila varnega in skrbnega poslovanja imajo namen zagotoviti ustrezno opravljanje poslov z vrednostnimi papirji in učinkovit nadzor nad njimi. Novo je tudi poglavje o jamstvu za sredstva vlagateljev pri borznoposredniških družbah.

V Zakon o trgu vrednostnih papirjev so vključene osnovne **določbe** o poslovanju na organiziranem trgu in o izpolnjevanju obveznosti iz teh poslov, kakor tudi določbe o trgovanju s standardiziranimi finančnimi instrumenti. Agencija za trg vrednostnih papirjev je neodvisna javna institucija, ki nadzoruje trg kapitala in njegove udeležence. Njen pravni položaj je primerljiv s položajem centralne banke. Agencija nima položaja upravnega organa, temveč samostojne pravne osebe javnega prava. Njene naloge in pristojnosti so podobne nalogam in pristojnostim Banke Slovenije na področju denarnega sistema in nadzora nad bančnimi storitvami.

Obseg finančnega posredništva **agentskih finančnih institucij** na slovenskem finančnem trgu (skupaj 28 borznoposredniških hiš in 10 bank) se kaže v vrednosti naložb prek te skupine finančnih institucij. Skupna vrednost njihovih naložb je konec prvega polletja 1999 znašala 529 milijard tolarjev, kar po pomenu na slovenskem finančnem trgu uvršča agentske finančne institucije ob bok pooblaščenim investicijskim družbam.

Zavarovalne in pozavarovalne družbe predstavljajo skupaj slabo polovico velikosti pooblaščenih investicijskih družb, vidnejšo vlogo med nedenarnimi finančnimi posredniki pa imajo le še lizinška podjetja.

Primarni trg vrednostnih papirjev je v Sloveniji razmeroma slabo razvit. V letu 1999 je bilo javno ponujenih osem vrednostnih papirjev (šest obveznic in dve delnici) v skupni vrednosti 6,8 milijarde tolarjev.

Na primarnem trgu leta 1999 izdanih le 8 vrednostnih papirjev

Na Ljubljanski **borzi vrednostnih papirjev** se je konec leta 1999 trgovalo z 236 vrednostnimi papirji (180 delnicami in 56 obveznicami) 209 izdajateljev. Skupna tržna kapitalizacija je konec decembra dosegla 920 milijard tolarjev, kar predstavlja 28 % v bruto domačem proizvodu. V letu 1999 je bilo sklenjenih za 266 milijard tolarjev poslov, kar je za 53 % več kakor v letu 1998. Največ prometa je bilo opravljenega z delnicami (84 %). Med delnicami so bile v letu 1999 najprometnejše delnice Krke, Leka, Mercatorja, Petrola in Merkurja. Povečeval se je pomen delnic pooblaščenih investicijskih družb (25 % v celotnem prometu z delnicami). Vrednost slovenskega borznega indeksa (SBI) se je v letu 1999 zvišala za 5,6 %, vrednost indeksa pooblaščenih investicijskih družb (PIX) pa za 3 %.

5,6 % porast Slovenskega borznega indeksa SBI

Zunaj organiziranega trga vrednostnih papirjev je bilo v letu 1999 sklenjenih za 135 milijard tolarjev poslov, kar je za 37 % več kot v letu 1998.

Portfeljske naložbe nerezidentov so bile v letu 1999 negativne. Njihova neto prodaja je znašala 1,6 milijarde tolarjev vrednostnih papirjev.

V **Klirinško depotni družbi** (KDD) je bilo konec decembra 1999 vpisanih 879 vrednostnih papirjev 780 izdajateljev, od tega 789 delnic in 90 obveznic. Vrednost delnic, vpisanih v KDD konec decembra 1999, je po tržni oz. knjigovodski vrednosti znašala 2.239 milijard tolarjev (69 % BDP), vrednost obveznic po tržni oz. nominalni vrednosti pa 436 milijard tolarjev (13 % BDP).

Konec leta 1999 je bilo v lasti rezidentov za 20,5 milijarde tolarjev **naložb v vrednostne papirje, ki so jih v tujini izdali nerezidenti** (94 % v obveznicah) in za 20,1 milijarde tolarjev naložb v vrednostne papirje, ki so jih v tujini izdali **rezidenti** (89 % v obveznicah).

1.5. Cene

Ena glavnih značilnosti v gibanju cen v letu 1999 je bila njihova izpostavljenost zunanjim dejavnikom in domačim strukturnim spremembam. Rast cen življenjskih potrebščin je znašala 8,0 % (december na december), oziroma 6,1 %, če jo merimo kot povprečje leta 1999 na povprečje leta 1998.

Porast inflacije (na 8,0 % od 6,5 % v preteklem letu).

Relativno hitremu zniževanju inflacije v prvi polovici leta pod vplivom ugodnih dejavnikov v mednarodnem okolju in predvsem deflaciji cen proizvajalcev v razvitih državah, je v poletnih mesecih sledil inflacijski "šok" ob uvedbi davka na dodano vrednost. Učinki davka na dodano vrednost na inflacijo so že razmeroma hitro oslabeli, saj že samo tri mesece po njegovi uvedbi ni bilo več čutiti njegovih vplivov.

Bolj pa je bil opazen vpliv rasti cen nafte in naftnih derivatov na svetovnih trgih, ki je v drugem polletju močno prispeval k pospešeni rasti cen življenjskih potrebščin in drugih cen v Sloveniji.

Proste cene porasle za 7,2 %.

Podobno kot drugod po svetu najvišja rast cen naftnih derivatov, 21,7 %.

Proste cene so se v letu 1999 povečale za 7,2 % (leto prej za 5,7 %). Bistveno bolj kakor doslej so se povečale proste cene živilskih izdelkov (6,6 % v primerjavi s 3,1 % leta 1998), podobna kot leto prej pa je bila rast cen industrijskih izdelkov (6,8 %) in storitev (8,5 %). Najhitreje so rasle cene naftnih derivatov, kar za 21,7 %. Cene proizvajalcev v predelovalnih dejavnostih, ki so se od leta 1992 zniževale bistveno hitreje od splošnega merila inflacije, pa so leta 1999 porasle zgolj za 4,1 %.

1.6. Plačilna bilanca

Prvič občuten primanjkljaj tekočega računa: 581 mio USD…

Tekoče transakcije s tujino izkazujejo v letu 1999 po štirih letih približno izravnanega salda primanjkljaj v znesku 581 milijonov ameriških dolarjev, kar predstavlja 2,9 % bruto domačega proizvoda. Neto finančni pritoki iz tujine, ki so povzročali hitro naraščanje zunanjega dolga (brez upoštevanih tečajnih razlik), niso zadoščali za njegovo kritje. Devizne rezerve so se tako zmanjšale za 145 milijonov dolarjev.

… zaradi večjega primanjkljaja blagovne menjave in nižjih presežkov storitev, dohodkov od dela in kapitala.

Glede na prejšnje leto se je primanjkljaj tekočih transakcij v letu 1999 povečal za 578 milijonov ameriških dolarjev, pri tem se je primanjkljaj v blagovni menjavi povečal za 382 milijonov ameriških dolarjev, presežek na storitvenem delu tekočega računa se je zmanjšal za 148 milijonov ameriških dolarjev in presežek na računu dohodkov od dela in kapitala za 55 milijonov ameriških dolarjev.

V USD izražena izvoz in uvoz nekoliko nižja…

Primanjkljaj blagovne menjave (po statistiki plačilne bilance z izvozom in uvozom po pariteti F.O.B.) je znašal 1.157 milijonov ameriških dolarjev oz. 5,8 % bruto domačega proizvoda (v primerjavi s 775 milijoni ameriških dolarjev oz. 4,0 % bruto domačega proizvoda v letu 1998). Po predhodnih podatkih so slovenska podjetja v letu 1999 izvozila za 8.546 milijonov ameriških dolarjev blaga, kar predstavlja za 5,6 % manjši izvoz blaga v ameriških dolarjih kakor v prejšnjem letu. Tudi uvoz blaga slovenskih podjetij se je v ameriških dolarjih zmanjšal. V vsem letu 1999 so podjetja uvozila za 9.954 milijonov ameriških dolarjev blaga (po pariteti C.I.F. trgovinske bilance) oz. za 1,5 % manj kot v letu pred tem. Uvoz je bil z izvozom pokrit 85,8 %, v letu 1998 pa 89,5 %.

Slika 3: **Cene** (letne stopnje rasti od 1997 do 1999 v %)

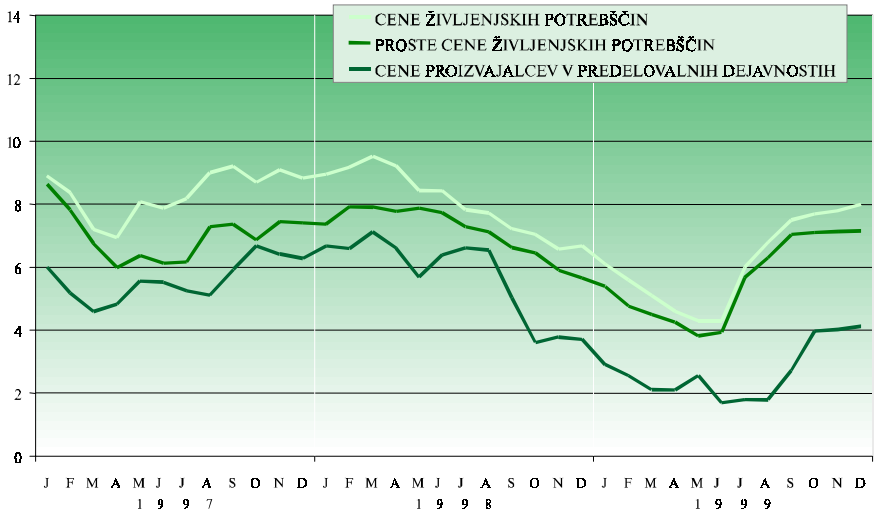

Vir: Statistični urad RS, Banka Slovenije.

… realno pa višja kakor v letu 1998.

Realne stopnje rasti blagovne menjave so višje kakor izhaja iz podatkov, izraženih v ameriških dolarjih. Izločitev sprememb izvoznih (indeks: 91,1) in uvoznih cen (indeks: 91,4) pokaže, da je izvoz blaga v letu 1999 realno porasel za 4,0 %. Še višja je bila rast uvoza, ki je znašala 7,9 %.

Blagovni primanjkljaj po trgovinski statistiki znaša 1.409 milijonov ameriških dolarjev in je za 348 milijonov ameriških dolarjev ali za tretjino višji kakor v prejšnjem letu. Poleg hitrejše rasti uvoza od izvoza blaga so primanjkljaj povečali tudi poslabšani pogoji menjave (0,4 %).
Izvoz je bil tudi v letu 1999 pomemben dejavnik gospodarske rasti, čeprav je bila stopnja rasti izvoza v tem letu glede na prejšnje leto prepolovljena. K temu je prispevala, zlasti v prvi polovici leta, nižja dinamika rasti tujega povpraševanja (ob hkrati večjem domačem povpraševanju). Večja rast slednjega pa je v drugi polovici leta spodbudila tudi rast izvoza blaga. Izvozna konkurenčnost, merjena s tržnim deležem slovenskega izvoza na za nas najpomembnejšem trgu Evropske unije, se je po prvih ocenah nekoliko poslabšala.

Porast uvoza blaga pred uvedbo DDV

Na uvoz blaga in predvsem na njegovo razporeditev v letu 1999 je vplivala tudi uvedba davka na dodano vrednost. V juniju, mesecu pred njegovo uvedbo, je uvoz (predvsem investicijskega in potrošnega) blaga močno porasel, zaradi česar je nastal v blagovni menjavi visok primanjkljaj (296 milijonov ameriških dolarjev po trgovinski statistiki). V naslednjih mesecih je uvoz upadal, smer pa se je ponovno obrnila ob koncu leta, ko se je znova okrepila domača ekonomska aktivnost in s tem uvoz reprodukcijskega materiala. Uvoz blaga je namreč, s povpraševanjem po slovenskem izvozu, spodbujala tudi tuja konjunktura.

Največji porast uvoza investicijskega blaga

Na uvozni strani se je najbolj povečal uvoz investicijskega blaga, kar je bilo značilno tudi za prejšnja leta. Delež le-tega je v letu 1999 na uvozni strani znašal 16,5 % (klasifikacija BEC), kar pomeni porast za 0,9 odstotnih točk glede na prejšnje leto. Za 0,6 odstotne točke (na 26,9 %) se je povečal tudi delež uvoza potrošnega blaga, delež reprodukcijskega materiala v uvozu pa se je v letu 1999 zmanjšal za 1,5 odstotne točke in znašal 56,6 %. Na izvozni strani predstavlja izvoz reprodukcijskega materiala čez polovico skupnega izvoza (51,4 %), v letu 1999 pa je v strukturi pridobil 1,6 odstotne točke. Delež investicijskega blaga se je v izvozu zmanjšal za 0,3 odstotne točke (na 9,8 %) in potrošnega blaga za 1,3 odstotne točke (na 38,8 %).

Slika 4: **Količinski izvoz in uvoz blaga** (v mio USD) **ter saldo blagovne menjave** (v stalnih cenah 1995) (1997-1999; desezonirano)

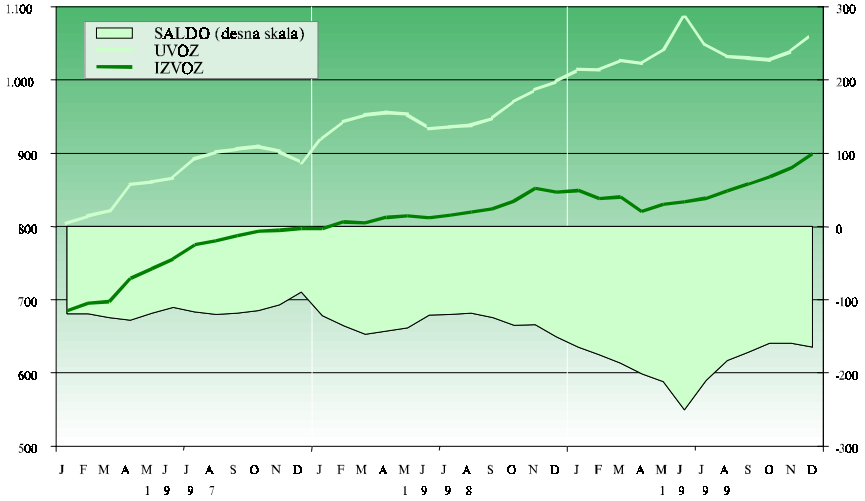

Viri: Statistični urad RS, ocene ARC BS

Najpomembnejši trgovinski partnerji članice EU…

… med katerimi ima Slovenija največji primanjkljaj s Francijo in Italijo in najvišji presežek z Nemčijo.

Regionalna usmerjenost izvoza in uvoza blaga se je v letu 1999 nekoliko spremenila. Države Evropske unije so s 66,1 % deležem na izvozni in 68,6 % deležem na uvozni strani glavne trgovinske partnerice Slovenije. Med državami ima največji delež Nemčija (izvoz: 30,7 %, uvoz: 20,1 %), njej sledijo Italija (13,8 %, 16,8 %), Avstrija (7,3 %, 8,0 %) in Francija (5,7 %, 11,0 %). Primanjkljaj v menjavi z državami Evropske unije znaša 1.180 milijonov ameriških dolarjev (v 1998. letu 1.089 milijonov ameriških dolarjev), največji pa je v menjavi s Francijo (602 milijona ameriških dolarjev) ter Italijo (499 milijonov ameriških dolarjev). Z omenjenima državama in z Veliko Britanijo je lani primanjkljaj tudi najbolj porasel. Nemčija, ki je najpomembnejša slovenska partnerica v blagovni menjavi, ostaja država, s katero ustvarijo slovenska podjetja v menjavi presežek. V letu 1999 je le-ta znašal 621 milijonov ameriških dolarjev (139 milijonov ameriških dolarjev več kakor v letu pred tem).

Nižji presežek z državami nekdanje Jugoslavije in Sovjetske zveze

Slovenija tradicionalno ustvarja presežek v menjavi z državami nekdanje Jugoslavije in državami nekdanje Sovjetske zveze. Presežki so bili v letu 1999 skromnejši kakor prejšnje leto: v menjavi z državami nekdanje Jugoslavije 724 milijonov ameriških dolarjev (leto pred tem 805 milijonov ameriških dolarjev) in v menjavi z državami nekdanje Sovjetske zveze 11 milijonov ameriških dolarjev (v primerjavi s 114 milijoni ameriških dolarjev v letu 1998). Vedno pomembnejše trgovinske partnerice postajajo

Rastoča menjava z državami združenja CEFTA

države CEFTE, s katerimi je Slovenija lani nadpovprečno povečala menjavo blaga. Izvoz na ta trg je porasel za 2,3 % (delež v skupnem izvozu 7,3 %) in uvoz za 8,4 % (delež v skupnem uvoza blaga 8,5 %).

Tabela 2: **Regionalna razčlenitev blagovne menjave** (1997-1999, v mio USD)

	IZVOZ			UVOZ			SALDO		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Evropska unija (15)	**5.320**	**5.928**	**5.650**	**6.312**	**7.017**	**6.830**	**-993**	**-1.089**	**-1.180**
Avstrija	565	621	623	789	802	800	-223	-180	-177
Francija	463	748	491	980	1258	1093	-517	-511	-602
Italija	1.248	1.255	1.176	1.558	1.697	1.674	-310	-442	-499
Nemčija	2.459	2.572	2.626	1.936	2.089	2.005	523	482	621
CEFTA	**517**	**608**	**622**	**720**	**778**	**844**	**-203**	**-170**	**-222**
Češka	147	150	159	234	264	280	-87	-114	-122
Madžarska	120	141	145	293	244	266	-172	-103	-122
Poljska	155	181	190	58	78	110	97	103	79
EFTA	**87**	**98**	**112**	**194**	**208**	**237**	**-107**	**-110**	**-125**
Neevropske članice OECD	**340**	**376**	**379**	**546**	**630**	**611**	**-206**	**-254**	**-232**
ZDA	243	252	258	287	296	292	-44	-44	-33
Države nekdanje Jugoslavije	**1.387**	**1.397**	**1.296**	**594**	**593**	**572**	**793**	**805**	**724**
Hrvaška	837	815	671	466	432	444	371	384	227
Države nekdanje SZ	**432**	**330**	**213**	**284**	**216**	**201**	**148**	**114**	**11**
Ruska federacija	326	235	129	250	178	159	76	58	-30
Druge države	**287**	**312**	**274**	**716**	**668**	**660**	**-429**	**-356**	**-386**
SKUPAJ	**8.369**	**9.051**	**8.546**	**9.366**	**10.111**	**9.954**	**-998**	**-1.060**	**-1.409**

Vir: Statistični urad RS; podatki za leto 1999 so predhodni.

Primanjkljaj v menjavi blaga in storitev se je od 261 milijonov dolarjev v letu 1998 povečal na 791 milijonov dolarjev v letu 1999, delež v bruto domačem proizvodu pa od 1,4 % na 4,2 %. Večji blagovni primanjkljaj je k temu povečanju prispeval 72 %, manjši storitveni saldo pa 28 %.

Presežek menjave storitev nižji za 148 mio USD…

… predvsem zaradi za 129 mio USD nižjega salda turističnih storitev.

Presežek v menjavi storitev je v letu 1999 znašal 366 milijonov ameriških dolarjev, 148 milijonov dolarjev manj kot v letu 1998. Presežek storitev v bruto domačem proizvodu se je znižal na 1,9 %, kar je skoraj za polovico nižja raven od tudi absolutno najvišje leta 1996 (3,7 %). Nižji saldo storitev skoraj v celoti sovpada z manjšim presežkom turizma. Presežek prihodkov nad odhodki od turizma se je v primerjavi z letom 1998 zmanjšal za 129 milijonov dolarjev, na 413 milijonov dolarjev. Manj ugodna gibanja so bila posledica manjših prihodkov in višjih odhodkov za potovanja v tujino. Prihodki od turizma so v letu 1999 dosegli 1.005 milijonov dolarjev, kar je realno 5 % manj kot v letu 1998. Poleg nižjih prilivov od dnevnega turizma, ki upadajo že od leta 1997, je na lanski manjši turistični obisk tujcev močno vplivala tudi kosovska kriza.

Tabela 3: **Plačilna bilanca** (1994-1999 v mio USD; predhodni podatki za leto 1999)

	1995	1996	1997	1998	1999
A. TEKOČI RAČUN	**-23**	**39**	**37**	**-4**	**-581**
- v % od BDP	*-0,1 %*	*0,2 %*	*0,2 %*	*0,0 %*	*-2,9 %*
1. Blago	-954	-882	-772	-775	-1157
2. Storitve	631	704	590	514	366
2.1. Transport	70	76	101	132	142
2.2. Potovanja	558	687	643	542	413
- v tem izvoz	1.082	1.230	1.188	1.117	1.005
2.3. Ostalo	3	-59	-154	-160	-189
3. Dohodki	210	155	131	146	90
3.1. Dohodki od dela	210	210	208	208	184
3.2. Dohodki od kapitala	0	-55	-77	-62	-94
4. Tekoči transferji	91	62	88	112	120
B. NETO FINANČNI PRITOKI	**513**	**868**	**645**	**204**	**436**
- v % od BDP	*2,7 %*	*4,6 %*	*3,5 %*	*1,0 %*	*2,2 %*
1. Država: obveznice [1]	-	163	186	104	379
drugo (vključno posojila)	125	-75	-6	-20	12
2. BS	-70	129	-9	-51	-38
3. Privatni sektor:					
3.1. Neposredne naložbe iz tujine [2]	176	120	281	165	83
3.2. Portfolio naložbe iz tujine [2]	15	68	92	16	-5
3.3. Komercialni krediti	-1	-143	-249	-449	-408
3.4. Posojila iz tujine	445	530	340	279	745
- Banke [1]	208	288	3	42	249
- Podjetja	237	243	337	237	496
3.4. Drugo (vključno z vsemi odtoki)					
- Prebivalstvo	6	-103	74	-28	-265
- Banke, podjetja	-39	171	-130	18	-112
5. Statistična napaka	-145	8	66	171	44
C. DEVIZNE REZERVE (povečanje(-))	**-490**	**-907**	**-681**	**-201**	**145**
1. BS	-235	-587	-1.287	-112	126
2. Banke	-254	-320	606	-89	19

[1] Izključena je preknjižba zunanjega dolga bank v obveznosti države (obveznice NFA) junija 1996 in odštete so transakcije domačih bank z državnimi obveznicami.

[2] Podatki za obdobje od septembra 1996 do februarja 1997 so ocenjeni znotraj nespremenjenega agregata neposrednih in portfeljskih nalozb.

Vir: Banka Slovenije.

Prvič dosežen primanjkljaj v gradbenih storitvah

Med drugimi storitvami po presežku še naprej izstopajo transportne storitve, ki so dosegle 142 milijonov ameriških dolarjev pozitivnega salda, za 10 milijonov dolarjev večjega kakor v letu pred tem. Večletni presežek v gradbenih storitvah se je lani prvič prevesil v primanjkljaj 7 milijonov dolarjev. Vzroki so tako na strani izvoza (58 milijonov dolarjev, za 14 milijonov dolarjev manj kakor v letu 1998), še bolj pa na strani uvoza (65 milijonov dolarjev, za 22 milijonov dolarjev več). Presežek pri storitvah posredovanja je porasel za 33 milijonov dolarjev, na 42 milijonov dolarjev.

Med storitvami, pri katerih odhodki vsa leta prevladujejo nad prihodki, so razne poslovne in tehnične storitve, ki so leto 1999 končale s 115 milijonov dolarjev primanjkljaja, za 13 milijonov dolarjev več kakor v letu 1998.

Nižji neto priliv dohodkov od dela

Neto prilivi dohodkov od dela so v letu 1999 znašali 184 milijonov dolarjev, 24 milijonov dolarjev manj kakor v letu 1998. Primanjkljaj pri dohodkih od kapitala se je od 62 milijonov dolarjev v 1998 povečal na 94 milijonov dolarjev v 1999. Prejemki od kapitala so bili nekoliko nižji kakor leto poprej (217 milijonov dolarjev, za 8 milijonov dolarjev manj), delno zaradi manjšega priliva obresti na znižana dobroimetja deviznih rezerv, delno tudi zaradi medvalutnih sprememb v korist dolarja. Odlivi od kapitala so porasli za 23 milijonov dolarjev (na 311 milijonov dolarjev), odražajo pa enkrat večje transferje dobička v tujino (57 milijonov dolarjev) kakor v letu 1998, pa tudi realno višje plačane obresti na tuja posojila in izdane državne obveznice.

Neto prilivi po tekočih transferjih so dosegli 120 milijonov dolarjev, 8 milijonov dolarjev več kakor v letu 1998.

Na finančnem računu povečan pritok tujih posojil zasebnemu sektorju

Neto pritok iz tujine po finančnih transakcijah je v letu 1999 znašal 436 milijonov dolarjev ali 2,2 % v deležu bruto domačega proizvoda (v primerjavi z 1,0 % v letu 1998, kar je sicer bilo najmanj po letu 1992). Institucionalne spremembe na področju kapitalskih tokov s tujino v letu 1999, najprej februarja, potem pa dodatno še septembra, so prispevale predvsem k povečanemu pritoku tujih posojil v zasebni sektor, niso pa povzročile povečanega pritoka tujih naložb, tako neposrednih kot tudi portfeljskih.

Država je v marcu izdala za 438 milijonov dolarjev evroobveznic. Neto prilivi iz tega naslova (korigirani za nakupe domačih bank) so v celem letu 1999 znašali 379 milijonov dolarjev.

Slika 5: **Glavni agregati plačilne bilance** (v mio USD, drseče sredine 3)

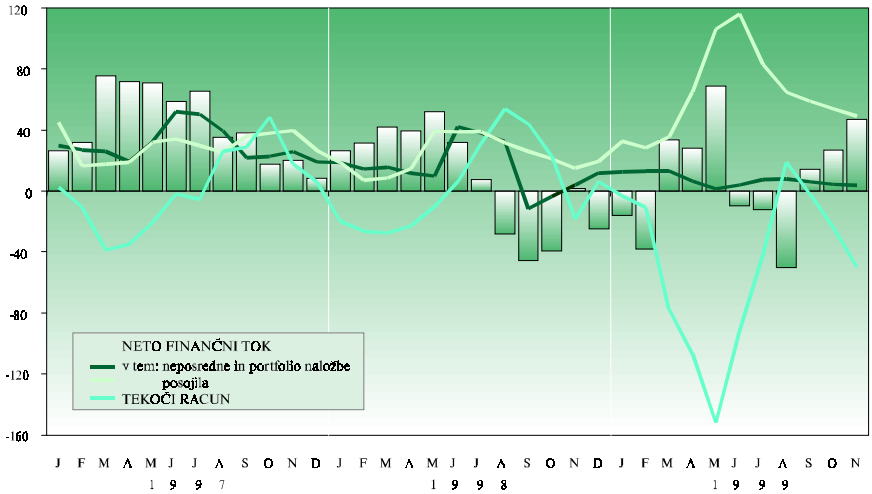

Vir: Banka Slovenije.

Obveznosti države na podlagi tujih bančnih posojil so se v letu 1999 neto povečale le za 12 milijonov ameriških dolarjev.

Neto pritoki v privatni sektor so bili bistveno skromnejši: 39 milijonov dolarjev, vendar z obsežnimi bruto tokovi po posameznih instrumentih v ozadju: na eni strani so bili močno povečani neto pritoki tujih posojil, na drugi pa nezmanjšano financiranje tujine prek komercialnih kreditov ter odlivi prek sektorja prebivalstva.

Zmanjšane neposredne naložbe nerezidentov v Slovenijo in povečane neposredne naložbe rezidentov v tujino

Tok neposrednih naložb v Slovenijo se je zmanjševal tudi v letu 1999. S 83 milijoni dolarjev je dosegel le polovico pritoka iz leta 1998. Narasle pa so naložbe slovenskih rezidentov v tujino, ki so s 44 milijoni dolarjev večkratno presegle tovrstne naložbe iz leta 1988, pa tudi doslej najvišji doseženi znesek iz leta 1997 (25 milijonov dolarjev).

Neto prodaje tujih portfolio investitorjev

Portfolio naložbe tujcev v delnice domačih podjetij so se v lanskem letu zmanjšale za 5 milijonov dolarjev. Neto prodaje tujcev so se začele že v drugem polletju 1998 (avgusta, z izbruhom ruske krize), z izjemo tretjega trimesečja 1999 pa so v vseh mesecih prodaje prevladovale nad nakupi. Po sprostitvi vlaganja v tuje vrednostne papirje 1. septembra so rezidenti opravili v zadnjem trimesečju 1999 za 1,6 milijona dolarjev neto nakupov delnic tujih podjetij.

Močno povečan pritok tujih posojil v podjetja in banke

Po dveh letih zmanjševanja je neto pritok tujih posojil v banke in podjetja v letu 1999 močno porasel in dosegel 745 milijonov dolarjev, v primerjavi z 279 milijoni dolarjev v letu 1998. Tok posojil v podjetja je med letom nenehno naraščal in dosegel skupaj 496 milijonov dolarjev (237 milijonov dolarjev v 1998.). Zadolževanje bank v tujini prek tujih posojil je od 42 milijonov dolarjev v 1998. in samo 3 milijonov dolarjev v 1997. (oboje pod vplivom kapitalskih omejitev), v celem letu 1999 doseglo 249 milijonov dolarjev.

Banke so obenem zmanjšale posojanje tujini od 31 milijonov dolarjev v letu 1998 na 11 milijonov dolarjev v letu 1999.

Visoka raven neto danih komercialnih kreditov in povečanje tuje gotovine prebivalstva za 265 mio USD.

Ob visokem zadolževanju prek tujih posojil so podjetja tudi v letu 1999 neto financirala tujino z neto danimi komercialnimi krediti v višini 408 milijonov dolarjev (449 milijonov dolarjev v letu 1998). Drugi pomembni vir neto odlivov so bila imetja tuje gotovine prebivalstva (izven domačega bančnega sistema), ki so se v letu 1999 po oceni povečala kar za 265 milijonov dolarjev.

Zmanjšanje deviznih rezerv Banke Slovenije in bank za 145 mio USD

Ob tekočem primanjkljaju 581 milijonov dolarjev in neto finančnih pritokih 436 milijonov dolarjev so se skupne devizne rezerve Banke Slovenije in bank v letu 1999 zmanjšale za 145 mio dolarjev. Stanje deviznih rezerv se je od 4.781 milijonov dolarjev konec leta 1998 znižalo na 4.103 milijone dolarjev konec 1999. Večji del zmanjšanja, 533 milijonov dolarjev, so prispevale medvalutne spremembe v korist dolarja.

1.7. Zadolževanje v tujini

Zunanji dolg povečan za 532 mio USD

Zunanji dolg Slovenije je konec leta 1999 znašal 5.491 milijonov ameriških dolarjev, 532 milijonov dolarjev več kakor ob koncu leta 1998. Obseg transakcij s tujino, ki povečujejo zunanji dolg, je bil v letu 1999 bistveno višji, 1.167 milijonov dolarjev, k manjšemu prirastu stanja dolga pa so valutne spremembe prispevale kar 635 milijonov dolarjev.

V letu 1999 je bilo prijavljenih 2.382 milijonov dolarjev kreditnih poslov rezidentov z nerezidenti, kar predstavlja glede na leto 1998 porast za 24,4 % oz. za 466 milijonov dolarjev.

Za 24,5 % se je povečal obseg novih posojil Republike Slovenije kot dolžnice ali garanta. Marca 1999 je izdala Republika Slovenija evroobveznice z nominalno vrednostjo 400 milijonov evrov (438 milijonov ameriških dolarjev), z desetletno zapadlostjo in fiksno letno obrestno mero 4,735 %.

Visoka rast kreditnih poslov bančnega sektorja

V letu 1999 je bilo prijavljenih za 700 milijonov dolarjev novih kreditnih poslov z državnim poroštvom, kar predstavlja 527 milijonov dolarjev več kakor v letu 1998. Od tega je bila le 2,9 % namenjenih neposredno gospodarstvu, vse drugo pa infrastrukturi (več kot štiri petine izgradnji cest, ostalo pa termoelektrarnam in železnici.

Tri četrtine vseh novih poslov v valutah evro območja

Do velikega porasta novo sklenjenih poslov (159,5 %) je prišlo v letu 1999 v bančnem sektorju. Banke so namreč v letu 1999 prijavile za 410 milijonov dolarjev novih poslov, od tega 335 milijonov dolarjev v svojem imenu in za svoj račun. Ostali zasebni sektor je v letu 1999 sklenil za 834 milijonov dolarjev novih kreditnih poslov, kar predstavlja glede na leto 1998 zmanjšanje za 1,3 %.

V letu 1999 je bilo 75,3 % ali 1.793 milijonov dolarjev vseh novo prijavljenih kreditnih poslov sklenjenih v evrih, 10,6 % ali 253 milijonov dolarjev v nemških markah in 7,9 % novo sklenjenih poslov v avstrijskih šilingih.

V letu 1999 je bilo 60,5 % ali 1.441 milijonov dolarjev vseh novo prijavljenih kreditnih poslov sklenjenih za dobo nad 84 mesecev. V primerjavi s preteklim letom pa predstavlja to zmanjšanje deleža v celotni strukturi ročnosti za 14,3 odstotne točke.

V namenski strukturi porabe sredstev novo sklenjenih kreditnih poslov se še vedno povečuje obseg finančnih kreditov za konverzijo. Za ta namen so rezidenti prijavili 453 milijonov dolarjev, kar pomeni porast za 123 % v primerjavi z letom 1998. Ob upoštevanju monetiziranih sredstev Republike Slovenije (116 milijonov dolarjev) in konvertiranih sredstev družb s poroštvom države (95 milijonov dolarjev) je bilo za namen konverzije v letu 1999 namenjenih 664 milijonov dolarjev, kar pomeni glede na leto 1998 porast za 108,6 % oz. za 346 milijonov dolarjev.

Tabela 4: **Zunanji dolg Slovenije** (stanje konec let 1993-1999 v mio USD)

	31.12.93	31.12.94	31.12.95	31.12.96	31.12.97	31.12.98	12.12.99
1. Dolgoročni dolg skupaj	1.744	2.172	2.916	3.960	4.041	4.849	5.374
1.1. Javni in javno garantirani skupaj *	1.206	1.331	1.437	2.025	2.067	2.370	2.542
1.1.1. Mednarodne organizacije	442	472	482	541	569	579	503
1.1.2. Vlade in njihove agencije	281	277	220	229	142	161	147
1.1.3. Zasebni kreditorji	483	582	735	1.255	1.356	1.630	1.892
1.2. Zasebni negarantirani	538	841	1.479	1.935	1.974	2.479	2.832
2. Uporabljena sredstva MDS	12	7	4	1	-	-	-
3. Kratkoročni dolg	117	79	50	49	135	111	117
Celotni zunanji dolg	**1.873**	**2.258**	**2.970**	**4.010**	**4.176**	**4.935**	**5.491**
Odobreno in nečrpano	382	579	431	562	440	494	892

* Povečanje dolga leta 1996 je večinoma posledica sklenjenih sporazumov o prevzemu dela nealociranega dolga nekdanje SFR Jugoslavije po Novem finančnem sporazumu iz leta 1988 in bilateralnih sporazumih z vlado ZR Nemčije. Izdaje evroobveznic Republike Slovenije so znašale: 400 milijonov DEM leta 1997, 500 milijonov EUR leta 1998 in 400 milijonov EUR leta 1999.

Vir: Banka Slovenije.

2. DENARNA POLITIKA

2.1 Denarni cilj in ponudba denarja

Nespremenjena usmeritev denarne politike

Banka Slovenije je v skladu z Zakonom o Banki Slovenije pristojna za stabilnost domače valute in splošno likvidnost plačevanja doma in do tujine. Temeljna strategija denarne politike se od osamosvojitve ni spreminjala. Končni cilj je bilo tako kot v predhodnih letih nadaljnje zmanjševanje inflacije, ki naj bi v nekaj letih postopno dosegla raven držav Evropske unije.

Bližnji cilj denarne politike predstavlja že od leta 1997 široki denarni agregat M3, ki daje denarni politiki srednjeročno usmeritev. Povezava med denarno politiko in M3, ter M3 in rastjo cen kot končnim ciljem denarne politike, je dolgoročna. Zato uporablja Banka Slovenije za tekoče spremljanje in vodenje denarne politike še druge indikatorje in operativne cilje denarne politike: ožje denarne agregate, stopnjo izpolnjevanja obvezne rezerve, realizacijo odprtih ponudb instrumentov Banke Slovenije in obrestne mere denarnega trga.

Denarna politika pod vplivom institucionalnih sprememb

Pri vodenju denarne politike v letu 1999 je Banka Slovenije poleg makroekonomskih predpostavk, ki niso pod njeno neposredno kontrolo, upoštevala tudi strukturne reforme, pomembne z vidika denarne politike (uvedba DDV, sprejetje Pridružitvenega sporazuma z Evropsko unijo, nova zakona o deviznem poslovanju in o bančništvu). Uvedba DDV v juliju je začasno povečala inflacijo, ki je znašala v cenah življenjskih potrebščin v prvi polovici leta 2,7 %, v drugi polovici leta pa 5,1 %. Omenjena reforma je prek revalorizacijskega faktorja vplivala tako na obrestne mere kot na strukturo vlog in prek plačilno-bilančnih gibanj na oblikovanje deviznega tečaja. Pridružitveni sporazum z Evropsko unijo zavezuje Slovenijo k prostemu pretoku kapitala na področju neposrednih naložb ter komercialnih in finančnih posojil. Skupaj z novim deviznim zakonom, ki je med drugim omogočil devizne račune pravnih oseb pri domačih bankah in izvoz kapitala, sta reformi med drugim tudi povečali dinamiko deviznih tokov doma in s tujino. Zakon o bančništvu, ki je bil sprejet 20. februarja, je že zelo usklajen z evropskimi direktivami, natančno opredeljuje status bank, jamstvo za bančne vloge ter omogoča učinkovit bančni nadzor.

Okvir 5: **Bližnji cilj denarne politike Banke Slovenije za leto 1999**

Na seji dne 22.1.1999 je sprejel Svet Banke Slovenije bližnji cilj denarne politike za leto 1999, in sicer letno rast denarnega agregata M3 v razponu med 16 % in 24 %, za obdobje med povprečjem zadnjega četrtletja 1998 in zadnjega četrtletja 1999. Svet Banke Slovenije je kot pogoj za denarno politiko v teh okvirih navedel letno rast realnega BDP med 3,5 % in 4,0 % in proračunski primanjkljaj do 0,7 % BDP. V svoji napovedi je upošteval tudi uvedbo DDV in vpliv te reforme na porast cen ter v zvezi s tem pozval socialne partnerje na razumno dohodkovno politiko, ki naj temelji na realnih rezultatih in konkurenčni sposobnosti gospodarstva.

Realizirana letna rast M3, merjena na navedeni način, je znašala 16,0 %, kar je na spodnji meji pasu postavljenega bližnjega cilja. Svet Banke Slovenije je na seji dne 25.1.2000 ocenil, da je bila denarna politika v letu 1999 skladna z usmeritvami. Banka Slovenije je za leto 2000 pripravila novo projekcijo rasti M3.

Denarni agregat M3 zajema skoraj celotno domačo pasivo denarnega sistema, vključno z vlogami vladnega sektorja in deviznimi vlogami pri bankah. Druge obveznosti denarnega sistema vključujejo v glavnem le kapital in rezerve, likvidnih nebančnih instrumentov pa je kljub razvoju še zelo malo.

Na skupno 16,0 % letno rast M3 je najbolj vplivala rast vpoglednih vlog pri bankah in BS. Ta agregat je porasel med zadnjima četrtletjema 1998 in 1999 za 22,9 %. Dokaj močan je bil tudi porast deviznih vlog pri bankah (21,2 %), delno tudi zaradi možnosti podjetij za odprtje deviznih računov pri bankah in zaradi porasta deviznega tečaja. Tolarske vezane in hranilne vloge pri bankah in BS so porasle za samo 12,1 % (leto prej pa za 28,9 %).

Politika deviznega tečaja ob primanjkljaju tekočega računa plačilne bilance in povečani dinamiki deviznih tokov

Banka Slovenije je v okviru razpoložljivih instrumentov ter postavljenih ciljev glede inflacije in rasti denarnega agregata M3 odpravljala nesorazmerja na deviznem trgu in ob neposrednem cilju (količini denarja v obtoku) skrbela za čimbolj stabilno gibanje deviznega tečaja. Zaradi velikega primanjkljaja v tekočem računu plačilne bilance, ki ni bil v celoti financiran s kapitalskimi prilivi iz tujine, je povpraševanje po devizah na deviznem trgu presegalo njihovo ponudbo. Poleg tega se je zaradi strukturnih reform in z njimi povezanih pričakovanj dinamika deviznih tokov povečala, kar je terjalo dodatno fleksibilnost politike deviznega tečaja Banke Slovenije. Zaradi vse tesnejše povezave med devizno in tolarsko likvidnostjo bank je Banka Slovenije, v okviru pogodbe o sodelovanju, bankam izboljševala pogoje za prehajanje med devizno in tolarsko likvidnostjo.

Rast obrestnih mer po uvedbi DDV

Tudi zaradi sprostitev gibanja pasivnih obrestnih mer so obrestne mere v prvi polovici leta še padale; v drugi polovici leta pa so že naraščale, predvsem zaradi učinkov ob uvedbi davka na dodano vrednost na revalorizacijski faktor. Obrestne mere za kratkoročna tolarska posojila gospodarstvu so se od 12,3 % v decembru 1998 povečale na 15,2 % ob koncu leta 1999, oziroma od 7,0 % na 9,6 % za enomesečne vezane tolarske vloge. Na gibanje obrestnih mer so pomembno vplivala tudi priporočila Združenja bank Slovenije in občasne likvidnostne težave bank predvsem v prvi polovici leta. Zaradi razmeroma nizke splošne ravni obrestnih mer Banka Slovenije od konca marca večine obrestnih mer na svoje tolarske instrumente ni več zniževala.

Primanjkljaj javnih financ je bil v letu 1999 na podobni ravni kot v prejšnjem letu. V nasprotju s prejšnjim letom, ko je bil primanjkljaj financiran tako z zadolževanjem doma kot z zadolževanjem v tujini, je bil v letu 1999 v celoti financiran z zadolževanjem v tujini.

Tabela 5: **Ponudba primarnega denarja** (v mlrd SIT)

	31. december			Četrtletne spremembe v 1999				
	1997	**1998**	**1999**	**I**	**II**	**III**	**IV**	**Skupaj**
1. Neto tuja aktiva	559,2	593,9	629,6	96,5	-59,6	-34,9	33,7	35,7
2. Domače obveznosti v tujem denarju	-301,0	-298,6	-334,3	-77,8	39,4	28,8	-26,2	-35,8
- BIZ v tujem denarju	-289,2	-282,4	-310,4	-6,4	2,8	6,5	-30,9	-28,0
- vloge proračuna v tujem denarju	-11,8	-16,2	-23,9	-71,4	36,6	22,3	4,7	-7,8
3. Neto aktiva v tujem denarju (1+2)	**258,2**	**295,4**	**295,3**	**18,7**	**-20,2**	**-6,2**	**7,6**	**-0,1**
4. Vezane vloge proračuna	-9,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-6,0	6,0	0,0
5. Posojila bankam	18,1	3,9	25,8	16,0	3,5	11,4	-9,0	21,9
- likvidnostna	0,0	0,0	2,1	7,4	4,5	-10,9	1,1	2,1
- repo	13,7	3,5	22,4	7,6	-0,1	14,6	-3,1	18,9
- druga posojila	4,4	0,5	1,3	1,0	-0,9	7,7	-7,0	0,9
6. Tolarski BZ	-75,8	-80,1	-27,4	-20,2	43,7	8,8	20,4	52,7
- 60 dni	-24,6	-20,1	0,0	11,6	0,7	1,7	6,0	20,1
- 270 dni	-23,8	-33,1	-11,7	-3,7	6,5	14,9	3,8	21,4
- BZ z nakupnim bonom	-17,4	-11,7	0,0	-28,0	24,1	-3,0	18,6	11,7
- drugi BZ	-10,0	-15,3	-15,7	-0,1	12,4	-4,8	-7,9	-0,4
7. Drugo, neto ostala pasiva	-45,8	-45,2	-83,2	-15,9	-10,8	-1,8	-9,6	-38,0
8. Neto tolarska aktiva (4 do 7)	**-112,6**	**-121,4**	**-84,8**	**-20,1**	**36,4**	**12,5**	**7,8**	**36,6**
9. Primarni denar (3+8)	**145,6**	**174,0**	**210,5**	**-1,4**	**16,3**	**6,3**	**15,4**	**36,6**
- rezerve bank	63,1	74,4	79,4	-4,4	6,7	8,8	-6,2	4,9
- druge vpogledne vloge	4,4	5,9	6,2	1,1	0,1	0,4	-1,3	0,3
- gotovina v obtoku	78,1	93,7	125,0	1,9	9,5	-2,9	22,9	31,4

Vir: Banka Slovenije.

Vlada je v okviru svojega programa zniževala delež cen, ki še ostajajo pod njenim neposrednim nadzorom. Nadzorovane cene so sicer porasle kar za 12,6 %, kar je bistveno več od prostih cen, ki so se povečale za 7,2 %. V okviru nadzorovanih cen so najbolj porasle cene naftnih derivatov (21,7 %), kot posledica hitre rasti cen nafte na svetovnem trgu.

7,7 % realno povečanje količine primarnega denarja

Količina primarnega denarja, merjena s povprečnimi dnevnimi stanji, se je od decembra 1998 do decembra 1999 povečala za 16,4 %, oziroma realno za 7,7 %; pri čemer je gotovina v obtoku porasla za 21,1 % (na kar je med letom vplivala nižja inflacija in padajoče obrestne mere), rezerve bank za 11,7 % in druge vpogledne vloge pri Banki Slovenije za 5,0 %.

Izdaja primarnega denarja prek tolarskih transakcij in umik prek deviznih transakcij

V nasprotju s prejšnjimi leti je v letu 1999 povečevanje primarnega denarja potekalo preko tolarskih transakcij in zmanjševanje primarnega denarja iz obtoka preko deviznih transakcij (prodajo deviz), kar kaže na spremenjeni položaj na deviznem trgu. Banka Slovenije je tako bankam neto prodala za 59 milijard tolarjev deviz, od proračuna pa neto odkupila za 15,3 milijarde tolarjev deviz. V skrbi za stabilno rast deviznega tečaja je Banka Slovenije v prvem in tretjem četrtletju od bank devize odkupovala, v drugem in zadnjem četrtletju pa je devize bankam prodajala. Povečanje neto tuje aktive za 35,7 milijarde tolarjev je posledica neto vpisa deviznih blagajniških zapisov Banke Slovenije za 28,8 milijarde tolarjev, povečanja deviznih vlog proračuna pri Banki Slovenije za 7,8 milijarde tolarjev in predvsem posledica rasti tečaja ameriškega dolarja.

Tabela 6: **Ponudba M3: konsolidirana bilanca denarnega sistema** (v mlrd SIT)

	Stanje 31. decembra			Četrtletne spremembe v 1999				
	1997	**1998**	**1999**	**I**	**II**	**III**	**IV**	**Skupaj**
1. Neto tuja aktiva	**669,2**	**701,8**	**711,6**	**88,5**	**-57,1**	**-13,8**	**-7,8**	**9,8**
2. Domača aktiva	**1.142,9**	**1.422,0**	**1.700,7**	**61,4**	**78,9**	**62,1**	**76,2**	**278,6**
Državni sektor: obveznice*	249,6	255,4	253,5	20,8	-2,2	-13,4	-7,1	-2,0
Posojila	69,9	106,6	133,2	8,8	-5,7	14,7	8,7	26,6
Podjetja : vrednostni papirji	40,7	66,9	76,2	-0,6	-4,7	3,2	11,3	9,2
Posojila	541,8	690,2	798,4	15,9	54,8*	37,6	49,8	158,2
Prebivalstvo: posojila	240,9	302,8	439,4	16,5	36,6*	20,0	13,4	86,6
3. Izdani vrednostni papirji	-66,8	-73,2	-64,0	-5,0	17,4	2,4	-5,6	9,2
4. Devizne vloge proračuna	-11,8	-16,2	-23,9	-71,4	36,6	22,3	4,7	-7,8
5. Drugo, neto ostala pasiva	-322,2	-344,2	-411,3	-33,0	-18,5	-5,1	-10,5	-67,1
6. M3 (1 do 5)	**1.411,3**	**1.690,3**	**1.913,1**	**40,5**	**57,4**	**67,9**	**57,0**	**222,8**
- devizne vloge pri bankah	404,7	428,1	497,2	12,1	21,4	24,4	11,2	69,1
7. M2	**1.006,6**	**1.262,2**	**1.415,9**	**28,4**	**36,0**	**43,5**	**45,9**	**153,8**
- vezane vloge pri bankah	648,1	829,8	891,2	14,6	-24,5	50,2	21,1	61,4
- vezane vloge pri BS	9,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,0	-6,0	0,0
- hranilne vloge	79,1	99,7	124,9	11,2	8,8	3,2	2,1	25,3
8. M1	**270,5**	**332,7**	**399,8**	**2,6**	**51,7**	**-15,9**	**28,7**	**67,1**
- vpogledne vloge pri bankah	187,9	233,2	268,7	-0,4	42,1	-13,4	7,1	35,5
- vpogledne vloge pri BS	4,4	5,9	6,2	1,1	0,1	0,4	-1,3	0,3
- gotovina v obtoku	78,1	93,7	125,0	1,9	9,5	-2,9	22,9	31,4

* Saldirano z "drugimi deviznimi obveznostmi" bank do proračuna (na podlagi leta 1996 prevzetih starih zunanjih dolgov bank).

Vir: Banka Slovenije.

Znižani presežek strukturnega položaja denarnega trga

Predvsem zaradi obsežnih prodaj deviz se je presežek strukturnega položaja denarnega trga (okvir 6) zmanjševal, kar kaže na to, da je Banka Slovenije z instrumenti denarnega trga morala zagotavljati dodatno likvidnost. Banka Slovenije je tako s tolarskimi transakcijami izdala za 84,6 milijarde tolarjev primarnega denarja; od tega prek neto zapadanja tolarskih blagajniških zapisov Banke Slovenije za 52,7 milijarde tolarjev in s posojili bankam za 21,9 milijarde tolarjev. Stanje izdanih tolarskih blagajniških zapisov Banke Slovenije se je v prvem četrtletju še povečalo (20,2 milijarde tolarjev), potem pa je do konca leta padlo za 72,9 milijarde tolarjev. Banke so si dodatno tolarsko likvidnost zagotavljale s črpanjem posojil, ki so znašala konec leta 25,8 milijarde tolarjev.

6,6 % realna rast M3 december/december

Denarni agregat M3, merjen s povprečji dnevnih stanj, se je od decembra 1998 do decembra 1999 povečal za 15,1 %, ali realno za 6,6 %. V strukturi širokega denarja so se najbolj povečale tolarske vpogledne vloge in devizne vloge pri bankah in BS, medtem ko je bila rast vezanih tolarskih vlog pri bankah in Banki Slovenije počasnejša kakor v prejšnjih letih. Rast deviznih vlog je bila med letom dokaj enakomerna (z izjemo uvedbe deviznih vlog podjetij), dinamika gibanja vezanih in vpoglednih tolarskih vlog je posledica poraslega trošenja pred uvedbo davka na dodano vrednost in sprememb pasivnih obrestnih mer bank.

Zamenjava domačih s tujimi viri financiranja podjetij

Denarni agregat M3 je porasel predvsem zaradi porasta posojil nebančnim sektorjem, v prvem četrtletju pa tudi zaradi porasta neto tuje aktive. Vzrok za dokaj šibko kreditiranje podjetij (167,4 milijarde tolarjev, oziroma porast za 22,1 %) je substitucija domačih virov financiranja s tujimi. Podjetja so si tako v letu 1999 približno tretjino svojega financiranja zagotovila v tujini.

Okvir 6: Strukturni položaj denarnega trga

Strukturni položaj ali pozicija denarnega trga predstavlja odnos centralne banke do domačega (v primeru Slovenije tolarskega) denarnega trga. Strukturna pozicija denarnega trga je enaka saldu avtonomnih postavk bilance stanja centralne banke.

Avtonomne postavke ali dejavniki so tiste postavke v bilanci centralne banke (Banke Slovenije), na spremembe katerih centralna banka nima vpliva, potem ko se je odločila, da te postavke v njeni bilanci bodo, in jih torej ne uporablja oziroma ne more uporabljati za reguliranje količine primarnega denarja. V bilanci stanja Banke Slovenije so to neto aktiva v tujem denarju (terjatve do tujine, zmanjšane za obveznosti v tujem denarju), izdani bankovci, tolarske in devizne vloge države, vloge drugih rezidentov in nerezidentov, rezerve in kapital. Avtonomne so tudi terjatve do države, ker izvirajo bodisi iz nasledstva, in se ne spreminjajo, bodisi so posledica agentske vloge Banke Slovenije pri članstvu Republike Slovenije v Mednarodnem denarnem skladu. Avtonomnost neto aktive v tujem denarju je pri režimu uravnavano drsečega deviznega tečaja seveda pogojna.

Izbira in relativni pomen **instrumentov denarne politike** sta odvisna od tega, ali strukturni položaj denarnega trga izkazuje **presežek ali primanjkljaj**. Strukturni položaj je v presežku, če je vsota avtonomnih dejavnikov aktivne strani bilance centralne banke večja kot vsota avtonomnih postavk pasivne strani; v primanjkljaju je, če avtonomni dejavniki pasivne strani presegajo tiste na aktivni strani.

Za strukturni položaj denarnega trga, s katerim se sooča Banka Slovenije, je vse od začetka leta 1997 značilen znaten presežek. Količina primarnega denarja, izdanega z nakupi deviz, bistveno presega avtonomno povpraševanje po primarnem denarju s strani nebančne javnosti. Banka Slovenije z obveznimi rezervami, ki jih morajo imeti domače banke in hranilnice, ustvarja dodatno povpraševanje po primarnem denarju. Kljub vsemu je bila neto potrebna ponudba likvidnosti z instrumenti denarne politike, to je vsota strukturnega položaja in obveznih rezerv, vse do konca leta 1999 negativna. Banka Slovenije z instrumenti denarne politike v razmerju do bančnega sistema torej ni nastopala v vlogi neto ponudnika, temveč je z izdajanjem vrednostnih papirjev **neto zmanjševala ponudbo primarnega denarja**. Opisane razmere na denarnem trgu pogojujejo bistveno drugačen instrumentarij denarne politike od tistega, ki je uporabljan v razmerah primanjkljaja strukturne pozicije. Relativni pomen instrumentov pasivne strani bilance (blagajniških zapisov) je večji, z njim pa tudi pomen obrestnih mer teh instrumentov.

28,6 % rast posojil prebivalstvu

Porast posojil prebivalstvu je bil zelo velik in je znašal 86,2 milijarde tolarjev (28,6 %); pri čemer je bila skoraj polovica letnega kreditiranja črpana v drugem četrtletju kot posledica večjega trošenja pred uvedbo davka na dodano vrednost. Kreditiranje vladnega sektorja je bilo šibko (porast za 6,8 %) in odraža prestrukturiranje financiranja primanjkljaja ožje države iz domačih na tuje vire.

Neto tuja aktiva denarnega sistema je porasla le za 9,8 milijarde tolarjev. Banke so na deviznem trgu neto prodale za 52,5 milijarde tolarjev deviz, na menjalniškem trgu pa za 11,6 milijarde tolarjev deviz. Stagnacija izdajanja širokega denarja prek neto tuje aktive kaže plačilno-bilančna gibanja. Dokaj velik primanjkljaj v tekočih transakcijah in odliv po komercialnih kreditih je bil le deloma pokrit s sicer močnim črpanjem finančnih kreditov v tujini.

2.2. Obrestne mere

Nizke pasivne obrestne mere bank pred uvedbo DDV

V prvem polletju 1999 so bile nominalne pasivne obrestne mere bank razmeroma nizke, še posebej glede na pričakovana inflacijska nihanja ob uvedbi davka na dodano vrednost. Obrestne mere za vloge, vezane do 180 dni, so bile v tem času realno negativne. K temu je marca, po ukinitvi medbančnega dogovora o najvišjih pasivnih obrestnih merah, prispevalo priporočilo Združenja bank, zaradi katerega so banke znižale nekatere obrestne mere za vezane vloge. V juliju in avgustu 1999 sta na predlog Banke Slovenije sledili novi priporočili Združenja bank Slovenije o najvišjih pasivnih obrestnih merah, z zvišanimi obrestnimi merami za vloge, vezane nad 181 dni, ter za vloge, vezane nad eno, dve in nad pet let. S tem se je nagib krivulje časovne strukture pasivnih obrestnih mer ponovno povečal in je vplival na stabiliziranje varčevanja za ročnosti, daljše od pol leta.

Zniževanje TOM v prvi in rast v drugi polovici leta

Temeljna obrestna mera (TOM), ki jo Banka Slovenije izračunava iz mesečnih stopenj rasti cen življenjskih potrebščin v zadnjih dvanajstih mesecih, se je v prvi polovici leta 1999 najprej znižala od 6,0 % v januarju na 4,8 % v juliju (za 1,2 odstotne točke), nato pa je v drugi polovici leta naglo rasla, tako da je konec leta 1999 dosegla že 8,56 % na letni ravni. Na mesečni ravni je bila TOM nekoliko bolj stabilna kakor v letu 1998, vendar se je v drugi polovici leta 1999 povzpela z ravni 0,4 % na novo stabilno raven 0,7 %. Povprečna letna temeljna obrestna mera v letu 1999 je znašala 6,28 %.

Slika 6: **Povprečne obrestne mere bank** (nad TOM v % letno)

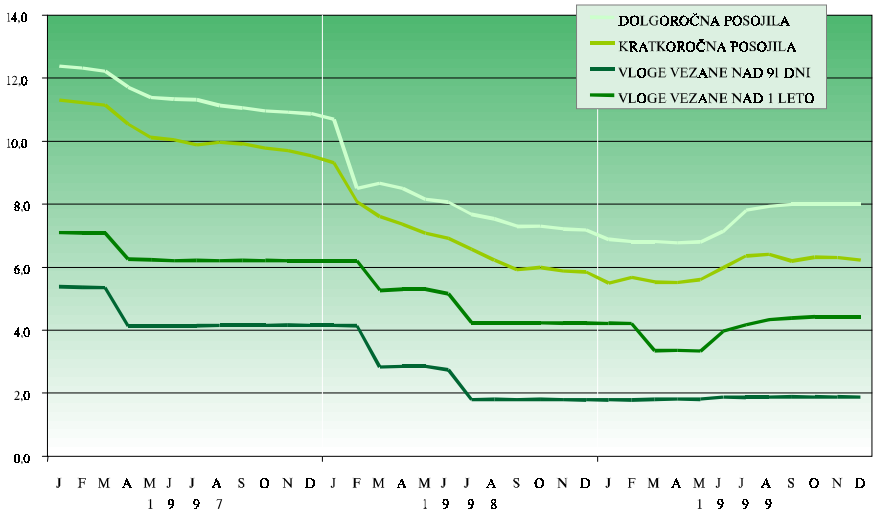

Vir: Banka Slovenije.

Spremenjeno gibanje pasivnih…

Pasivne obrestne mere bank so se gibale različno glede na ročnost vlog. Od polletja 1999 se je večletno zniževanje dolgoročnih pasivnih obrestnih mer spremenil v zmerno naraščanje. Obrestna mera za dolgoročne vloge se je najprej znižala od 4,2 % nad TOM v januarju na samo 3,3 % nad TOM v maju in nato do decembra ponovno porasla na 4,4 % nad TOM. Gibanje obrestnih mer drugih ročnosti, zlasti vezanih vlog do 180 dni, je bilo bolj stabilno. Obrestna mera trimesečnih vlog se je spremenila od 1,8 % nad TOM v januarju na 1,9 % nad TOM v decembru 1999.

… in aktivnih obrestnih mer bank

Do podobne spremembe večletnega trendnega zniževanja kot pri dolgoročnih pasivnih obrestnih merah je prišlo v letu 1999 tudi pri posojilnih obrestnih merah bank. Povprečne deklarirane dolgoročne posojilne obrestne mere so porasle od najnižje vrednosti 6,8 % nad TOM februarja, na 8,0 % nad TOM decembra 1999.

Sprememba kratkoročnih deklariranih povprečnih posojilnih obrestnih mer je bila manj izrazita. Porasle so od 5,5 % nad TOM v januarju na 6,2 % nad TOM v decembru 1999. Kratkoročne minimalne obrestne mere pa so se še vedno zniževale, od 4,0 % nad TOM na 3,4 % nad TOM, kar kaže večjo obrestno diferenciacijo komitentov pri najemanju kratkoročnih posojil.

Za dogajanje na denarnem trgu je bila leta 1999 značilna visoka variabilnost zaradi likvidnostnih težav bančnega sektorja v februarju in aprilu (predvsem kot posledica upravljanja portfelja), ki pa se niso prenesle na podjetja. Trendna raven obrestnih mer na medbančnem trgu v letu 1999 je znašala okoli 6,8 %, vendar je dejanska raven občasno bistveno odstopala od nje prav zaradi likvidnostnih težav (največje povprečno mesečno odstopanje je znašalo 1,2 odstotne točke). Izrazitejšo rast pa je izkazala obrestna mera trimesečnih zakladnih menic. Ta je porasla od 8,4 % v januarju na 10,0 % v decembru. V oktobru je bila prvič ponujena za vpis tudi šestmesečna zakladna menica, ki je dosegla 9,22 % donosnost do dospetja.

Banka Slovenije je v skladu z gibanjem inflacijske stopnje spreminjala, zlasti v prvem polletju, večino obrestnih mer svojih aktivnih in pasivnih instrumentov denarne politike. Banka Slovenije je marca 1999 znižala obrestno mero za 30-dnevne, 270-dnevne in 60-dnevne tolarske blagajniške zapise. Vendar pa ob tem ni znižala izhodiščne obrestne mere na dražbah 28-dnevnega začasnega nakupa deviznih blagajniških zapisov (repo DBZ).

Tabela 7: **Obrestne mere Banke Slovenije in denarnega trga** (mesečna povprečja leta 1999 v % letno)

	Nominalne obr. mere					TOM	Obr. mere nad TOM*			
	Repo	TBZ:		Denarni trg	Zakladne menice		Repo	TBZ:		Denarni trg
		60 dni	270 dni					60 dni	270 dni	
Januar	7,93	7,80	9,50	5,56	8,45	6,05	1,78	1,65	3,25	-0,46
Februar	8,65	7,80	9,50	6,71	8,56	6,72	1,81	1,01	2,60	-0,01
Marec	7,96	7,77	9,22	6,26	8,45	6,05	1,81	1,62	2,99	0,20
April	11,59	7,00	9,00	7,87	8,66	4,98	6,29	1,92	3,83	2,75
Maj	9,10	7,00	9,00	8,08	8,00	4,81	4,09	2,09	4,00	3,12
Junij	8,88	7,00	9,00	6,60	8,60	4,98	3,72	1,92	3,83	1,55
Julij	8,92	7,00	9,00	7,29	9,29	4,81	3,92	2,09	4,00	2,36
Avgust	7,92	7,00	9,00	6,94	8,98	6,05	1,76	0,90	2,78	0,84
September	7,99	7,00	9,00	6,83	9,65	7,55	0,41	-0,51	1,35	-0,67
Oktober	8,00	7,00	9,00	6,69	9,34	7,30	0,65	-0,28	1,58	-0,57
November	8,09	7,00	9,00	6,77	8,99	7,55	0,50	-0,51	1,35	-0,73
December	8,35	7,00	9,00	6,86	10,04	8,56	-0,20	-1,44	0,41	-1,57

* Izračunano iz nominalnih obrestnih mer brez 270-dnevnih TBZ.
Vir: Banka Slovenije.

Ta instrument je predstavljal dnevno ponudbo tolarske likvidnosti, zato je njegova obrestna mera sledila trenutni likvidnosti bančnega sistema. Do največje variabilnosti licitirane obrestne mere je prišlo v aprilu, ko je tudi dosegla najvišjo letno raven 11,6 %. Od avgusta do konca leta 1999, z izjemo decembra, pa se je implicitna repo obrestna mera ustalila na ravni 8,0 %. Decembra se je ta obrestna mera kratkotrajno povečala predvsem zaradi večjega povpraševanja po gotovini in zaradi negotovosti ob prehodu v leto 2000.

Obrestne mere drugih aktivnih instrumentov denarne politike se niso spreminjale tako dinamično. Marca je bila znižana obrestna mera za petdnevno likvidnostno posojilo z 9,4 % na 8,5 %. V aprilu, maju in juniju pa je bila znižana obrestna mera za likvidnostna posojila prek noči, in sicer z 10,5 % v aprilu na 7,5 % v juniju. Gibanje obrestne mere najdražjega tolarskega instrumenta, črpanja dodatne likvidnosti, likvidnostno posojilo za izhod v sili, je sledilo spreminjanju zamudne obrestne mere (med 19,2 % v maju in juliju ter 22,96 % v decembru).

Pri določanju obrestnih mer za blagajniške zapise v tujem denarju (DBZ) je Banka Slovenije upoštevala spreminjanje obrestnih mer instrumentov enakih ročnosti na evro denarnem trgu. Tako so obrestne mere v januarju za blagajniške zapise v DEM znašale od 3,08 % za 60-dnevne DBZ do 2,84 % za 360-dnevne DBZ, za blagajniške zapise v USD pa od 4,81 % za 60-dnevne DBZ, do 4,94 % za 360-dnevne DBZ. Konec leta 1999 so obrestne mere za blagajniški zapis v EUR dosegale vrednosti od 3,30 % za 60-dnevne DBZ, do 3,63 % za 360-dnevne DBZ ter za blagajniške zapise nominirane v USD, od 6,02 % za 60-dnevne DBZ, do 6,16 % za 360-dnevne DBZ.

2.3. Devizni trg in devizni tečaj

Upadanje ponudbe tujega denarja v zadnjih treh letih

Ponudba tujega denarja se je v zadnjih treh letih postopno zmanjševala, od povečanja skupnih deviznih rezerv za 907 milijonov ameriških dolarjev v letu 1996, na 201 milijon dolarjev v letu 1998. Leta 1999 je prišlo prvič po osamosvojitvi Slovenije do presežnega povpraševanja po tujem denarju. Skupni denarni odtok v tujino iz deviznih rezerv bank in Banke Slovenije je v celem letu znašal 145 milijonov dolarjev.

Slika 7: **Obrestne mere Banke Slovenije in denarnega trga** (mesečna povprečja nad TOM v % letno)

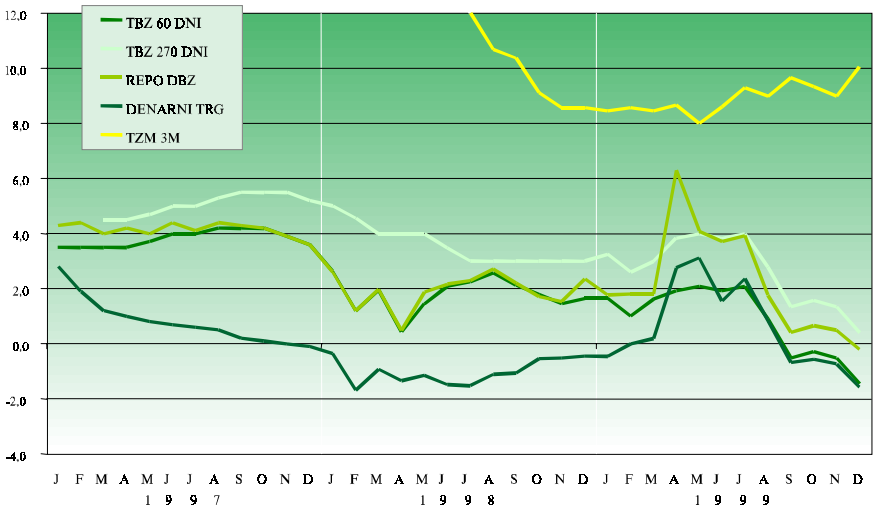

Vir: Banka Slovenije.

Visok neto odtok tujega denarja pred uvedbo DDV

Izrazitejše usihanje deviznih pritokov se je začelo že v drugi polovici 1998. leta prek tekočih transakcij pod vplivom azijske in ruske krize in se še poglobilo v prvi polovici leta zaradi pričakovanj reforme davčnega sistema. Brez transakcij prek deviznega računa proračuna pri Banki Slovenije, v višini 386 milijonov dolarjev, ki obidejo devizne trge, je bil že v prvem trimesečju neto tok tujega denarja negativen za 190 milijonov dolarjev. Najbolj so se neto odtoki tujega denarja povečali v drugem trimesečju, ko so pred uvedbo davka na dodano vrednost dosegli 245 milijonov dolarjev. V zadnjih dveh trimesečjih pa so se zmanjšali na dobrih 80 milijonov dolarjev. Presežno povpraševanje po tujem denarju je izviralo predvsem od podjetij na deviznem trgu, neto 271,9 milijona dolarjev in manj od prebivalstva v menjalnicah, za 57,6 milijona dolarjev.

Posegi Banke Slovenije na trgih tujega denarja

Pritoki iz finančnih transakcij s tujino niso zadoščali za pokritje primanjkljaja tekočih transakcij v višini 581 milijonov dolarjev. Razliko je pokrivala Banka Slovenije s posegi na trgih tujega denarja. V januarju je Banka Slovenije intervenirala z nakupnim interventnim tečajem in odkupovala devize od bank zlasti v februarju in marcu. Sredi aprila se je položaj spremenil. Na povečano presežno povpraševanje bank je Banka Slovenije odgovorila s povečano začasno in predvsem dokončno prodajo deviz, ki je dosegla vrh v maju in juniju, potem pa se je do četrtega trimesečja postopoma zmanjševala.

Zmanjšana ponudba na deviznem trgu zaradi uvedbe računov v tujem denarju

Uvedba računov v tujem denarju za podjetja, ki jo je omogočil novi devizni zakon, je od septembra dalje vpeljala na devizni trg dodaten element negotovosti. Do konca leta se je stanje na teh računih povečalo za 153,8 milijona dolarjev in prav toliko je bilo umaknjeno iz ponudbe na deviznem trgu. V oktobru in novembru so bile razmere na deviznem trgu uravnotežene. Zaradi presežnega povpraševanja po devizah v drugi polovici decembra je Banka Slovenije ponovno okrepila začasne in dokončne prodaje deviz bankam in s pogojevanjem tečaja vplivala na pospešeno razvrednotenje tolarja do konca leta.

Tečaj nemške marke na deviznem trgu je od 96,40 SIT/DEM konec decembra 1998 porasel do konca obdobja interveniranja Banke Slovenije z interventnim odkupnim tečajem v marcu na raven 97,50 SIT/DEM, kjer se je ohranjal do začetka druge dekade aprila, potem pa se je do sredine maja povečal za 1,8 tolarja na 99,30 SIT/DEM.

Slika 8: **Tokovi tujega denarja*** (v mio USD mesečno; drseče sredine 3)

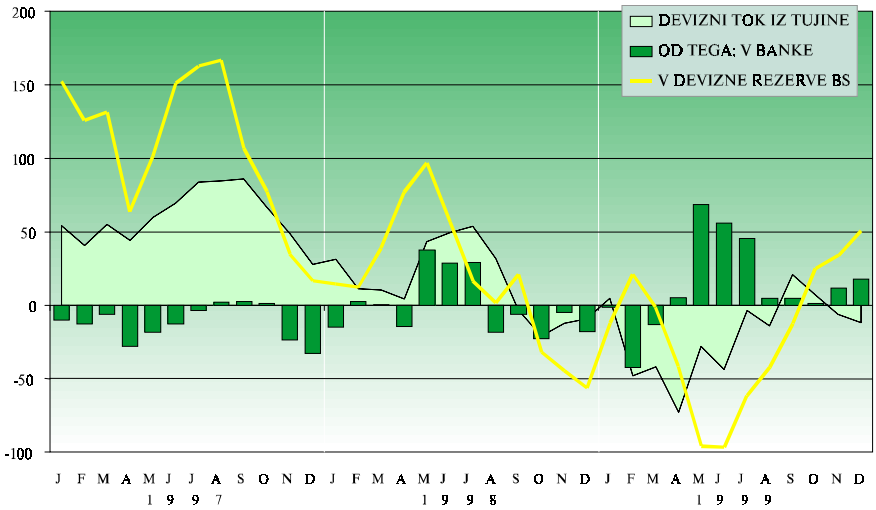

* Pritok iz tujine brez neposrednih tokov iz tujine v Banko Slovenije (od obresti itd, ter zmanjšano za neto plačila z deviznega računa proračuna).

Vir: Banka Slovenije.

Od 3. do 27. maja je Banka Slovenije postopno zniževala razliko med svojim prodajnim tečajem in tečajem za nakup deviz za vpis 120 dnevnih DBZ od 1,25 na 0,6 odstotne točke in s tem stabilizirala tečaj na deviznem trgu. Zaradi ponovne hitre rasti tečajev v drugi polovici junija je Banka Slovenije v začetku julija izboljševala pogoje za vpis 120 dnevnih DBZ, konec druge dekade, ko je tečaj dosegel 100,80 SIT/DEM, pa je pričela s posegi z interventnim prodajnim tečajem. Od takrat dalje pa do konca septembra se je tečaj zmanjšal za 0,6 tolarja na 100,20 SIT/DEM. Da bi vplivala na dvig tržnih tečajev, je Banka Slovenije od 27. septembra dalje tedensko višala pogojevana tečaja (po 0,1 SIT/EUR) za banke, ki so bile udeležene v swapu oziroma obratnem swapu deviz. Da bi bankam zmanjšala stroške uravnavanja devizne in tolarske likvidnosti, so bile obrestne mere v novembru dvakrat znižane, pri swapu deviz na 2,5 % in pri obratnem swapu na 2 %.

Pod vplivom ukrepov Banke Slovenije je tečaj postopno porasel na 100,90 SIT/DEM ob koncu prve dekade decembra, zaradi presežnega povpraševanja po devizah pa do konca decembra na 101,60 SIT/DEM. Od začetka do konca leta je tečaj porasel za 5,4 % (leto prej 2,2 %).

Tečaj v menjalnicah je do začetka maja zaostajal za tečajem deviznega trga. Zaradi hitre rasti menjalniškega tečaja je Banka Slovenije med 10. in 20. majem posegla na trg tujega denarja z omejitvijo zgornje meje marže med nakupnim in prodajnim tečajem na menjalniškem trgu na 0,4 %. Tečaj je 7. maja dosegel 100,00 SIT/DEM, s čimer je za 0,7 tolarja presegel tečaj deviznega trga. Vse do začetka julija se je tečaj zniževal in v drugi dekadi presegel deviznega za 0,3 tolarja. Po intervenciji Banke Slovenije se je postopno umirjal do konca avgusta, od takrat dalje rahlo zaostajal, a se je gibal v skladu s tečajem deviznega trga. Konec decembra je znašal 101,50 SIT/DEM, v vsem letu pa je porasel za 5,1 %.

5,1 % rast tečaja DEM v vsem letu

Nominalni efektivni devizni tečaj, merjen z utežmi slovenske zunanjetrgovinske košarice je v enem letu do decembra porasel za 7,8%, tretjino več od tečaja nemške marke tudi zaradi rasti vrednosti ameriškega dolarja.

7,8 % porast nominalnega efektivnega deviznega tečaja

Realni efektivni tečaj. Tolar je realno depreciiral za 5,7 %, merjeno z razmerjem med spremembo tečaja in razmerjem med cenami tujih in domačih proizvajalcev (december/december). Za 3,2 % je tolar depreciiral glede na relativne stroške dela na enoto proizvodnje in za 1,4 % v primerjavi s cenami življenjskih stroškov.

Realna depreciacija tolarja v letu 1999 med 1,4 % in 5,7 %

Slika 9: **Realni efektivni tečaj tolarja** (1995=100)

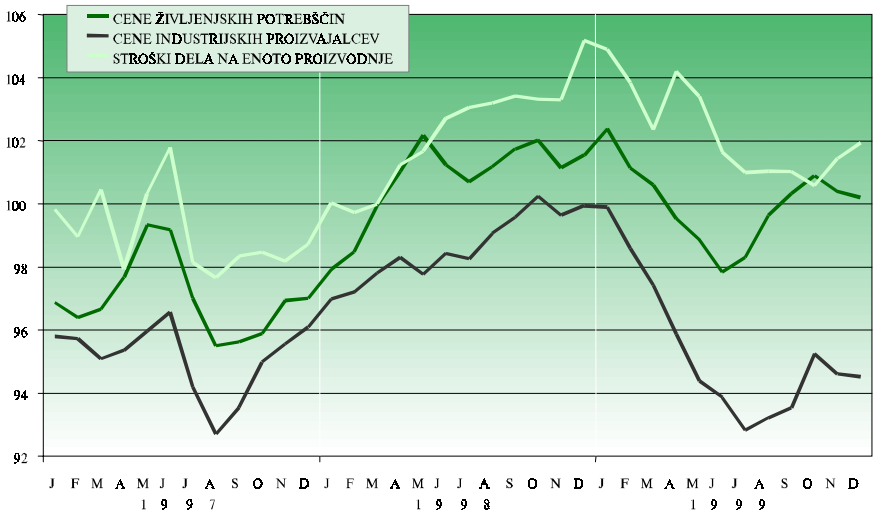

Vir: Banka Slovenije.

2.4. Uporaba instrumentov

Pregled instrumentov denarne politike in instrumentov politike deviznega tečaja temelji na definiciji strukturne pozicije denarnega trga za Slovenijo (okvir 4 v poglavju 2.1). Instrumenti odkupa in prodaje deviz so razvrščeni med instrumente politike deviznega tečaja kljub omejeni avtonomnosti neto aktive v tujem denarju. V režimu uravnavano drsečega deviznega tečaja, ki je v veljavi v Sloveniji od oktobra 1991, je poseganje na devizni trg namreč diskrecijska pravica centralne banke. Opisu instrumentov politike deviznega tečaja, ki se nahajajo v bilanci stanja Banke Slovenije, sledi še opis drugih instrumentov, ki tudi vplivajo na višino deviznega tečaja. To so pogojevanje oziroma signaliziranje tečajev, odprta (devizna) pozicija, devizni minimum in omejitve kapitalskih tokov.

Instrumenti denarne politike

Manjši presežek strukturnega položaja denarnega trga

Zaradi aktivnosti Banke Slovenije z instrumenti politike deviznega tečaja, gotovine v obtoku, vlog Republike Slovenije in drugih aktivnosti Banke Slovenije se je presežek strukturnega položaja denarnega trga v letu 1999 zmanjšal. Zmanjšanje presežka strukturnega položaja je razvidno iz zmanjšanja blagajniških zapisov v tolarjih ter povečanja začasnega odkupa blagajniških zapisov v tujem denarju in posojil Banke Slovenije.

Tabela 8: **Uporaba instrumentov denarne politike in politike deviznega tečaja*** (v milijonih tolarjev)

	Stanje 31.12.98	Povprečno dnevno stanje v trimesečju 1999 I.	II.	III.	IV.	Stanje 31.12.99
Posojila bankam	**174**	**1.743**	**3.113**	**1.221**	**658**	**3.077**
Lombardno	0	509	576	34	73	859
Kratkoročno	0	0	0	0	0	0
Likvidnostna	0	1.060	2.362	1.028	428	2.065
Ostala**	174	174	174	158	156	152
Začasni odkup blagajniških zapisov	**3.454**	**7.138**	**16.795**	**23.304**	**16.449**	**18.550**
Blagajniški zapisi BS v tolarjih	**81.668**	**94.350**	**81.245**	**58.514**	**45.679**	**28.046**
Tolarski blagajniški zapisi	66.749	66.045	45.901	39.481	27.516	17.629
Dvodelni blagajniški zapisi	3.259	6.127	4.279	1.028	1.139	1.386
Blagajniški zapisi z nakupnim bonom	11.661	22.178	31.065	18.005	17.025	9.031
Skupni učinek vezanih vlog države in dodatnih kratkoročnih posojil	**0**	**-482**	**66**	**-142**	**-94**	**0**
Prejete vloge države	0	1.065	3.134	2.394	1.605	0
Dodatna kratkoročna posojila	0	583	3.201	2.252	1.511	0
Rezerve bank in hranilnic* **	**73.822**	**74.207**	**76.925**	**80.808**	**82.489**	**84.222**
Obvezne	69.949	72.274	74.677	78.722	78.892	79.322
Presežne	3.873	1.933	2.248	2.085	3.597	4.900
Devizni minimum	**362.440**	**386.549**	**399.799**	**411.739**	**437.722**	**446.609**
Blagajniški zapisi v tujem denarju	**284.773**	**280.707**	**285.999**	**288.890**	**297.344**	**313.245**
Reodkup deviz	**0**	**2.628**	**2.830**	**3.924**	**5.909**	**3.858**

* Nakupi in prodaje deviz so prikazani ločeno v tabeli 9 na strani 41.
** Ostala posojila bankam vsebujejo dolgoročno selektivno posojilo, odobreno pred denarno osamosvojitvijo v znesku 152 milijonov tolarjev konec leta.
*** Obvezne, presežne in skupne rezerve za 31.12. prikazujejo decembrsko povprečje.
Vir: Banka Slovenije; obresti in popusti niso vključeni, razen pri blagajniških zapisih v tujem denarju.

Posojila

Pomembnejša vloga posojil Banke Slovenije v letu 1999

Posojila Banka Slovenije so v letu 1999 imela pomembnejšo vlogo kakor v letu 1998, kar kaže tudi letno povprečje stanja črpanih posojil, ki je poraslo od 0,7 milijarde tolarjev v letu 1998 na 1,6 milijarde tolarjev v letu 1999 (kjer je prvič vključeno dolgoročno selektivno posojilo, odobreno pred denarno osamosvojitvijo, v znesku 152 milijonov tolarjev konec leta). Obseg črpanja posojil je bil velik zlasti februarja in v obdobju od aprila do julija.

Lombardno posojilo je z odprto ponudbo ponujeno bankam za pet dni po obrestni meri, ki je za eno odstotno točko višja od eskontne mere. Slednja je bila 1. januarja 1999 znižana na 8 %, s čimer se je obrestna mera tega posojila znižala od 11 % na 9 %. Odstotek črpanja posojila od zneska zastavljenih vrednostnih papirjev je bil zaradi dodatnih možnosti zagotavljanja likvidnosti ob prehodu v leto 2000 začasno povečan od običajnih 2,5 % na 5 %. V letu 1999 so posojilo banke črpale največ v februarju in aprilu, povprečno stanje pa je znašalo 298 milijonov tolarjev.

Povečanje likvidnostnih posojil

Likvidnostna posojila so namenjena predvsem uravnavanju kratkoročne tolarske likvidnosti bančnega sistema. V letu 1999 je znašalo povprečno stanje likvidnostnih posojil 1,2 milijarde tolarjev (v letu 1998 357 milijonov tolarjev). Banke so črpale posojila na podlagi blagajniških zapisov (52 % povprečnega stanja vseh likvidnostnih posojil), posojila čez noč (28 %) in posojila za izhod v sili (20 %). Na podlagi tolarskih blagajniških zapisov lahko banke črpajo posojilo za tri oziroma pet delovnih dni na podlagi vpisanih 12- oziroma 30-dnevnih tolarskih blagajniških zapisov. Povprečje dnevnih stanj obeh posojil je znašalo 636 milijonov tolarjev, od tega je bil delež 3-dnevnega posojila 62 %, 5-dnevnega pa 38 %.

Okvir 7: **Posebno likvidnostno posojilo s sodelovanjem bank**

Posojilo s sodelovanjem bank je Banka Slovenije uvedla avgusta 1996 med ukrepi za zmanjšanje in natančnejše spremljanje likvidnostnega tveganja v bančnem sistemu. Ob tem je bilo tedaj bankam predpisano še usklajevanje ročnosti virov sredstev in naložb ter poročanje o največjih deponentih in tokovih tolarske likvidnosti.

Posebno likvidnostno posojilo s sodelovanjem bank je namenjeno bankam v likvidnostnih težavah, ki nimajo ustreznih vrednostnih papirjev za pridobitev likvidnostnega posojila pri Banki Slovenije in se jim zaradi nezaupanja nepredvideno zmanjša možnost financiranja likvidnostnih primanjkljajev s pridobivanjem vlog oziroma z zadolževanjem na medbančnem denarnem trgu. V takšnem primeru banka lahko dobi posojilo Banke Slovenije s posredovanjem ene ali več bank. Banka, ki posreduje posojilo, mora zastaviti vrednostne papirje Banke Slovenije ali Republike Slovenije, banka prejemnica pa banki posrednici zastavi prvovrstne vrednostne papirje ali terjatve, razvrščene v skupino A.

Razmerja med Banko Slovenije in banko posrednico so urejena z enoletno pogodbo o sodelovanju pri posebnem likvidnostnem posojilu. S pogodbo se banka posrednica obveže, na poziv in po določeni obrestni meri in zapadlosti, najeti pri Banki Slovenije posebno likvidnostno posojilo do zneska pripravljenosti. Banka posrednica mora imeti za ta namen prost ustrezen portfelj vrednostnih papirjev, za kar ji Banka Slovenije plača pogodbeni znesek povračila stroškov, določen v odstotku od zneska pripravljenosti. Banka Slovenije določi obrestno mero, ročnost ter prejemnico posredovanega posojila in portfelj njenih vrednostnih papirjev za zavarovanje. Pogodba tudi omejuje razliko med obrestnima merama posojila Banke Slovenije in posredovanega posojila.

Po spremembi sklepa o dajanju posebnih likvidnostnih posojil s sodelovanjem bank aprila 1999 in po spremembah zadnje pogodbe lahko Banka Slovenije določi višjo obrestno mero posojila banki prejemnici, če ta svojim komitentom priznava pasivne obrestne mere, ki so višje od tistih, ki jih pri spremljanju obrestnih mer upošteva Banka Slovenije kot sprejemljive. Če višje pasivne obrestne mere svojim komitentom priznava banka posrednica, ta ni upravičena do povračila stroškov za pripravljenost. Pogodba je bila dopolnjena tudi z možnostjo, da Banka Slovenije lahko ukrepa proti banki prejemnici s postavitvijo izredne uprave ali zaveže upravo banke prejemnice k izvajanju določenih aktivnosti v zvezi z uporabo posojila.

Likvidnostno posojilo čez noč je namenjeno bankam, ki na medbančnem trgu niso upnice. Banka Slovenije ga ponudi, kadar želi vplivati na medbančno obrestno mero, ali pa v primeru neusklajenosti povpraševanja in ponudbe na medbančnem denarnem trgu. Banka Slovenije ponudi posojilo na večernem medbančnem trgu, banke pa ga lahko črpajo glede na obseg razpoložljivih, za zastavo primernih vrednostnih papirjev. Banka Slovenije je od aprila do julija ponujala posojilo čez noč zaradi slabše likvidnosti bančnega sistema. Od avgusta dalje pa so bili posegi omejeni le na dneve, ko povečani obrat sredstev v plačilnem prometu (dneve, ko se plačuje DDV in trošarine oziroma ko se izplačujejo pokojnine) terja večje stanje na poravnalnih računih. Letno povprečje črpanih posojil je znašalo 346 milijonov tolarjev, mesečno pa je bilo največje v maju (2,2 milijarde tolarjev).

Likvidnostno posojilo za izhod v sili lahko banke proti zastavi vrednostnih papirjev črpajo na podlagi odprte ponudbe po zakoniti zamudni obrestni meri. Posojilo so banke črpale največ v aprilu (mesečno povprečje 1,1 milijarde tolarjev) in juliju (0,9 milijarde tolarjev), letno povprečje dnevnih stanj posojila pa je znašalo 238 milijonov tolarjev.

Za posebno likvidnostno posojilo s sodelovanjem bank je bil v letu 1999 sklenjen četrti dogovor o pripravljenosti za sodelovanje, ki ga je z Banko Slovenije podpisalo 21 bank. Banke podpisnice so upravičene do nadomestila za pripravljenost v višini 1,5 % zneska pripravljenosti. V letu 1999 mehanizem sodelovanja bank podpisnic pogodbe ni bil sprožen.

Začasni odkup blagajniških zapisov

Banka Slovenije bankam na dnevni dražbi ponuja odkup blagajniških zapisov Banke Slovenije v tujem denarju za 28 dni. Odkup poteka po nakupnem tečaju Banke Slovenije, povratni odkup pa po tečaju, ki ga je banka uspešno licitirala. Kot dodatni pogoj je morala banka v prvem tednu po sklenitvi posla od podjetij odkupiti devizne prilive v višini 120 % začasnega odkupa. Dodatni pogoj je bil ukinjen februarja 1999.

Veliko povečanje začasnih odkupov blagajniških zapisov

Banka Slovenije se je s spreminjanjem dnevno ponujene kvote začasnega odkupa aktivno odzivala na razmere na denarnem trgu. Dnevno je ponujala odkup blagajniških zapisov v znesku od 8 do 25 milijonov nemških mark. Odziv bank je dosegel v povprečju 103 %, realizacija pa 62 % ponujene kvote. Od julija dalje Banka Slovenije določa kvoto za odkup z nominalno vrednostjo blagajniških zapisov, nominiranih v evrih. Povprečno dnevno stanje je znašalo 15,9 milijarde tolarjev, kar je 3,5-krat toliko kot v letu 1998, in je najvišje stanje posameznega posojilnega instrumenta.

Blagajniški zapisi v tolarjih

Banka Slovenije je v letu 1999 ponujala podoben nabor blagajniških zapisov kot v letu 1998. Zmanjšala je le frekvenco izdajanja dvodelnih blagajniških zapisov ter prenehala izdajati blagajniške zapise z nakupnim bonom in 270-dnevne tolarske blagajniške zapise.

Zmanjševanje obsega tolarskih blagajniških zapisov

Stanje blagajniških zapisov v tolarjih, t.j. tolarskih, z nakupnim bonom in dvodelnih, se je z 82 milijard tolarjev konec leta 1998 povečalo na 110 milijard konec marca, nato pa se je zniževalo, tako da je konec leta znašalo 28 milijard tolarjev. Letno povprečje dnevnih stanj je znašalo 70 milijard tolarjev, kar je 25 % manj kakor leto prej.

Tolarski blagajniški zapisi so nematerializirani imenski vrednostni papirji, ki jih Banka Slovenije ponuja bankam in hranilnicam prek odprte ponudbe. Neserijske 2-, 12- in 30- dnevne zapise lahko vpisujejo samo banke, 7- in 14-dnevne samo hranilnice, 60- in 270-dnevni zapisi, ki so izdani v serijah, pa so na voljo obojim. Drugačni od ostalih, diskontni so 28-dnevni zapisi, ki jih lahko banke kupijo na rednih tedenskih licitacijah.

Mesečno povprečje dnevnih stanj tolarskih blagajniških zapisov se je v letu 1999, z izjemo poletnih mesecev, neprekinjeno zmanjševalo. Povprečno stanje decembra (24 milijard tolarjev) je znašalo le še tretjino januarskega stanja (74 milijard tolarjev).

V letu 1999 se je precej spreminjala struktura ročnosti blagajniških zapisov. V mesecih do maja se je najprej zmanjšalo stanje blagajniških zapisov krajših ročnosti (do vključno 30 dni) z januarskih 16,7 na 1,7 milijarde tolarjev, s čimer se je povečeval delež blagajniških zapisov daljših ročnosti. Njihovo stanje in delež sta se zaradi izplačil dospelih serij 60- in 270-dnevnih zapisov v nadaljevanju leta močno zmanjšalo. Ponovno pa se je povečalo stanje blagajniških zapisov krajših ročnosti, kar je ob zmanjševanju vpisa na daljši rok povečalo tudi njihov delež.

Dvodelni blagajniški zapis je prinosniški, serijski in materializiran vrednostni papir z ročnostjo šest mesecev, ki ga lahko prek bank kupujejo tudi druge pravne in fizične osebe. Vplača se z diskontom v tolarjih, pri obrestovanju in izplačilu pa se loči na tolarski del, ki je indeksiran s temeljno obrestno mero, in devizni del, ki je izplačljiv v nemških markah. Z vsakim delom posebej je mogoče trgovati tudi na sekundarnem trgu.

Glede na stanje dvodelni blagajniški zapisi v letu 1999 niso imeli pomembnejše vloge. Sredi maja je bila izplačana dospela izdaja v višini 4,2 milijarde tolarjev. Od aprila dalje je bila v prodaji naslednja izdaja, z dospelostjo marca 2000, katere so investitorji do konca leta kupili za 1,4 milijarde tolarjev.

Blagajniški zapis z nakupnim bonom je prenosljiv, serijski, dematerializiran, imenski vrednostni papir z nominalno obrestno mero in ročnostjo šest mesecev, ki se vplačuje z diskontom. Dodan mu je nakupni bon, sestavljen iz ločljivih delov, s katerimi je pri vpisu novega blagajniškega zapisa brez nakupnega bona ali pa blagajniškega zapisa v tujem denarju z ročnostjo nad 120 dni možno uveljaviti popust. Višina popusta je odvisna od rasti cen oziroma srednjega tečaja Banke Slovenije v primerjavi s pričakovano inflacijo, ter od števila nakupnih bonov, ki jih kupec lahko uveljavi ob nakupu novega blagajniškega zapisa. V letu 1999 je Banka Slovenije pričela te zapise ob nespremenjeni ročnosti izdajati vsake tri mesece. 1. decembra je bila izdana zadnja, 14. izdaja blagajniških zapisov, ki pa so bili izdani brez nakupnih bonov.

Decembra 14. in zadnja izdaja blagajniških zapisov (brez nakupnih bonov)

Stanje blagajniških zapisov z nakupnim bonom, ki je v začetku leta znašalo 11,7 milijarde tolarjev, se je zaradi visokega popusta pri vpisu novega blagajniškega zapisa v februarju in primarne prodaje v marcu povečalo na 39,1 milijarde tolarjev. Stanje se je zniževalo z izplačili junija, septembra in decembra. Celoletno povprečje je znašalo 22,1 milijarde tolarjev, 12 % manj kakor leto prej.

Investitorji so v letu 1999 uveljavili za 910 tisoč evrov, 884 tisoč dolarjev in 1,1 milijarde tolarjev popustov pri vpisu blagajniških zapisov v tujem denarju oziroma v tolarjih. Konec leta je ostalo neuveljavljenih še 13.036 delov nakupnega bona trinajste izdaje.

Obvezne rezerve

Obvezne rezerve bank in hranilnic, vključno s hranilno-kreditnimi službami, se izračunavajo na vse tolarske vloge, prejeta posojila in izdane vrednostne papirje, katerih lastniki so nebančni sektorji. Stopnja obveznih rezerv se določi glede na ročnost vlog: 12 % na vpogledne in vezane vloge do trideset dni, 6 % na vezane vloge od enaintrideset dni do treh mesecev, 2 % na vezane vloge nad tremi do šestih mesecev in 1 % nad šestimi meseci do enega leta; na vezane vloge nad enim letom je stopnja 0 %.

Od decembra 1998 dalje se pri neposrednih udeleženkah sistema bruto poravnave v realnem času (BPRČ), to je pri bankah in hranilnicah, ki imajo pri Banki Slovenije odprt poravnalni račun, v izpolnjevanje obveznosti upošteva stanje na poravnalnem računu in gotovina v blagajni, pri posrednih udeleženkah sistema BPRČ pa se upošteva stanje na posebnem računu obvezne rezerve in gotovina v blagajni. Sredstva na poravnalnem oziroma posebnem računu se obrestujejo po 1 % letni obrestni meri, vendar le do izračunane obvezne rezerve v preteklem mesecu.

13.5 % porast osnove za obvezno rezervo…

Osnova za obvezno rezervo je v letu 1999 porasla za 13,5 % (v letu poprej za 29,0 %) in decembra 1999 znašala 1.365,6 milijarde tolarjev. Vezane vloge do enega leta so porasle za 12,6 %, vloge z dospelostjo nad enim letom za 16,3 %, njihov strukturni delež pa se je ponovno povečal (na 23,2 %).

… in 13,4 % porast izračunanih rezerv…

Izračunane rezerve po predpisanih stopnjah glede na ročnost vlog so v enoletnem obdobju porasle za 13,4 % na 79,3 milijarde tolarjev v decembru 1999. Povprečna stopnja obveznih rezerv na vse tolarske vloge je bila, zaradi spremenjene strukture v korist kratkoročnejših vlog, za 0,2 obrestnih točk višja kakor leta 1998 in je znašala 5,9 %. Povprečna stopnja izračunanih rezerv, izračunana na vloge do enega leta, je v povprečju znašala 7,7 % (leto prej 7,4 %).

… in doslej najnižje preseganje obveznih rezerv

Dosežene rezerve so v povprečju presegle obvezno rezervo za 3,2 % (leta 1998 za 4,1 %), kar je najnižji odstotek preseganja od leta 1995 dalje. Obvezniki morajo dnevno imeti na poravnalnem oziroma posebnem računu vsaj 50 % obveznosti iz preteklega meseca in jo lahko uporabljajo za likvidnost čez noč le ob plačilu nadomestila po zamudni obrestni meri.

Slika 10: **Povprečna struktura tolarskih vlog** (1995 – 1999)

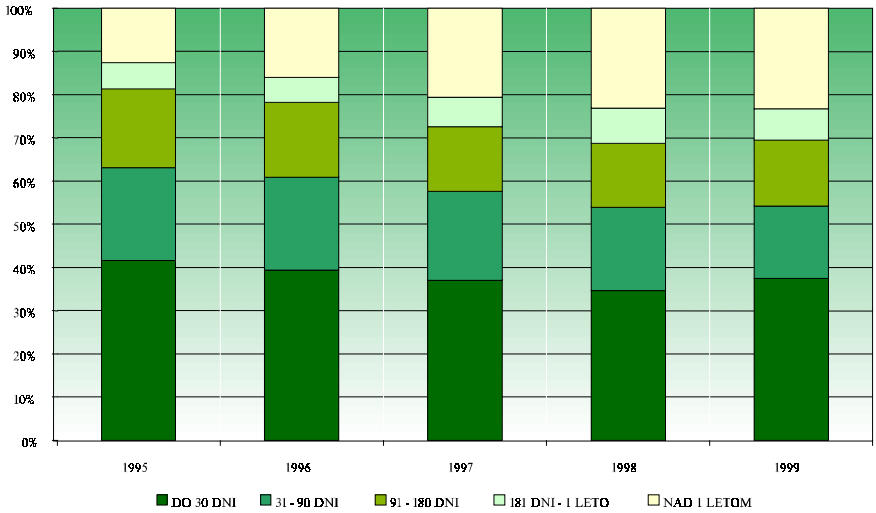

Vir: Banka Slovenije.

Vloge države, dodatno kratkoročno posojilo

Banka Slovenije sprejema vloge Ministrstva za finance na podlagi sklepa o načinu izvajanja poslov za Republiko Slovenijo in sklenjene pogodbe. V letu 1999 je bilo pri Banki Slovenije vezanih 11 vlog z dospelostjo od 2 do 29 dni (povprečne ročnosti 9 dni), vse po obrestni meri 4 % letno. Vezave so znašale skupaj 83,0 milijarde tolarjev in povprečno dnevno stanje je znašalo 2,1 milijarde tolarjev.

Prenos sredstev iz poslovnih bank v vezavo pri Banki Slovenije je bil nevtraliziran **z dodatnim kratkoročnim posojilom**, ki ga ponudi Banka Slovenije poslovnim bankam na podlagi sprejetih vezanih vlog Ministrstva za finance. Obdobje črpanja je praviloma enako obdobju vezave, delež posamezne banke v skupnem znesku pa se določi s pomočjo koeficienta za črpanje kratkoročnega posojila, izračunanega na podlagi deleža banke v skupni devizni poziciji. Obrestna mera je bila na začetku leta 8 %, kasneje pa 6 %. V 12 ponudbah s povprečno ročnostjo 9 dni je Banka Slovenije ponudila za 94,5 milijarde tolarjev posojil (14 % več od vezanih vlog), banke so ponudbo izkoristile 86-odstotno. Povprečno dnevno stanje črpanih posojil je bilo 1,9 milijarde tolarjev.

Od decembra 1997 dalje lahko Republika Slovenija na računu za izvrševanje proračuna Republike Slovenije (račun 630) čez dan črpa **okvirno posojilo** v odvisnosti od skupne pozicije vseh računov, ki se kot računi države vključujejo v depozit pri Banki Slovenije. S posebnimi sklepi je Banka Slovenije določila okvirni znesek posojila, ki se je v letu 1999 gibal med 4,4 in 16,0 milijarde tolarjev. Vsa posojila pa so bila na dan črpanja tudi vrnjena, tako da Banka Slovenije v letu 1999 ni izkazovala posojil državi.

Instrumenti politike deviznega tečaja

Različni načini vplivanja na devizni tečaj

Banka Slovenije vpliva na devizni tečaj z različnimi instrumenti. Najprej kupuje in prodaja, dokončno in začasno, devize ter s tem spreminja ponudbo oziroma povpraševanje na deviznem trgu. Nadalje v okviru pogodbe o sodelovanju pri posegih na trgih tujega denarja (glej okvir v nadaljevanju) določa oziroma omejuje možni razpon tečajev, po katerih banke sklepajo posle z drugimi komitenti. Na tečaj vpliva tudi z izdajanjem blagajniških zapisov v tujem denarju ter s predpisi, ki bankam omejujejo postavke premoženjske bilance glede na valuto oziroma tip instrumenta (devizni minimum in odprta pozicija v tujih valutah), ter spremembe omejitev izvoza in uvoza kapitala.

Nakupi in prodaje deviz

V letu 1999 je Banka Slovenije devize prodajala bankam in jih od njih kupovala na podlagi ponudb, posredovanih vsem bankam, ter prek instrumentov na podlagi pogodbe o sodelovanju pri posegih na trgih tujega denarja. Devize je prodajala in kupovala tudi za izvajanje plačilnega prometa s tujino za potrebe proračuna in na podlagi drugih poslov za državo.

V letu 1999 je Banka Slovenije od bank in države kupila za 59,7 milijarde tolarjev in prodala za 99,8 milijarde tolarjev deviz. Ti posli so, skupaj z unovčevanjem deviznih delov dvodelnih blagajniških zapisov, zmanjšali **neto kumulativno izdajo tolarjev iz deviznih transakcij** za 44,2 milijarde tolarjev, na 214,0 milijarde tolarjev.

Po obsegu prometa je bil najpomembnejši posamezni instrument **prodaja deviz za vpis blagajniških zapisov v tujem denarju**, in sicer so banke pri Banki Slovenije kupile 333,3 milijona evrov v protivrednosti 65,1 milijarde tolarjev.

Pri **začasnih transakcijah s tujim denarjem** je Banka Slovenije odkupila za 27,0 milijarde tolarjev deviz, večinoma v okviru pogodbe o sodelovanju pri posegih na trgih tujega denarja, in povratno prodala za 23,5 milijarde tolarjev deviz. Poslov začasne prodaje, opredeljenih v pogodbi o sodelovanju, Banka Slovenije ni sklepala.

Signaliziranje in pogojevanje tečajev

Banka Slovenije uporablja mehanizme pogojevanja tečajev po pogodbi o sodelovanju kot nadomestek za signaliziranje namer politike deviznega tečaja. Z določanjem tečajev se signali centralne banke neposredno prenašajo v širši finančni in realni sektor.

Leta 1999 uporabljene vse vrste pogodbenih posegov razen začasne prodaje deviz

Drugače kot leta 1998, ko je Banka Slovenije izmed pogodbeno dogovorjenih načinov določanja tržnih tečajev uporabljala le pogojevanje odkupnih tečajev, so bili lani uporabljeni vsi pogodbeno dogovorjeni posegi, razen začasne prodaje deviz. Banka Slovenije je v obdobju od januarja do marca pogodbenim bankam določala najnižji odkupni tečaj ter od njih odkupovala presežke deviz. Sredi maja je v obdobju nestabilnosti na menjalniškem trgu za 10 dni omejila maržo med nakupnim in prodajnim tečajem za tujo gotovino na največ 0,4 %.

V juliju in avgustu pa je s posegom z interventnim prodajnim tečajem zavirala rast tečaja tolarja. Znatni del leta je bankam, ki so Banki Slovenije začasno prodale devize, določala najnižji odkupni tečaj, vendar meja v obdobjih avtonomne rasti tečajev ni predstavljala omejitve za gibanje tržnih tečajev.

Okvir 8: **Pogodbeno sodelovanje pri posegih na trgih tujega denarja**

Banka Slovenije je konec leta 1997 ponudila bankam sodelovanje pri posegih na trgih tujega denarja. Pravice in dolžnosti bank in Banke Slovenije so bile opredeljene s pogodbo, ki velja od leta 1998 dalje. Pogodbo je podpisalo dvanajst bank, ki imajo skupaj približno 70-odstotni delež pri prometu na deviznem in menjalniškem trgu. Podpisnicam pogodbe Banka Slovenije za čas sodelovanja izplačuje nadomestilo v letni višini 0,05 % povprečnega stanja naložb v tujem denarju, ki se upoštevajo kot rezerve bank v tujem denarju. Pogodba je bila v začetku 1999 dopolnjena z dodatkom. Ureja sodelovanje pri različnih načinih vplivanja na trge tujega denarja:

- **Poseg z interventnim nakupnim tečajem:** Izbrane banke pri tem posegu odkupujejo devize in tujo gotovino po interventnem nakupnem tečaju, ter prodajajo morebitne presežke Banki Slovenije. Izbrane banke so banke podpisnice pogodbe, ki so bile uspešne na priglasitveni dražbi, kjer so licitirale razliko med interventnim nakupnim tečajem in tečajem, po katerem prodajajo devize Banki Slovenije. Interventni tečaj in obdobje interveniranja določi Banka Slovenije v skladu z namerami politike deviznega tečaja.

- Pri **posegu z interventnim prodajnim tečajem** izbrane banke v interventnem obdobju prodajajo devize in tujo gotovino po interventnem prodajnem tečaju, morebitni primanjkljaj deviz pa lahko pokrijejo z nakupi pri Banki Slovenije. Izbor bank je enak kot pri posegu z interventnim prodajnim tečajem, prav tako način določanja interventnega tečaja in obdobja.

- **Določitev največje marže**: Za določeno obdobje do treh mesecev lahko Banka Slovenije bankam podpisnicam pogodbe določi največjo maržo med nakupnim in prodajnim tečajem, ki pa ne sme biti manjša od 0,3 %.

- Banka Slovenije bankam podpisnicam ponuja stalno možnost uravnavanja odprte pozicije s posli **začasnega nakupa deviz**. Banka, ki z Banko Slovenije sklene posel, mora v času trajanja posla pri nakupih na deviznem in menjalniškem trgu izpolnjevati enake pogoje kot pri posegu z interventnim nakupnim tečajem.

- Banka Slovenije bankam podpisnicam nudi tudi odprto ponudbo **začasne prodaje deviz**. V času trajanja posla začasne prodaje mora banka izpolnjevati enake pogoje kot pri posegu z interventnim prodajnim tečajem. Tako pri začasni prodaji kot tudi pri začasnem nakupu podrobnejše pogoje, kot sta cena in ročnost, določi Banka Slovenije.

Blagajniški zapisi v tujem denarju

Banka Slovenije izdaja blagajniške zapise v tujem denarju kot kratkoročne, prenosljive, imenske, neserijske in nematerializirane vrednostne papirje od januarja 1992. Po stalno odprti ponudbi jih lahko kupujejo banke in prek njih druge domače pravne osebe. Vplačajo se z diskontom v nemških markah (do februarja 1999) oziroma evrih (od februarja 1999 dalje) ali ameriških dolarjih. Pri nakupu blagajniškega zapisa z rokom 180, 270 ali 360 dni lahko investitorji uveljavljajo popust z nakupnimi boni. Višina popusta je odvisna od razlike med gibanjem srednjega tečaja Banke Slovenije in pričakovano inflacijo ter števila priloženih nakupnih bonov, določenega v okviru

Slika 11: Pogojevani tečaji (v SIT/EUR) in obdobja interveniranja

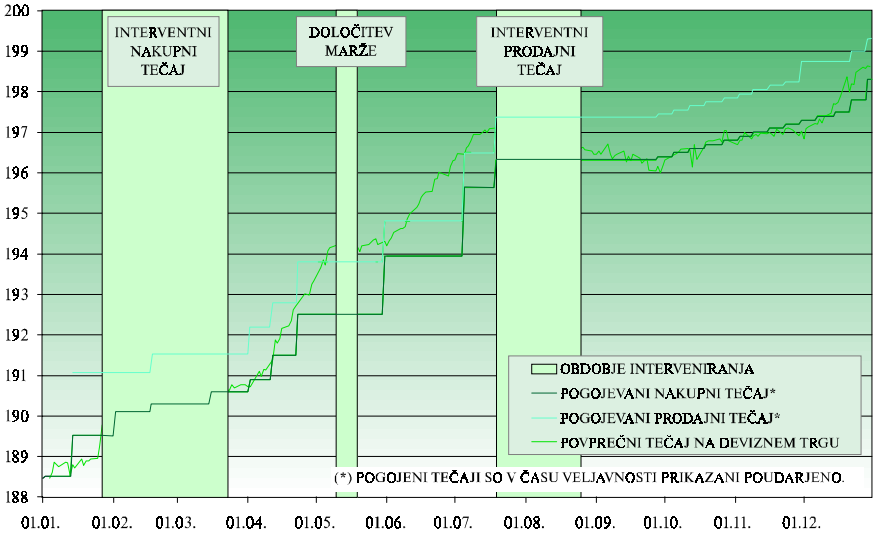

Vir: Banka Slovenije.

Tabela 9: **Nakupi in prodaje deviz**

	1998		1999	
	mio EUR	mlrd SIT	mio EUR	mlrd SIT
Nakupi deviz	**358,7**	**66,3**	**169,3**	**32,7**
Odkup deviz s pravico in iz pravice	28,4	5,3		
Posegi z interventnim nakupnim tečajem	260,1	48,1	39,0	7,5
Plačilni promet in drugi posli za državo	70,1	12,9	130,3	25,2
Prodaja deviz	**184,2**	**34,3**	**391,3**	**76,3**
Za nakup blagajniških zapisov v tujem denarju	27,0	5,1	333,3	65,1
Posegi z interventnim prodajnim tečajem			6,5	1,3
Plačilni promet in drugi posli za državo	157,2	29,2	51,5	9,9
Začasni nakup deviz	**576,8**	**106,1**	**139,0**	**27,0**
Začasni nakup deviz (odprta ponudba)	507,8	93,3	10,0	1,9
Interventni začasni nakup po pogodbi	69,0	12,8	129,0	25,2
Povratne prodaje deviz	**622,8**	**115,6**	**119,5**	**23,5**
Začasni nakup deviz (odprta ponudba)	553,8	102,6	10,0	1,9
Interventni začasni nakup po pogodbi	69,0	13,0	109,5	21,6

* Preračunano po tekočih tečajih v nemške marke in iz njih v evre.
Vir: Banka Slovenije.

pripadajoče izdaje blagajniških zapisov z nakupnim bonom. Obrestne mere za blagajniške zapise Banka Slovenije prilagaja obrestnim meram na tujih denarnih trgih.

Blagajniški zapisi v tujem denarju podlaga za večino posojil Banke Slovenije

Blagajniški zapisi v tujem denarju so za banke podlaga za sodelovanje pri večini posojil Banke Slovenije. Lahko jih zastavijo za lombardno posojilo ali začasno prodajo Banki Slovenije, so podlaga za likvidnostna in kratkoročno posojilo, terjatev iz zapisov pa se zastavlja tudi za zavarovanje sklenjenih poslov. Večji del povpraševanja po blagajniških zapisih v tujem denarju je pogojen s predpisom »deviznega minimuma«, ki določa, da morajo imeti banke najmanj 60 % izračunane obveznosti izpolnjene z blagajniškimi zapisi v tujem denarju z rokom dospelosti do vključno 120 dni. Tovrstni zapisi so predstavljali približno 85 % skupnega stanja.

Januarja je bilo vpisano za 283,7 milijarde tolarjev blagajniških zapisov v tujem denarju. Stanje vpisanih blagajniških zapisov je ostalo na približno enakem nivoju do oktobra, ob koncu leta pa se je povišalo in decembra doseglo 310,9 milijarde tolarjev. Ob skupnem 10-odstotnemu porastu stanja se je obveznost vpisa iz naslova »deviznega minimuma« povečala za 23 %, ostali vpis pa zmanjšal za 35 %. Po stanju na zadnji dan leta je bilo 87 % blagajniških zapisov vpisanih v evrih, 13 % pa v ameriških dolarjih.

Devizni minimum (likvidna sredstva bank v tujem denarju)

Za zagotavljanje splošne likvidnosti v plačilih do tujine in za izpolnjevanje obveznosti iz deviznih vlog rezidentov in nerezidentov so banke dolžne, z devizami in likvidnimi deviznimi naložbami v tujini, dnevno dosegati devizni minimum.

V začetku leta spremenjena metodologija deviznega minimuma

Po novi metodologiji, uveljavljeni na začetku leta 1999, so se povečali posamezni količniki pri upoštevanju vlog v tujem denarju glede na ročnost, izločena pa je bila obveznost iz naslova plačilnega prometa. Znesek deviznega minimuma predstavlja vloge prebivalstva v tujem denarju, sredstva tujih oseb v tujem denarju in pogojevano tolarsko varčevanje v višini 100 % za vloge oz. račune na vpogled in vezave do 30 dni, 95 % za vloge, vezane od 31 do 90 dni, 75 % za vloge vezane od 91 dni do 1 leta, ter 35 % za vloge, vezane nad 1 letom. Z uvedbo deviznih računov domačih pravnih oseb in zasebnikov pa se je obveznost deviznega minimuma v skladu z veljavnimi kriteriji povečala še za stanja na deviznih računih.

V letu 1999 se je devizni minimum povečal od 378 milijard tolarjev januarja na 447 milijard tolarjev decembra 1999, in sicer za 44 milijard tolarjev iz naslova deviznih hranilnih vlog prebivalstva in za 23 milijard tolarjev iz naslova stanj na deviznih računih domačih pravnih oseb in zasebnikov. Preseganje deviznega minimuma je bilo v povprečju najvišje v obdobju od junija do vključno oktobra in je znašalo največ 23,5 % v avgustu, najnižje preseganje pa je bilo doseženo aprila v višini 10,1 %.

Banke so od februarja 1999 dalje izpolnjevale devizni minimum po novi metodologiji z neto dobroimetji na računih v tujem denarju pri tujih bankah in mednarodnih finančnih institucijah, z neto stanji kratkoročnih terjatev v tujem denarju do domačih in tujih bank, s tujo gotovino in čeki, kratkoročnimi terjatvami v tujem denarju do Banke Slovenije, z blagajniškimi zapisi Banke Slovenije v tujem denarju (izdanimi z dospelostjo do vključno 120 dni) ter z naložbami v prvovrstne tuje dolžniške vrednostne papirje. Vpis blagajniških zapisov Banke Slovenije v tujem denarju so morale banke izpolnjevati najmanj v višini 60 % deviznega minimuma.

Odprta devizna pozicija bank

Zaradi zavarovanja pred deviznim tveganjem morajo banke, ki opravljajo posle s tujimi plačilnimi sredstvi, dnevno izračunavati odprto devizno pozicijo, ki ne sme presegati 20 % kapitala banke, povprečna mesečna devizna pozicija banke pa ne sme presegati 10 % kapitala banke. V navedeno pozicijo niso vključene tolarske terjatve in zunajbilančne postavke.

Devizne obveznosti bank konec leta večje od njihovih deviznih terjatev

Skupna odprta devizna pozicija bank je bila na dan 30.12.1999 kratka, in sicer so bile devizne obveznosti za 8.037 milijonov tolarjev večje od deviznih terjatev, kar pomeni 3,8 % kapitala bank. Kratko odprto devizno pozicijo je imelo ob koncu leta 16 bank, dolgo odprto devizno pozicijo pa 9 bank.

Uravnavanje portfeljskih naložb tujih oseb

Evropski sporazum o pridružitvi med Republiko Slovenijo in Evropskimi skupnostmi ter njihovimi državami članicami dopušča v prehodnem 4-letnem obdobju še omejevanje oziroma urejanje portfeljskih naložb, medtem ko so direktne naložbe popolnoma proste.

Ohranjene omejitve portfeljskih naložb nerezidentov

Zato je Banka Slovenije na področju portfeljskih naložb tujih oseb v vrednostne papirje ohranila omejitve kratkoročnega pretoka kapitala. Tuji portfeljski investitor lahko opravi nakup vrednostnih papirjev prek borzno-posredniške hiše ali banke v breme skrbniškega računa, odprtega pri banki. Ob nakupu je banka dolžna za kupljene vrednostne papirje vplačati premijo za nakup pravice za nakup deviz pri Banki Slovenije, razen v primeru, ko se nerezident s pogodbo odpove razpolagalni pravici s papirji za dobo enega leta. S pogodbo se nerezident zaveže, da vrednostnih papirjev ne bo prodal domači osebi ali v tem času drugače razpolagal z vrednostnimi papirji.

Premija nakupa pravic za nakup deviz pri BS znižana na 0,7 % stanja portfeljskih naložb

Premija za nakup pravice za nakup deviz pri Banki Slovenije je bila v prvem in drugem četrtletju določena v višini 2,5 % stanj portfeljskih nakupov vrednostnih papirjev na četrtletje, v tretjem in četrtem četrtletju pa znižana na 0,7 %. Vplačana premija zagotavlja banki oziroma tujemu portfeljskemu investitorju nakup deviz pri Banki Slovenije.

Nadzor nad izvajanjem ukrepov denarne politike

Banka Slovenije preverja izvajanje ukrepov denarne politike in izvajanje pogojev in pravil, določenih v ponudbah pri posegih na odprtem trgu, s posrednim in neposrednim nadzorom bank in hranilnic. Posredni nadzor poteka neprekinjeno s pregledovanjem vseh poročil in dokumentacije, ki jih banke in hranilnice pošiljajo Banki Slovenije. Dodatno kontrolo pa opravlja Banka Slovenije občasno z neposrednim vpogledom v poslovne knjige in drugo dokumentacijo banke ali hranilnice.

Odkritih 16 nepravilnosti pri bankah ter 11 pri hranilnicah in hranilno-kreditnih službah

V letu 1999 je bilo na podlagi ugotovitev pri posrednem nadzoru bank in hranilnic ugotovljenih 16 nepravilnosti (23 v letu 1998), od tega 5 pri bankah, 1 pri hranilnicah in 10 pri hranilno-kreditnih službah. Največ nepravilnosti, predvsem pri hranilnicah in hranilno-kreditnih službah, je bilo ugotovljenih pri izpolnjevanju obvezne rezerve, pri bankah pa pri doseganju predpisanih pogojev pri posegih Banke Slovenije na odprtem trgu. Na podlagi ugotovljenih nepravilnosti je izdala Banka Slovenije 12 odločb, v katerih je izrekla enega ali več ukrepov, odvisno od vrste in obsega ugotovljene kršitve. Med ukrepi prevladujeta prepoved nakupa vrednostnih papirjev pri Banki Slovenije in omejevanje rasti obsega plasmajev za določeno obdobje.

Poleg navedenih ukrepov je Banka Slovenije tudi pisno opozarjala banke in hranilnice na ugotovljene pomanjkljivosti, manjše nepravilnosti in nered v predloženih poročilih, in zahtevala njihovo odpravo.

Na področju menjalniškega poslovanja je opravila Banka Slovenije v prvi polovici leta 1999 21 kontrol, od tega 9 kontrol v pooblaščenih bankah in 12 kontrol pri pogodbenih menjalcih. Na podlagi ugotovitev sta bili podani dve prijavi pri pristojnih okrožnih javnih tožilstvih za gospodarska prestopka, Republiškemu deviznemu inšpektoratu so bili poslani 4 predlogi za uvedbo postopka o prekršku in izdanih je bilo 15 sklepov za ustavitev postopkov.

Na področju deviznega poslovanja so bile opravljene tri kontrole, za kar je bila na podlagi ugotovitev izdana ena odločba, s katero je bil omejen nakup dolgoročnih blagajniških zapisov Banke Slovenije v tujem denarju.

3. BANČNI SEKTOR

V letu 1999 sta z vidika normativne podlage vplivala na slovensko bančništvo uveljavitev Evropskega sporazuma o pridružitvi med Republiko Slovenijo ter Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami, ki delujejo v okviru Evropske unije, ter novega zakona o bančništvu (njegove glavne novosti so bile že predstavljene v Letnem poročilu Banke Slovenije za leto 1998).

3.1. Struktura bančnega sektorja

Ena pripojitev ter novoustanovljeni banka in podružnica tuje banke

Konec leta 1994 je delovalo v Sloveniji 33 bank. V naslednjih letih se je število bank postopno zmanjševalo, najbolj pa se je zmanjšalo leta 1998, ko je prišlo do treh pripojitev in ene likvidacije banke. Do ene pripojitve banke je prišlo tudi v letu 1999, toda število bank se je konec leta 1999 v primerjavi s koncem leta 1998, z novo registrirano banko in prvo podružnico tuje banke, povečalo za eno.

Preostala ena sama bančna skupina

Pomembnejši premik pri konsolidaciji bančnega sektorja je bila ustanovitev štirih bančnih skupin v letu 1997, od katerih sedaj deluje le še ena - bančna skupina Nove Ljubljanske banke, ki jo sestavljajo Banka Zasavje d.d., Trbovlje, Pomurska banka d.d., Murska Sobota, Koroška banka d.d., Slovenj Gradec, Banka Velenje d.d., Velenje in Banka Domžale d.d., Domžale.

Okvir 9: **Skladnost z evropskim pravnim redom v bančništvu**

Pravna ureditev na področju prostega pretoka storitev, kjer se Republika Slovenija z Evropsko unijo pogaja o bančništvu, zavarovalništvu, trgu vrednostnih papirjev in investicijskih skladih ter nefinančnih storitvah, je zlasti na področju bančništva že zelo usklajena z evropskim pravnim redom.

Februarja 1999 je bil za področje prostega pretoka storitev opravljen pregled zakonodaje (screening), v drugi polovici leta pa so bila Evropski uniji poslana pogajalska izhodišča za področje 3: Prosti pretok storitev in dodatna pojasnila k omenjenim pogajalskim izhodiščem. Republika Slovenija sprejema pravni red Evropske unije za prosti pretok storitev, vendar zahteva dve prehodni obdobji po predvidenem vstopu v Evropsko unijo.

Prvo prehodno obdobje v trajanju dveh let od predvidenega vstopa v Evropsko unijo (do 31.12.2004) zahteva Republika Slovenija za hranilno kreditne službe, ustanovljene pred uveljavitvijo zakona o bančništvu (20.02.1999) za uveljavitev kapitalskih zahtev in drugih zahtev varnega in skrbnega poslovanja, ki jih urejajo direktive Evropske unije. V novem zakonu o bančništvu je v skladu z Drugo bančno direktivo zahtevan tako za hranilnice kot za hranilno kreditne službe minimalni kapital v višini 186 milijonov tolarjev. Prehodno petletno obdobje (od uveljavitve zakona o bančništvu) za hranilno kreditne službe jim bo omogočilo, da se bodo prilagodile zahtevam glede višine minimalnega kapitala in drugim določbam zakona, ki se nanašajo na upravljanje s tveganji in na skrbno ter varno poslovanje.

Drugo prehodno obdobje zahteva Republika Slovenija za zaščito domače ravni in obsega sistema jamstva za vloge pri bankah za tri leta od predvidenega vstopa v Evropsko unijo do 31.12.2005. V zakonu o bančništvu je sistem jamstva za vloge prilagojen določbam evropske direktive (višina jamstva za posamezno osebo je določena v višini 3,7 milijona tolarjev, jamstvo za vloge je razširjeno na majhne pravne osebe do določene velikosti, z direktivo so usklajene posamezne vrste vlog, ki so zavarovane, in seznam vlog oseb, ki nimajo jamstva), ukinjeno pa je tudi jamstvo Republike Slovenije. Sistem jamstva vlog, kot je določen v novem zakonu, bo začel veljati 1.1.2001. Vendar pa slovenske banke ob predvidenem pristopu Republike Slovenije k Evropski uniji še ne bodo sposobne konkurirati bankam iz Evropske unije z višjo ravnijo jamstva od minimalno zahtevane, zaradi zagotavljanja dodatnih likvidnih sredstev za izplačilo zajamčenih vlog pa bodo slovenske banke dodatno dohodkovno obremenjene.

Republika Slovenija bo pravni red Evropske unije prevzela najkasneje do 31.12.2002, razen na področjih, za katera zahteva prehodna obdobja.

V letu 1998 se je Hmezad banka, d.d. Žalec pripojila k Banki Celje d.d. in UBK univerzalna banka d.d. Ljubljana k SKB banki d.d. Ljubljana, v letu 1999 pa je prišlo do pripojitve M banke d.d., Ljubljana k Banki Koper d.d.

Po petih letih prva nova banka

Novonastala hčerinska banka Hypo Alpe Adria banka d.d., Ljubljana, je po petih letih prva nova banka v Sloveniji.

Ustanovljena prva podružnica tuje banke

Ker je zakon o bančništvu, ki je začel veljati februarja 1999, z določenimi pogoji omogočil tudi odpiranje podružnic tujih bank v Sloveniji, je Banka Slovenije junija 1999 odobrila ustanovitev prve podružnice tuje banke v Sloveniji. Kaerntner Sparkasse AG, Celovec, Podružnica v Sloveniji je bila septembra 1999 registrirana na sodišču.

V letu 1999 sta bili izdani dve dovoljenji za ustanovitev predstavništva tuje banke v Sloveniji, tako da je delovalo konec leta 1999 v Sloveniji že 9 predstavništev.

31.12.1999 je v slovenskem bančnem prostoru delovalo 25 bank, od katerih so 4 hčerinske banke tujih bank in ena podružnica tuje banke. Število hranilnic je ostalo v letu 1999 v primerjavi s preteklim letom nespremenjeno in sicer 6 hranilnic. Število delujočih hranilno-kreditnih služb se je v letu 1999 znižalo za dve in je znašalo konec leta 68 hranilno-kreditnih služb.

Tako kot prejšnja leta je bil tudi konec leta 1999 tržni delež hranilnic in hranilno-kreditnih služb (merjen z bilančno vsoto) zelo nizek v primerjavi z bankami, saj je znašal le 2,1 % (hranilnice 0,4 %, hranilno-kreditne službe 1,7 %).

Okvir 10: **Podružnice tujih bank**

Zakon o bančništvu je omogočil ustanovitev podružnic tujih bank kot poslovno-organizacijskih enot tujih bank, ki **niso samostojne pravne osebe**. Prejšnji Zakon o bankah in hranilnicah je dovoljeval ustanovitev podružnic tujih bank zgolj v obliki pravnih oseb z ustreznim obsegom ustanovitvenega oziroma jamstvenega kapitala.

Z zakonom o bančništvu je bilo v skladu z Drugo bančno direktivo uvedeno v slovenski bančni prostor **načelo enotne bančne licence**, z jasno opredeljeno razliko med banko države članice in tujo banko. To načelo omogoča bankam iz držav Evropske unije, ki posedujejo dovoljenja za opravljanje bančnih storitev pristojnih organov, opravljanje teh storitev tudi na območju drugih držav Evropske unije (bodisi prek podružnice bodisi z neposrednim opravljanjem storitev).

Vendar veljajo **do polnopravne včlanitve** Slovenije v Evropsko unijo tudi za podružnice bank držav članic Evropske unije **določila zakona o bančništvu** o podružnicah tujih bank. Vse dotlej bodo potrebovale banke članice Evropske unije za ustanovitev podružnice dovoljenje Banke Slovenije in v Sloveniji ne bodo smele neposredno opravljati bančnih in drugih finančnih storitev. Kot pogoj za izdajo dovoljenja lahko Banka Slovenije od tuje banke zahteva deponiranje določenega denarnega zneska ali predložitev ustreznega drugega zavarovanja kot jamstva za poravnavo obveznosti iz poslov, sklenjenih v Sloveniji. Nadzor podružnic tujih bank izvaja Banka Slovenije.

Za podružnico tuje banke se smiselno uporabljajo **določila zakona o bančništvu**, ki veljajo za banke na področju obvladovanja tveganj, varovanja zaupnih podatkov, poslovnih knjig in poslovnih poročil, notranje in zunanje revizije ter določbe o upravi banke (za poslovodje podružnic).

Podružnica tuje banke je vključena v **sistem jamstva za vloge** v državi s sedežem tuje banke, vendar pa raven in obseg jamstva za vloge pri podružnici tuje banke ne smeta presegati ravni in obsega, določenih z zakonom o bančništvu. V primeru, da sistem jamstva za vloge v državi s sedežem tuje banke ne obstaja, ali pa če je obseg jamstva za zajamčene vloge manjši kakor v Republiki Sloveniji, se mora podružnica tuje banke vključiti v sistem jamstva za vloge v Republiki Sloveniji. Način in obseg vključitve tuje podružnice v sistem jamstva za vloge v Republiki Sloveniji določi Banka Slovenije z dovoljenjem za ustanovitev podružnice.

5 od 25 delujočih bank v lasti nerezidentov

Od 25 delujočih bank je bilo konec leta 1999 11 bank v popolni domači lasti in 5 v popolni ali večinski lasti nerezidentov. Preostalih 9 bank je bilo v večinski domači lasti, vendar pa delež tujih delničarjev niti pri polovici ni presegal 1 %. Razen treh bank so vse ostale v pretežni privatni lasti. Izjema sta banki v državni lasti (Nova Ljubljanska banka in Nova Kreditna banka Maribor), s 40 % tržnim deležem (merjeno z bilančno vsoto bank) ter Poštna banka Slovenije d.d. v posredni državni lasti. Vse hranilnice so bile v lasti domačih oseb s pretežno privatnim lastništvom.

Rastoča bilančna vsota bančnega sektorja

Hitri razvoj bančnega sektorja se kaže tudi v razmerju med bilančno vsoto bank in BDP. Konec leta 1999 se je to razmerje v primerjavi s koncem 1998 povečalo za 2,7 odstotne točke na dobrih 75 % BDP, skupna bilančna vsota bank, hranilnic in HKS pa prav tako za 2,7 odstotne točke na skoraj 77 % BDP.

Predpisana uskladitev poslovanja z novim zakonom do 20.8.2000

Banke in hranilnice morajo do 20.8.2000 uskladiti svoje poslovanje z zakonom o bančništvu, do takrat pa lahko nadaljujejo s poslovanjem v okviru poslov na podlagi obstoječega dovoljenja. Tri banke so do 31.12.1999 že dobile novo dovoljenje za opravljanje bančnih storitev in nekaterih drugih finančnih storitev. Od preostalih 22 bank je imelo 31.12.1999 neomejeno dovoljenje za poslovanje 13 bank (od teh je imelo 8 bank dovoljenje za opravljanje vseh poslov komercialnega in investicijskega bančništva in 5 bank le za opravljanje vseh poslov komercialnega bančništva).

3.2. Poslovanje bank

5,3 % realni porast bilančne vsote bank

Bilančna vsota vseh slovenskih bank 31.12.1999 znaša po nerevidiranih zaključnih knjiženjih 2.673,9 milijarde tolarjev. Glede na konec leta 1998 predstavlja to 13,8 % nominalni porast in 5,3 % realni porast. S tem se je tudi v letu 1999 nadaljeval trend umirjene rasti prejšnjih let.

V letu 1999 so se bilančne vsote večine, to je 20 bank, nominalno in realno povečale, njihove nominalne stopnje rasti znašajo med 9,4% in 27,5%. Izraziteje kot pri večini bank sta se povečevali le bilančni vsoti novo nastale banke in podružnice tuje banke. Realno pa se je znižala bilančna vsota treh bank.

Tabela 10: **Število odobrenih in zavrnjenih dovoljenj bankam in hranilnicam** v letu 1999

	Vrsta dovoljenja*	število	
		odobrenih	zavrnjenih
1.	dovoljenje za poslovanje banke	-	-
	dovoljenje za opravljanje bančnih storitev	2	-
2.	dovoljenje za ustanovitev podružnice tuje banke	1	-
3.	dovoljenje za združitev banke ali hranilnice	1	-
4.	soglasje dovoljenje za ustanovitev predstavništva tuje banke	2	-
5.	soglasje domačemu delničarju za delež nad 15%,	2	-
	dovoljenje za pridobitev kvalificiranega deleža	8	5
6.	soglasje tujemu delničarju za lastništvo	-	-
7.	dovoljenje za opravljanje dodatnih bančnih poslov v banki ali hranilnici,	1	2
	dovoljenje za opravljanje drugih finančnih storitev	24	-
8.	dovoljenje za opravljanje poslov z vrednostnimi papirji	1	-
9.	dovoljenje za opravljanje funkcije člana uprave	18	1
	Skupaj	**60**	**8**

* Terminologija in vsebina dovoljenj, izdanih bankam in hranilnicam do 20.02.1999 po zakonu o bankah in hranilnicah, se v nekaterih primerih razlikujeta od uveljavljenih po novem zakonu.

Vir: Banka Slovenije.

Stabilni tržni deleži največjih bank

V zadnjih šestih letih so tržni deleži največjih bank, merjeni z nekonsolidiranimi bilančnimi vsotami, razmeroma stalni. Tržni delež največjih treh bank znaša že od konca leta 1994 med 50,6 % in 53 % bilančne vsote vseh bank. Tržni delež največjih petih bank znaša med 62,0 % in 63,3 %, največjih sedmih bank med 71 % in 73,7 % ter največjih desetih bank med 79,7 % in 82,5 %.

Znižani delež vlog nebančnega sektorja

V povprečni **strukturi pasive** se je v letu 1999 v primerjavi z letom 1998 znižal delež vlog **nebančnega sektorja** (gospodarstva, gospodinjstev, države, drugih finančnih organizacij, neprofitnih izvajalcev storitev gospodinjstvom in nerezidentov). Znižanje od 70 % na 69,3 % je posledica počasnejše rasti vlog prebivalstva in realnega upadanja vlog gospodarstva, države in nerezidentov.

Upočasnjena rast vlog gospodarstva, ki se je kazala že v letih 1997 in 1998, se je nadaljevala tudi v letu 1999. Znižanje depozitnih obrestnih mer v prvem trimesečju leta 1999 je povzročilo nominalni upad vlog gospodarstva, ki so šele konec junija 1999 dosegle raven s konca leta 1998. V drugi polovici leta 1999 so vloge gospodarstva sicer ponovno rahlo naraščale. Kljub intenzivnejši rasti v drugem polletju in uvedbi deviznih računov je bila celoletna rast skromna, in sicer nominalno 2,2 %, kar kaže 5,4 % realno zmanjšanje vlog gospodarstva.

Rastoče vloge gospodinjstev

V letu 1999 so še naraščale vloge gospodinjstev z največjim deležem v strukturi obveznosti do nebank (55,6 % vlog nebank oziroma 38,6 % pasive konec leta 1999). Nominalna rast vlog prebivalstva je znašala 13,9 %, medtem ko je v preteklih letih celo presegala 20 %. Kratkoročno varčevanje se je nekoliko povečalo v prvem trimesečju in se po zmanjšanju v aprilu in maju poleti ponovno okrepilo. V drugi polovici leta 1999 se je nekoliko povečalo tudi dolgoročno varčevanje. Struktura ročnosti zbranih sredstev prebivalstva se je v letu 1999 v primerjavi z letom 1998 poslabšala, saj se je delež kratkoročnih vlog v opazovanem obdobju zmanjšal (od 52,3 % konec leta 1998 na 50,1 % konec leta 1999) zaradi povečanega deleža vpoglednih vlog (od 41,8 % konec leta 1998 na 42,3 % konec leta 1999). Ob tem pa se je od 5,9 % na 7,6 % okrepil tudi delež dolgoročnih vlog prebivalstva, kar odraža tudi odziv prebivalstva na nove oblike dolgoročnega varčevanja, kakršna je varčevanje po nacionalni varčevalni shemi.

Prvič po letu 1996 izrazitejša rast deviznega varčevanja prebivalstva

3,1 % realna rast deviznih vlog prebivalstva, predvsem hranilnih vlog in kratkoročno vezanih vlog je bila v letu 1999 prvič po letu 1996 izrazitejša. Zato je bilo tudi zmanjševanje deleža deviznih vlog v vseh vlogah prebivalstva počasnejše kot v preteklih letih. Zato se je delež deviznih vlog prebivalstva konec leta 1999 v primerjavi s koncem leta 1998 znižal samo za odstotno točko (na 44,8 % konec leta 1999).

Tabela 11: **Bilančne vsote in tržni deleži največjih bank**

Banka	Bilančna vsota v mio SIT		Nominalna rast v %		Tržni delež v %	
	31.12.98	31.12.99	1998/1997	1999/1998	31.12.98	31.12.99
NLB *	648.595	738.575	18,1	13,9	27,6	27,6
NKBM	285.029	321.813	19,9	12,9	12,1	12
SKB banka	281.184	307.741	16,7	9,4	12	11,5
Banka Koper	137.190	167.905	14	22,4	5,8	6,3
Banka Celje	135.094	155.712	23,7	15,3	5,7	5,8
Abanka	123.151	149.342	19,5	21,3	5,2	5,6
Gorenjska banka	108.041	130.310	19,1	20,6	4,6	4,9
Skupaj največjih 7 bank	**1.718.284,18**	**1.971.399,26**	**18,4**	**14,7**	**73,1**	**73,7**
Vse banke skupaj	**2.350.358,86**	**2.673.958,22**	**16,2**	**13,8**	**100**	**100**

* Podatki za 31.12. 1999 brez podružnice NLB v Italiji.
Vir: Banka Slovenije

Poleg vlog prebivalstva štejejo med vloge gospodinjstev še vloge samostojnih podjetnikov, ki sicer predstavljajo konec leta 1999 le 1,8 % vlog gospodinjstev (in odstotek vlog nebančnega sektorja). V letu 1999 so vloge podjetnikov nominalno porasle za 34 %.

Med drugimi vlogami nebančnega sektorja (država, druge finančne organizacije, nerezidenti, neprofitni izvajalci storitev gospodinjstvom) sta se v strukturi vlog nebančnega sektorja v letu 1999 zmanjšala samo deleža vlog države (za odstotno točko oz. na 11,2 % konec leta 1999) ter vlog nerezidentov (za pol odstotne točke oz. na 2,5 % konec leta 1999).

V bankah povečani viri bančnega sektorja

Banke so zaradi upadanja vlog nebančnega sektorja posegale po **bančnih virih**. Viri sredstev centralne banke in tujih bank so v letu 1999, še zlasti pa v poletnih mesecih, predstavljali pomemben dejavnik rasti obsega poslovanja. Delež virov sredstev bančnega sektorja se je povečal v povprečni strukturi pasive od 9,2 % v letu 1998 na 10,6 % v letu 1999.

Delež obveznosti iz **izdanih vrednostnih papirjev** v povprečni strukturi pasive je konec leta 1999 znašal 1,9 %, s čimer je za pol odstotne točke zaostal za ravnijo konec leta 1998. **Druga pasiva** in **kapital** sta obdržala razmeroma nespremenjen delež v povprečni strukturi pasive (8 % oz. 10,2 %).

Porast kreditov nebančnemu sektorju, predvsem gospodinjstvom in gospodarstvu

V povprečni **strukturi aktive** je leta 1999 porasel delež **kreditov nebančnemu sektorju** od 44,2 % na 48,9 %. V prvem polletju so intenzivno rasli krediti gospodinjstvom, kar kaže na večje povpraševanje prebivalstva po dolgoročnih kreditih pred pričakovano uvedbo davka na dodano vrednost. V drugem polletju se je kreditiranje prebivalstva umirilo in je postalo izrazitejše kratkoročno zadolževanje gospodarstva, tudi zaradi davčnih sprememb. Stopnji rasti kreditov gospodarstvu in prebivalstvu (nominalni stopnji 23,5 %, 25,1 %) v letu 1999 nista dosegli stopenj rasti iz leta 1998 (25,4 %, 26,6 %), vendar je bila kreditna aktivnost dovolj izrazita, da sta se konec leta 1999 v primerjavi s koncem leta 1998 v strukturi aktive okrepila deleža kreditov gospodarstvu in gospodinjstvom.

Manjši delež kreditov nebančnemu sektorju predstavljajo krediti državi, ki so v letu 1999 ohranili 9 % delež v kreditih nebančnemu sektorju, medtem ko se je zaradi porasta kratkoročnih kreditov drugim finančnim organizacijam delež vseh kreditov drugim finančnim organizacijam v strukturi kreditov nebančnemu sektorju okrepil od 1,5 % konec leta 1998 na 2,3 % konec leta 1999.

Delež naložb nerezidentov v strukturi kreditov nebančnemu sektorju je znašal konec leta 1999 stalnih 1,5 %.

Slika 12: **Povprečna struktura bančnih virov sredstev in naložb** konec leta 1999

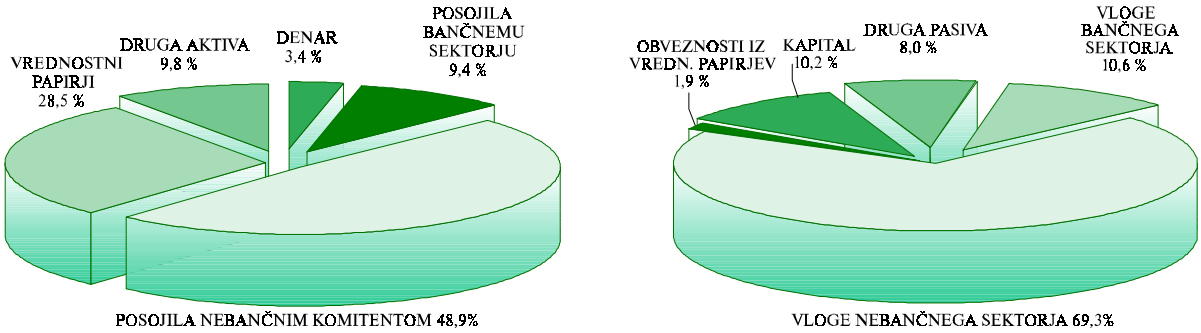

Vir: Banka Slovenije.

Nižji delež naložb v vrednostne papirje

V preteklih letih so predstavljale **naložbe v vrednostne papirje** dobro tretjino agregatne aktive bank. Konec leta 1999 se je delež naložb v vrednostne papirje v povprečni strukturi aktive znižal na 28,5 %. Upadle so predvsem naložbe bank v tolarske blagajniške zapise Banke Slovenije, kar pa je ublažil porast vpisov deviznih blagajniških zapisov Banke Slovenije. Slednji so konec leta 1999 predstavljali kar 43,2 %, tolarski blagajniški zapisi pa le 3,1 % vseh vrednostnih papirjev bank. Stalno velik je delež vrednostnih papirjev države (42,3 % konec leta 1999). Delež ostalih vrednostnih papirjev (naložb bank v delnice bank in drugih izdajateljev ter v druge vrednostne papirje bank, nerezidentov, držav...) se je povečal od 9,8 % konec leta 1998 na 11,4 % konec leta 1999. Slednje je predvsem posledica vpisovanja vrednostnih papirjev gospodarstva proti koncu leta, s katerimi so si banke zmanjševale davčno osnovo.

V povprečni strukturi aktive je ostal delež **naložb bančnemu sektorju** konec leta 1999 skoraj nespremenjen (9,4 %) glede na konec leta 1998 (9,3 %). Delež denarja **v blagajni in stanje na računih pri centralni banki** se že nekaj let giblje okrog 3 % in delež druge aktive okrog 10 %.

Ročnost vlog nebančnega sektorja se je v prvem polletju leta 1999 v primerjavi s koncem leta 1998 poslabšala, ker so porasle vpogledne vlog. Iztek veljavnosti zadnjega medbančnega dogovora o pasivnih obrestnih merah, kasnejše znižanje pasivnih obrestnih mer in negotovost pred uvedbo davka na dodano vrednost, so vplivali na poslabšanje kvalitete sredstev varčevanja. V drugem polletju se je gibanje obrnilo in ročnost vlog nebank se je v okviru kratkoročnih sredstev nebančnega sektorja podaljšala (predvsem zaradi porasta vlog nad 181 dni).

V prvem polletju izrazita rast kreditov prebivalstvu, v drugem pa kratkoročnih kreditov gospodarstvu

V aktivi bilanc stanja bank je bil v prvem polletju 1999 opazen intenziven porast dolgoročnih kreditov, predvsem zato ker se je povečalo povpraševanje prebivalstva. V drugem polletju se je kreditiranje prebivalstva umirilo, izrazitejše pa je postajalo zadolževanja gospodarstva (v glavnem kratkoročni krediti).

Sekundarna likvidnost bank se je že drugo leto zapored znižala, in sicer od 17,5 % bilančne vsote konec leta 1997 na 15,5 % bilančne vsote ob koncu leta 1998 in na 14 % bilančne vsote. Konec leta 1999 je znašala 374,7 milijard tolarjev. V vsem letu 1999 so se sredstva sekundarne likvidnosti realno zmanjšala za 4,5 %, ker je upadel obseg tolarskih blagajniških zapisov.

Banke so v okviru uravnavanja likvidnostnega tveganja vse mesece izpolnjevale predpisana razmerja usklajenosti ročnosti naložb in sredstev (po sklepu o obvezni uskladitvi rokov dospelosti naložb z roki dospelosti sredstev, Ur.l.RS št.40/99).

Tabela 12: **Ročnost vlog in kreditov nebančnega sektorja** (v %)

	31.12.98	31.3.99	30.6.99	30.9.99	31.12.99
Vpogledne vloge nebančnega sektorja	33,3	33,9	37,4	35,4	34,9
Kratkoročne vloge nebančnega sektorja	57,9	57,7	54,8	56,4	56,8
Dolgoročne vloge nebančnega sektorja	8,8	8,4	7,8	8,1	8,4
Skupaj vloge nebančnega sektorja	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Kratkoročni krediti nebančnemu sektorju	57,2	56,2	55,3	56,3	56,8
Dolgoročni krediti nebančnemu sektorju	42,6	43,6	44,5	43,5	43,1
Terjatve iz danih jamstev	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Skupaj krediti nebančnemu sektorju	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Vir: Banka Slovenije.

Poslabšana struktura ročnosti

Slabšanje strukture ročnosti s povečevanjem visokega deleža vpoglednih vlog in z nižanjem sredstev sekundarne likvidnosti se je pokazalo v nižjem doseganju razmerij vseh treh razredov. Konec leta 1998 so banke dosegale razmerje naložb prvega razreda 2,37, naložb drugega razreda 1,56 in naložb tretjega razreda 1,30, v letu 1999 pa je bilo doseganje nižje (1,98; 1,42; 1,21). Pri zbiranju sredstev se je nadaljeval trend zniževanja koncentracije depozitov. Po poročanju bank se je delež največjih trideset deponentov (brez bank in fizičnih oseb) v vlogah bančnega sistema zniževal in sicer se je v povprečju vseh bank znižal od 53,3 % konec leta 1997 na 51,8 % konec leta 1999, pri čemer je precej podpovprečna koncentracija treh največjih bank (med 32,6 % in 48,7 %). Likvidnostno tveganje blaži trajnejši, razmeroma visok delež vlog prebivalstva v zbranih sredstvih.

Zmanjševanje koncentracije depozitov

Znižana deleža devizne pasive in aktive bank

Delež **povprečne devizne pasive** v celotni povprečni pasivi bank se je od konca leta 1997, ko je znašal 35,8 %, znižal na 31,5 % konec leta 1998, in nato še za odstotno točko na 30,4 % konec leta 1999. Niža se tudi povprečni **delež devizne aktive v celotni povprečni aktivi bank**, ki je znašal 32,8 % konec leta 1997, 30,3 % konec leta 1998 in 29,5 % konec leta 1999. V prvem polletju 1999 sta devizna aktiva in devizna pasiva rasli enakomerno, v drugem polletju pa so malce hitreje naraščali viri v tuji valuti. Slednji so se v celem letu 1999 povečali za 14,4 %, naložbe v tuji valuti pa za 13,6 %. V povprečju leta 1999 so imele banke v tuji valuti 3 % več virov sredstev kakor naložb (v letu 1998 4,1 %), kar pomeni, da se struktura bilanc stanja bank ni bistveno spremenila, kljub sprostitvi odpiranja deviznih računov rezidentov po 1.9.1999.

Rezultat poslovanja bank v letu 1999 predstavlja 20,1 milijarde tolarjev **dobička pred obdavčitvijo**, od tega pozitivni saldo revalorizacijskega izida v znesku 25,3 milijarde tolarjev. To predstavlja nominalno primerljiv, realno pa nižji obseg dobička pred obdavčitvijo kakor leta 1997 (21 milijard tolarjev) in leta 1998 (26 milijard tolarjev).

Dobiček po obdavčitvi je v letu 1999 znašal 10 milijard tolarjev, medtem ko je njegov obseg v letu 1998 znašal 16 milijard tolarjev.

Tabela 13: **Glavne postavke bilance stanja** 31.12.1998 in 31.12.1999

	Znesek v mio SIT		Nominalna rast v %		Realna rast v %
	31.12.98	31.12.99	98/97	99/98	99/98
Denar pri centralni banki	84.696,00	88.758,00	14,60	4,80	-3,00
Krediti bančnemu sektorju	227.331,00	246.752,00	5,80	8,50	0,50
Krediti gospodarstvu	622.200,00	768.206,00	25,40	23,50	14,30
Krediti gospodinjstvom	346.016,00	430.018,00	29,30	24,30	15,10
Krediti državi	103.799,00	124.719,00	50,40	20,20	11,30
Vrednostni papirji	714.566,00	708.365,00	3,60	-0,90	-8,20
Druga aktiva	251.751,00	307.140,00	19,40	22,00	13,00
Skupaj aktiva	**2.350.359,00**	**2.673.958,00**	**16,20**	**13,80**	**5,30**
Obveznosti do bančnega sektorja	223.738,00	295.327,00	9,60	32,00	22,20
Obveznosti do gospodarstva	386.392,00	394.925,00	11,60	2,20	-5,40
Obveznosti do gospodinjstev	904.934,00	1.033.559,00	20,10	14,20	5,80
Obveznosti do države	206.074,00	208.773,00	18,40	1,30	-6,20
Obveznosti iz vrednostnih papirjev	57.649,00	44.755,00	10,00	-22,40	-28,10
Druge obveznosti	315.290,00	417.216,00	19,30	32,30	22,50
Kapital	256.281,00	279.403,00	12,50	9,00	0,90
Skupaj pasiva	**2.350.359,00**	**2.673.958,00**	**16,20**	**13,80**	**5,30**

Vir: Banka Slovenije.

Nižji skupni dobiček bank zaradi izgube treh bank

V primerjavi z višino dobička pred obdavčitvijo konec leta 1998 je bil dobiček bank v letu 1999 za 5,8 milijarde tolarjev nižji zaradi izgube, ki jo je izkazala ena večjih bank v višini 5,5 milijarde, manjšo izgubo pa sta izkazali še dve banki.

Realno znižanje neto obrestnih zaslužkov …

… ob realno povečanih neto provizijah

Zaslužek iz **neto obresti**, ki je v letu 1998 že počasneje rasel, se je v letu 1999 glede na leto 1998 realno zmanjšal za 2,9 %. Hkrati pa so banke izkazale 3,2 % realni porast **provizijskega dela,** predvsem zaradi prejetih provizij od plačilnega prometa v državi, provizij za opravljene administrativne storitve in provizij od posojilnih poslov. **Neto finančni posli** (dobiček iz finančnih poslov, zmanjšan za izgubo iz finančnih poslov ter prihodki od vrednostnih papirjev) so bili v letu 1999 v primerjavi z letom prej za tretjino višji. Na njihovo rast so vplivali predvsem višji prihodki iz vrednostnih papirjev (prihodki iz kapitalskih naložb bank, dividende tržnih vrednostnih papirjev) ter prihodki pri kupoprodaji deviz.

Banke so v letu 1999 izkazovale nižje izredne odhodke, zato se je realno znižala tudi postavka **neto ostalo**, ki vključuje poleg izrednih odhodkov še izredne prihodke, druge prihodke od poslovanja, revalorizacijo kapitala, osnovnih sredstev in kapitalskih naložb ter druge odhodke poslovanja.

Nominalna rast **bruto dohodka** bank je leta 1999 v primerjavi z letom 1998 ostala nespremenjena (9 %). Bruto dohodek bank je ob manjšem zaslužku iz neto obresti

Tabela 14: **Glavne postavke prirejenega izkaza uspeha** (1998-1999)

	Znesek v mio SIT		Delež v %		Nominalna rast v %	
	1998	1999*	1998	1999	98/97	99/98
Neto obresti	90.153	94.504	74	71	6,7	4,8
Neto provizije	30.206	33.652	25	25	12,2	11,4
Neto finančni posli	6.691	9.513	5	7	-10,3	42,2
Neto ostalo	-5.162	-4.335	-4	-3	-32,5	-16,0
Bruto dohodek	**121.888**	**133.334**	**100**	**100**	**9,6**	**9,4**
Operativni stroški	77.106	86.987	63	65	13,5	12,8
- od tega: stroški dela	38.343	43.538	31	33	8,4	13,5
Neto dohodek	**44.782**	**46.347**	**37**	**35**	**3,4**	**3,5**
Neto rezervacije in neto odpisi	-18.806	-26.213	-15	-20	-15,4	39,4
Rezultat pred obdavčitvijo	**25.976**	**20.134**	**21**	**15**	**23,2**	**-22,5**
Rezultat po obdavčitvi	**16.061**	**10.066**	**13**	**8**	**4,7**	**-37,3**

* Podatki so brez podružnice NLB v Italiji.
Vir: Banka Slovenije.

Slika 13: **Struktura bančnih prihodkov in odhodkov** v letu 1999

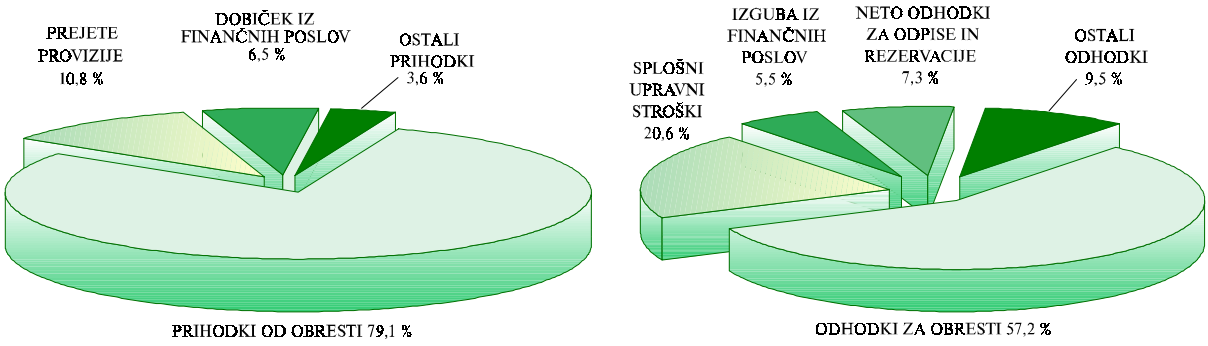

Vir: Banka Slovenije.

in rahlem realnem porastu provizijskih zaslužkov realno ohranil višino, ki jo je dosegel v letu 1998. Sestavo bruto dohodka pa sta podobno kot v preteklih letih tudi leta 1999 stabilno spreminjala zmanjševanje deleža neto obresti in krepitev deleža neto provizij v bruto dohodku.

Operativni stroški, katerih nominalna rast se je v zadnjih letih umirjala, so v letu 1999 v primerjavi z letom 1998 realno porasli za 4,5 %. Med operativnimi stroški bank so ponovno porasli **stroški dela** (realno za 5,1 %), predvsem na račun povečanih stroškov za bruto plače, stroškov storitev drugih ter stroškov za svetovalne, revizijske, računovodske in druge storitve. Delež bruto dohodka za pokrivanje stroškov dela je ponovno dosegel tretjino (32,7 %) bruto dohodka.

Banke so v letu 1999 oblikovale 26,2 milijarde tolarjev **neto rezervacij**, kar je 7,4 milijarde tolarjev več kakor leta 1998. Celotni porast neto rezervacij je mogoče pripisati banki z izgubo, ki je imela konec leta 1999 visoke odhodke za oblikovanje dolgoročnih rezervacij.

Med letom stalni **donos na povprečno aktivo**, ki se je gibal nad 1 % (v višini od 1,1 % do 1,3 %), se je z decembrom 1999 znižal na 0,8 % zaradi oblikovanih dodatnih velikih rezervacij pri eni večjih bank. Kazalec **povprečni donos na kapital**, ki se je med letom gibal nad 10 % (od 10,6 % do 14,3 %) pa se je z decembrom 1999 zmanjšal na 7,8 %.

Kazalec **operativni stroški na povprečno aktivo**, ki v števcu poleg splošnih upravnih stroškov vključuje še amortizacijo in druge odhodke poslovanja (davke, prispevke, članarine in drugo), se je v letu 1999 malenkostno znižal od 3,5 % na 3,4 % zaradi hitrejše rasti povprečne bilančne vsote (realno za 7,7 %) od stopnje rasti operativnih stroškov (realno za 4,5 %).

Znižana neto obrestna marža…

Neto obrestna marža se je po letu 1997 zniževala in je leta 1997 znašala 4,9 %, leta 1998 4,5 %, v letu 1999 se je znižala še za pol odstotne točke na 4,0 %. Med bankami se neto obrestna marža zelo razlikuje, konec leta 1999 se je gibala v razponu med 1,3 % in 7,3 %.

… obrestni razmik …

Obrestni razmik kot razlika med povprečno letno realno aktivno in pasivno obrestno mero za tolarske naložbe/sredstva nebančnega sektorja se je od zadnjega četrtletja 1998, ko je znašal 3,7 odstotne točke, znižal na 3,3 odstotne točke v zadnjem četrtletju 1999.

… in kapitalska ustreznost bank.

Kapitalska ustreznost bančnega sistema se je prvič znižala konec leta 1996 in sicer na 19,7 %, konec leta 1997 je znašala 19,0 %, konec leta 1998 16 %, po podatkih za 31.12.1999 pa je znašala 13,9 % (količnik kapitalske ustreznosti mora znašati najmanj 8 %). Razmeroma visoka kapitalska osnova bank zvišuje mejo varnosti pred obstoječo in potencialno nedonosno aktivo ter dopušča nadaljnjo rast tvegane aktive glede na obseg kapitala.

Tabela 15: **Kazalci učinkovitosti poslovanja bank**

	31.12.97	31.12.98	31.12.99
Donos na povprečno aktivo	1,1	1,2	0,8
Donos na povprečni kapital	10,3	11,3	7,8
Neto obrestna marža	4,9	4,5	4
Stroški dela/Povprečna aktiva	1,9	1,8	1,7
Drugi stroški poslovanja/Povprečna aktiva	1,7	1,8	1,7

Vir: Banka Slovenije.

Kapitalska ustreznost kljub znižanju tudi zaradi metodološke spremembe…

K znižanju koeficienta kapitalske ustreznosti je deloma pripomogla sprememba metodologije izračuna po sklepu, ki je začel veljati maja 1999 (Sklep o izračunu kapitala, kapitalskih zahtev in kapitalske ustreznosti bank in hranilnic, Ur.l. RS št.32/99). Po spremembi v kapital (števec) niso vključena neopredmetena dolgoročna sredstva in rezervacije za A komitente, tekoči dobiček pa le, če ga potrdi revizor. Spremenila se je tudi tehtana aktiva (imenovalec), v katero so vključeni izvedeni finančni instrumenti, strožje pa je tehtanje izpostavljenosti do bank, kakor tudi tehtanje aktive, zavarovane s premoženjem (nižja utež velja le za zavarovanje z nepremičninami).

… presegala minimum.

Banke so po novi metodologiji prvič poročale o stanju na dan 30.6.1999. Kljub strožjim predpisom so vse banke presegale minimalno kapitalsko ustreznost, vendar je koeficient kapitalske ustreznosti med bankami nihal med 8,8 % in 40,9 %. 31.12.1999 je imelo podpovprečno kapitalsko ustreznost (manj kot 13,9 %) enajst bank, med katerimi so znašali koeficienti treh bank manj kot 10 %.

Banke morajo v okviru svojih politik upravljanja **kreditnega tveganja** namenjati posebno pozornost tveganjem, povezanim s koncentracijo kreditne izpostavljenosti do posameznih oseb in skupin povezanih oseb, t.j. oseb, ki so med seboj povezane tako, da predstavljajo za banko eno samo tveganje. Pomembna je tako imenovana velika izpostavljenost, ki predstavlja izpostavljenost banke do komitenta, ki dosega ali presega 10 % kapitala banke (Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, Ur.l. RS št.32/99). Vsota vseh velikih izpostavljenosti ne sme presegati 800 % višine kapitala, največja izpostavljenost do posameznega komitenta pa ne sme presegati 25 % kapitala banke.

Zadovoljiva velika izpostavljenost vseh bank

Vsota velikih izpostavljenosti je pri vseh bankah bistveno pod predpisano. O preseganju 25 % izpostavljenosti do skupine komitentov in o preseganju 25 % izpostavljenosti do enega komitenta glede na kapital 31.12.1999 so poročale tri banke. V istem poročevalskem obdobju so štiri banke poročale o preseženi 20 % izpostavljenosti glede na kapital do oseb, ki jih banka posredno ali neposredno obvladuje oziroma do oseb, ki so v razmerju do banke posredno ali neposredno obvladujoče družbe. Pričakujemo, da bodo evidentirana preseganja zakonskih omejitev pri izpostavljenostih uspešno odpravljena do izteka zakonsko določenega roka prilagoditve (31.12.2001).

Nekoliko izboljšana merila kreditnega tveganja bank

Kreditno tveganje ugotavljajo banke na podlagi meril, določenih v sklepu (Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (Ur.l. RS št.32/99). Kvaliteta kreditnega portfelja bank v letu 1999 v primerjavi z letom 1998 nakazuje rahlo znižanje deleža skupine A (za 1,1 odstotno točko), C (za 0,1 odstotne točke) in D (za 0,3 odstotne točke) na račun povečanja deleža skupine B (za 1,2 odstotni točki) in E (0,2 odstotne točke). Podobno sliko pa daje tudi prikaz kreditnega portfelja brez upoštevanja terjatev do Banke Slovenije in Republike Slovenije (v ležečem tisku).

Tabela 16: **Razvrstitev bilančne in zunajbilančne aktive bank**

Skupina	31.12.98		31.12.99	
A	89,6	*(-85,7)*	88,5	*(-85)*
B	5,0	*(-6,9)*	6,2	*(-8,2)*
C	2,1	*(-2,8)*	2,0	*(-2,7)*
D	1,8	*(-2,5)*	1,5	*(-2)*
E	1,5	*(-2,1)*	1,7	*(-2,2)*

Opomba: Razvrstitev v oklepaju ne upošteva terjatev do Banke Slovenije in Republike Slovenije.
Vir: Banka Slovenije.

V letu 1999 se je zmanjšal delež skupine A (za 0,7 odstotne točke), delež skupine C (za 0,1 odstotne točke) in skupine D (za 0,5 odstotne točke), medtem ko sta se povečala deleža skupine B (za 1,3 odstotne točke) in E (za 0,1 odstotne točke).

V letu 1999 je obseg dvomljivih in spornih terjatev naraščal nekoliko hitreje (21,2 %) od skupnega obsega poslovanja (13,8 %). Kvaliteta kreditnega portfelja se ni bistveno spremenila, delež dvomljivih in spornih terjatev v bruto aktivi se je glede na konec leta 1998 malce zvišal od 10,9 % na 11,6 %. Delež popravkov vrednosti v bruto aktivi bank je ostal nespremenjen (6,3 %). Pokritost manj kvalitetnih terjatev je primerna, saj pokritje dvomljivih in spornih terjatev s popravki vrednosti znaša 54,8 %.

31.12.1999 je znašala izpostavljenost kreditnemu tveganju 3.109,6 milijard tolarjev (od tega 2.541,0 milijarde tolarjev tveganih bilančnih terjatev in 568,6 milijarde tolarjev tveganih zunajbilančnih postavk). Oblikovani popravki in rezervacije so se glede na leto 1998 povečali za 30,2 % in presegli minimalno potrebne popravke in rezervacije. Izpostavljenost do posameznega komitenta se v primerjavi z letom 1998 (111,2 milijona), v letu 1999 ni bistveno spremenila (111,9 milijona).

Banke so v letu 1999 namenile večjo pozornost ugotavljanju bonitete prebivalstva in samostojnih podjetnikov, kar je imelo za posledico prerazvrstitve terjatev do prebivalstva in samostojnih podjetnikov v nižje bonitetne skupine.

3.3. Poslovanje hranilnic

Bilančna vsota vseh šestih hranilnic skupaj je konec leta 1999 znašala 11,0 milijarde tolarjev. V primerjavi z letom 1998, ko so bilančne vsote vseh hranilnic realno naraščale, sta se leta 1999 realno zmanjšali bilančni vsoti dveh hranilnic. Upočasnjena rast skupne bilančne vsote vseh hranilnic se (s 16,0 % nominalnim in 7,4 % realnim porastom) približuje rasti bilančnih vsot poslovnih bank. Ob tem ohranjajo hranilnice skromni delež (0,4 %) v slovenskem bančnem prostoru, pri čemer predstavljata največji dve hranilnici dobro polovico (55 %), največje tri pa 74,1 % tržni delež vseh hranilnic.

0,4 % delež hranilnic v slovenskem bančništvu

Med hranilnicami so precejšnje razlike tako v velikosti kakor tudi v strukturi bilance stanja. V nasprotju z bankami, kjer so vloge gospodarstva v letu 1999 realno upadale, so se v hranilnicah intenzivno povečevale, zato se je povprečni delež vlog gospodarstva v povprečni strukturi pasive do konca leta 1999 povečal za šest odstotnih točk (na 22,4 %). Hitri rasti vlog gospodarstva je z izrazitim porastom vlog prebivalstva (realna

Tabela 17: **Pregled izpostavljenosti bank po skupinah in oblikovani popravki ter rezervacije** (v mio SIT)

	31.12.97		31.12.98		31.12.99	
	skupna izpostavljenost	popravki, rezervacije	skupna izpostavljenost	popravki, rezervacije	skupna izpostavljenost	popravki, rezervacije
A	2.067.463	1.325	2.442.371	683	2.753.256	16.727
B	100.241	11.772	137.094	15.613	194.348	22.265
C	53.040	17.386	56.335	16.780	63.738	18.676
D	40.352	27.925	50.155	30.774	46.782	27.444
E	32.885	32.877	41.023	41.035	51.444	51.440
Skupaj	**2.293.981**	**91.285**	**2.726.979**	**104.885**	**3.109.568**	**136.552**

Vir: Banka Slovenije.

Rastoče vloge gospodarstva in prebivalstva v hranilnicah

rast 45 %) sledila rast vlog gospodinjstev. Vloge gospodinjstev predstavljajo drugi najpomembnejši vir v strukturi pasive, saj zajemajo 22 % povprečne pasive konec leta 1999. Delež vlog bančnega sektorja se je vse leto 1999 gibal pod 10 % v povprečni strukturi pasive.

Visok realni porast kreditov prebivalstvu v hranilnicah

Zbrana sredstva so v hranilnicah namenjali pretežno za kredite gospodinjstvom, predvsem prebivalstvu (ti krediti so se leta 1999 realno povečali za 20,2 %). Zato so naložbe v gospodinjstva konec leta 1999 znašale že dobri dve tretjini aktive. Deleža naložb bančnemu sektorju in gospodarstvu sta v letu 1999 upadala, konec leta 1999 sta bila pod 10 % v povprečni strukturi aktive. Štiri hranilnice so vse mesece leta 1999 beležile naložbe v blagajniške zapise Banke Slovenije, vendar se je delež teh naložb v letu 1999 v primerjavi z deležem konec leta 1998 prepolovil (na 1,5 % bilančne vsote).

V hranilnicah se je zaradi pretežno dolgoročnega kreditiranja prebivalstva delež dolgoročnih kreditov konec leta 1999 povzpel na polovico vseh naložb nebančnemu sektorju (na 49,7 % delež kreditov nebankam).

Na strani zbranih sredstev je prišlo leta 1999 do izboljšanja strukture ročnosti vlog nebančnega sektorja. Že prej precej nižji delež vpoglednih vlog v hranilnicah kot v bankah se je še znižal na 4,3 % vlog nebančnega sektorja, medtem ko se je delež dolgoročnih vlog povečal na 21,2 % vlog nebančnega sektorja konec leta 1999.

Dobiček v vseh šestih hranilnicah

V letu 1999 so **vse hranilnice poslovale z dobičkom**, dobiček vseh hranilnic pred obdavčitvijo je znašal 181,5 milijona tolarjev, dobiček po obdavčitvi je znašal 141 milijone tolarjev. Dobiček pred obdavčitvijo v letu 1999 je bil za 141,4 milijona tolarjev višji kakor v letu 1998. Hranilnice so v letu 1999 realno ohranjale višino bruto dohodka (realni porast 1,5 %) predvsem na račun porasta neto provizij (realna rast 4,2 %), medtem ko je bil zaslužek iz neto obresti realno enak zaslužku iz obresti v letu 1998. Izboljšanje poslovnega rezultata v letu 1999 gre pripisati nižje oblikovanim dodatnim rezervacijam v letu 1999 (49,6 milijona tolarjev) glede na leto 1998 (172 milijonov tolarjev), ena hranilnica je v letu 1999 ukinila več rezervacij, kot jih je oblikovala. Donosnost večine hranilnic se je lani poslabšala, donos na aktivo posameznih hranilnic je znašal konec leta 1999 med 0,4 % in 2,4 %, v povprečju pa 1,7 %.

Umirjena rast operativnih stroškov hranilnic (realna rast 1,8 %) in počasnejša rast stroškov dela (realna rast 2,8 %) sta v letu 1999 vplivali na zmanjševanje deleža operativnih stroškov glede na povprečno aktivo (5,0 %) in stroškov dela glede na povprečno aktivo (2,4 %). Kljub temu sta ta kazalca še vedno višja kakor pri bankah (banke 3,4 % oz.1,7 %).

Obrestna marža v hranilnicah nadaljuje s tendenco upadanja, v letu 1999 se je v primerjavi z letom 1998 znižala še za pol odstotne točke (na 5,1 %), vendar še vedno presega obrestno maržo bank (4,0 %).

31.12.1999 je znašala izpostavljenost hranilnic kreditnemu tveganju 10,4 milijarde tolarjev. 31.12.1999 je bila boljša tudi kvaliteta kreditnega portfelja hranilnic, saj se je delež A komitentov povečal za 2,8 odstotnih točk (na 91,4 %) na račun zmanjšanja skupin B (na 4,0 %), C (na 1,3 %) in D (na 1,0 %), medtem ko se je delež skupine E malce povečal (na 2,3 %).

Izboljšana struktura kreditnega portfelja se je pokazala v znižanju deleža dvomljivih in spornih terjatev v bruto aktivi (od 11,5 % konec leta 1998 na 8,7 % 31.12.1999), kakor tudi v občutnem zvišanju pokritja dvomljivih in spornih terjatev z rezervacijami (od 53,4 % konec leta 1998 na 66,5 % dne 31.12.1999).

Vsota velikih izpostavljenosti je pri hranilnicah bistveno pod prepisano. Tudi ostale zakonske omejitve, ki preprečujejo koncentracijo kreditne izpostavljenosti (največja dopustna izpostavljenost hranilnice do komitenta oz. skupine komitentov v razmerju do kapitala ter izpostavljenost do drugih oseb v skupini v razmerju do kapitala) po stanju konec leta 1999 niso bile presežene.

Višje obrestne mere hranilnic v primerjavi z bankami

Hranilnice beležijo v primerjavi z bankami precej višje aktivne in pasivne obrestne mere, ki pa se vendar znižujejo. V zadnjem četrtletju 1999 je znašala realna aktivna obrestna mera hranilnic 8,3 % (bank 5,8 %), realna pasivna obrestna mera hranilnic pa 4 % (bank 2,5 %). Zaradi večjega odstopanja višine aktivnih obrestnih mer hranilnic od primerljivih obrestnih mer v bankah, obrestni razmik hranilnic v višini 4,3 odstotnih točk presega bančnega (3,3 odstotne točke).

Povprečna kapitalska ustreznost hranilnic je po podatkih za 31.12.1999 znašala 14,4 %. Nadpovprečna je bila kapitalska ustreznost treh hranilnic, tri hranilnice so presegale minimalno kapitalsko ustreznost, vendar so bile pod povprečno.

3.4. Nadzor bank in hranilnic

Zagotovljen stalni nadzor bank in hranilnic

Redno analitično preverjanje poročil ter pregledi na terenu zagotavljajo stalnost nadzora bank in hranilnic. Zagotovljeno je t.i. načelo štirih oči, kar pomeni, da so analitiki in inšpektorji odgovorni za stalno spremljanje poslovanja bank in hranilnic.

Analitiki sodelujejo pri oceni rezultatov poslovanja bank in hranilnic, pri izdajanju in spremembah dovoljenj za poslovanje, ocenjujejo predloge novih sistemskih rešitev, svetujejo pri izvajanju standardov za varno in skrbno poslovanje, nadzirajo spoštovanje omejitev za varno in skrbno poslovanje, skrbijo za kontinuirano spremljanje uspešnosti poslovanja na podlagi prejetih podatkov in informacij vsaj enkrat mesečno, sodelujejo pri pripravah na kontrolo v bankah in hranilnicah in pri razgovorih z vodstvom bank in hranilnic ter z drugimi institucijami, pripravljajo različna gradiva za organe Banke Slovenije itd. O ugotovitvah, ki odstopajo od običajnega poslovanja za posamezno banko oziroma hranilnico, analitiki takoj obvestijo inšpektorje in vodstvo Nadzora bančnega poslovanja, ki se lahko na tej podlagi odločijo tudi za neposreden pregled v banki ali hranilnici.

Tako analitiki kot inšpektorji v primeru ugotovljenih nepravilnosti v poslovanju bank ali hranilnic ukrepajo in spremljajo odpravljanje nepravilnosti.

Celoviti in delni pregledi bank in hranilnic

V zadnjih treh letih je bilo neposredno celovito pregledanih od 9 do 13 bank in hranilnic ter delno pregledanih od 18 do 30 bank in hranilnic na leto (opravljen je bil pregled posameznih področij).

Predvideno je, da bi se število celovitih pregledov znižalo na 7 do 9 letno, povečalo pa število pregledov posameznih področij poslovanja. Na leto naj bi bilo opravljenih več kot 30 delnih pregledov bank in hranilnic. Pri tem bi lahko bila posamezna banka ali hranilnica tako kot doslej pregledana večkrat letno. Vsaka banka ali hranilnica naj bi bila vsaj delno pregledana enkrat letno. Področja pregleda se določijo po potrebi, pri čemer predstavlja posebno področje pregleda ocena tveganj na področju informacijske tehnologije.

Opravljenih 39 pregledov bank in hranilnic

V letu 1999 so opravili inšpektorji Banke Slovenije v bankah in hranilnicah 39 pregledov, ki so zajeli kontrolo celotnega poslovanja (9) ali samo posameznih področij (30). Od tega je bilo opravljenih 8 celovitih in 22 delnih pregledov v bankah ter 1 celovit in 8 delnih pregledov v hranilnicah.

Posebna pozornost nadzora posvečena pripravam na prehod v leto 2000

V letu 1999, predvsem v drugi polovici leta, je bila pri pregledih poslovanja bank in hranilnic posvečena posebna pozornost pripravam na prehod v leto 2000 (problem 2YK). Svet Banke Slovenije je četrtletno spremljal poročila o realizaciji projekta 2000. Zaradi nadzora nad pripravljenostjo na leto 2000 so bile v letu 1999 neposredno pregledane vse banke in hranilnice, opravljenih pa je bilo tudi več razgovorov z vodstvi bank in hranilnic. Nekaj odredb je bilo izdanih tudi z namenom, da bi izboljšali pripravljenost na leto 2000.

Po zakonu tudi nadzor nad pravnimi osebami, povezanimi z bankami

Po uveljavitvi zakona o bančništvu je Banka Slovenije pooblaščena za opravljanje nadzora nad poslovanjem pravnih oseb, povezanih z banko, če je to potrebno zaradi nadzora nad poslovanjem banke. Prav tako je nadzorna pristojnost Banke Slovenije razširjena na druge osebe v primeru utemeljenega suma, da opravljajo bančne storitve, ne da bi za to pridobile dovoljenje Banke Slovenije. Na podlagi teh določil so bile v letu 1999 pregledane 3 gospodarske družbe, hčerinska podjetja dveh bank. Poleg tega so bile na podlagi prijav Tržnega inšpektorata Republike Slovenije opravljene tudi kontrole 3 družb, ki so opravljale dejavnosti bančnih storitev v nasprotju z zakonodajo.

Z vodstvi bank in hranilnic so vzpostavljeni redni letni sestanki bodisi v okviru zaključka celovitega pregleda ali posebej. Ti sestanki so namenjeni predvsem oceni rezultatov poslovanja ter položaja banke in seznanitvi s strategijo razvoja banke. Izmenjava mnenj in informacij med nadzorniki in vodstvom bank in hranilnic je tudi pogoj za pravočasno ustrezno ravnanje v primeru morebitnih težav v poslovanju banke ali hranilnice.

Sodelovanje z drugimi nadzornimi institucijami

Izmenjava mnenj in podatkov poteka tudi med nadzorniki Banke Slovenije ter drugimi nadzornimi institucijami doma in v tujini. Poleg izmenjave informacij in strokovnih mnenj o nadzoru subjektov finančnega trga, povezanih z bankami, je bilo v Sloveniji v letu 1999 opravljenih tudi 8 krajših kontrol s predstavniki Agencije za trg vrednostnih papirjev (kontrol depojev vrednostnih papirjev).

Celovite kontrole v bankah in hranilnicah so obsegale predvsem:

- pregled kreditnega portfelja in portfelja vrednostnih papirjev,
- preverjanje izračuna kapitalske ustreznosti,
- ustreznost upravljanja s tveganji,
- ugotavljanje profitabilnosti banke,
- likvidnost banke in depozitno poslovanje,
- presojanje primernosti in učinkovitosti notranjega kontrolnega sistema,
- kapitalske naložbe in osnovna sredstva,
- upravljanje banke in delovanje službe notranje revizije,
- kontrolo področja informacijske tehnologije, s poudarkom na pripravljenost na leto 2000 itd.

Pri delnih pregledih je bil poudarek na naslednjih področjih:

- kreditni portfelj gospodarskih družb,
- kreditni portfelj občanov in samostojnih podjetnikov,
- portfelj vrednostnih papirjev,
- pravilnost izkazovanja računovodskih podatkov,
- informacijska tehnologija, v letu 1999 še zlasti pripravljenost na leto 2000 itd.

4. DRUGE DEJAVNOSTI

4.1. Upravljanje mednarodnih denarnih rezerv

Mednarodne denarne rezerve Banke Slovenije predstavljajo:

- tujo gotovino in devizna imetja v tujini,
- prvovrstne vrednostne papirje tujih izdajateljev,
- monetarno zlato,
- rezervno tranšo pri Mednarodnem denarnem skladu in
- imetja SDR pri Mednarodnem denarnem skladu.

Konec leta 3.168 mio USD mednarodnih rezerv Banke Slovenije …

Mednarodne denarne rezerve Banke Slovenije so se lani zmanjšale od 3.639 na 3.168 milijonov ameriških dolarjev. Del deviznih rezerv (tuja gotovina, računi v tujini, tuji vrednostni papirji), za katera ima Banka Slovenije obveznosti do domačih sektorjev, na podlagi vpisanih blagajniških zapisov v tujem denarju ter deviznih računov bank in države pri Banki Slovenije, se je zmanjšal od 1.852 na 1.699 milijonov dolarjev. Drugi del rezerv, lastna sredstva brez deviznih obveznosti, pa se je v letu 1999 zmanjšal od 1.732 na 1.372 milijonov dolarjev. Skupne terjatve Banke Slovenije do tujine obsegajo poleg deviznih rezerv in imetij pri MDS še druga imetja, kot fiduciarna računa v Luksemburgu. V letu 1999 so se imetja pri MDS zaradi sodelovanja Slovenije pri transakcijah MDS državam posojilojemalkam (Azerbejdžanu, Pakistanu in Zimbabveju) in vplačila kvote v mesecu februarju 1999 povečala s 65,4 na 107,6 milijona dolarjev.

… od tega 1.372 mio USD brez deviznih protiobveznosti.

Svet Banke Slovenije četrtletno predpisuje osnovna pravila za upravljanje portfelja deviznih rezerv Banke Slovenije, in sicer valutno strukturo, povprečno ročnost oz. obrestno občutljivost deviznih vlog oz. naložb v vrednostne papirje ter izbor bank (naložbe deviznih sredstev so dovoljene le v finančne instrumente bank z najvišjimi dolgoročnimi bonitetnimi ocenami).

Zmanjševanje kreditnega tveganja

V letu 1999 je Banka Slovenije v skladu s strategijo Sveta Banke Slovenije nadaljevala s povečevanjem deleža naložb v vrednostne papirje, predvsem državne, in s tem ob izboljšani likvidnosti zmanjševala kreditno tveganje.

Tabela 18: **Mednarodne denarne rezerve in devizne rezerve bančnega sistema** (v mio USD)

	BANKA SLOVENIJE						BANKE
	Mednarodne denarne rezerve					Druge	Devizne
	Zlato	Imetja SDR	Rez.pozicija pri MDS	Devizne rezerve	Skupaj	terjatve do tujine	rezerve
31.12.98	**0,1**	**0,2**	**65,4**	**3.572,9**	**3.638,5**		**1.208,60**
31.1.99	0,1	0,2	67,0	3.476,5	3.543,8	51,9	1.125,30
28.2.99	0,1	0,3	93,6	3.330,1	3.424,1	51,8	1.131,60
31.3.99	0,1	0,3	93,0	3.774,8	3.868,2	51,8	918,6
30.4.99	0,1	0,3	92,6	3.667,2	3.760,2	51,8	942,2
31.5.99	0,1	0,6	92,1	3.438,5	3.531,3	51,7	1.019,50
30.6.99	0,1	0,6	102,2	3.207,9	3.310,8	51,8	1.115,20
31.7.99	0,1	0,6	104,4	3.185,2	3.290,3	51,8	1.128,70
31.8.99	0,1	1,1	109,4	3.081,0	3.191,6	51,8	1.186,0
30.9.99	0,1	1,1	111,3	3.082,9	3.195,4	53,8	1.213,0
31.10.99	0,1	1,1	110,7	3.058,6	3.170,5	51,9	1.202,50
30.11.99	0,1	1,6	109,8	3.072,8	3.184,3	51,8	1.105,40
31.12.99	**0,1**	**1,6**	**107,6**	**3.058,8**	**3.168,1**	**51,9**	**1.044,40**

Vir: Banka Slovenije.

4.2. Posli za Republiko Slovenijo

Plačilni promet s tujino

Banka Slovenije opravlja po zakonu o deviznem poslovanju plačilni promet s tujino in druge posle v tujem denarju za Republiko Slovenijo. V letu 1999 je opravila za 374,4 milijona evrov nakazil v tujino, plačala za 7,2 milijona evrov obveznosti iz akreditivov in plačala 7,3 milijona evrov gotovine. Prilivov iz tujine je bilo za 440,3 milijona evrov in vračil tuje gotovine za 1,4 milijona evrov. Skupno je bilo proračunskim porabnikom prodanih 51,5 milijona evrov in od njih kupljenih 130,3 milijona evrov (razliko predstavljajo črpana sredstva posojil in donacij iz tujine).

Republika Slovenija je izdala marca evroobveznice v nominalni vrednosti 400 milijonov evrov (438 milijonov ameriških dolarjev). Ministrstvo za finance lahko v skladu s pogodbo z Banko Slovenije zahteva konverzijo deviz, največ do obsega deviz, ki jih je prodala Banka Slovenije. To možnost je Ministrstvo za finance v letu 1999 izkoristilo junija in julija v znesku 111,5 milijona evrov.

Odplačan del nealociranega dolga nekdanje SFRJ do Japonske …

Na osnovi zakona o ratifikaciji sporazuma med vlado Japonske in vlado Republike Slovenije o ureditvi nealociranih dolgov nekdanje SFRJ je Republika Slovenija v mesecu juliju 1999 prevzela 16,39 % nealociranega dolga nekdanje SFRJ v znesku 7,1 milijona ameriških dolarjev (glavnica in obresti skupaj). Prevzeto obveznost je odplačala v avgustu.

… in Švice, Norveške ter Italije kot članic Pariškega kluba.

Svoje obveznosti je Republika Slovenija v letu 1999 redno odplačevala in iz naslova glavnic in obresti skupno odplačala 240 milijonov dolarjev. V mesecu decembru je dokončno odplačala še obveznosti do držav članic Pariškega kluba: Švice, Norveške in Italije.

Priliv na fiduciarni račun pri Dresdner Bank v Luksemburgu po osimski pogodbi je znašal v januarju 4,9 milijona dolarjev; stanje na dan 31.12.1999 pa je znašalo (brez obresti) 40,7 milijona dolarjev.

Posli z vrednotnicami in vrednostnimi papirji Republike Slovenije

Banka Slovenije je opravljala za Republiko Slovenijo posle priprave izdaje, distribucije in hrambe vrednotnic ter tobačnih znamk. Delo temelji na pogodbah z Ministrstvom za finance. V letu 1999 izdani upravni in sodni kolki so bili vredni 2,4 milijarde. Kolki so bili poslani enotam Agencije Republike Slovenije za plačilni promet za prodajo ali po odločitvah Ministrstva za finance brezplačno razdeljeni upravnim enotam občin.

Strokovno in tehnično delo v zvezi s tobačnimi znamkami je zajemalo zagotavljanje potrebnih količin in ustrezne strukture tobačnih znamk v trezorju ter izdajo proizvajalcem oziroma uvoznikom tobačnih izdelkov. Skupno je bilo izdanih 225.445.000 različnih tobačnih znamk, zaščitenih pred ponarejanjem.

Banka Slovenije je v letu 1999 opravljala tudi naloge v zvezi s prevzemom in obdelavo unovčenih obveznic ter zapadlih kuponov. Skupno je bilo obdelanih in kontrolno preštetih 47.926 kuponov obveznic RS 02.

Opravljenih je bilo 3.280 blagajniških prejemkov in izdatkov tolarske gotovine in 17.570 vplačil ter izplačil tuje valute za potne stroške in ostale potrebe državnih organov.

4.3. Gotovinsko poslovanje

Banka Slovenije je leta 1999 v skladu z zakonskimi pooblastili zagotavljala nemoteno oskrbo države s tolarskimi bankovci. S sortirnim sistemom je bila kvaliteta bankovcev postopno izenačena.

Konec leta v obtoku 109 milijonov bankovcev, vrednih 143 mlrd SIT…

Konec leta 1999 je bilo v obtoku 109 milijonov bankovcev v vrednosti 143 milijard tolarjev (slika 14; z upoštevanjem gotovine v bankah). Ta obseg predstavlja približno 55 bankovcev na prebivalca. Količina bankovcev v obtoku se je v primerjavi z letom 1998 povečala za 16 % in vrednost za 36 %. Del povečanja je bila posledica leta 2000. Večja so bila povečanja gotovinskega obtoka bankovcev za 10.000 tolarjev (47 %), za 5000 tolarjev (30 %) in za 1000 tolarjev (23 %).

V prvi polovici leta sta bila ponatisnjena bankovec po 1.000 tolarjev v obsegu 12 milijonov in bankovec po 5.000 tolarjev v obsegu 6 milijonov primerkov, zaradi zamenjave obrabljenih in poškodovanih navedenih bankovcev.

V števnici BS je bilo preštetih 75,8 milijona bankovcev, od tega 37,1 milijona presortiranih. Za zagotovitev primerne kvalitete bankovcev v obtoku je bilo izločenih in uničenih 17,1 milijona bankovcev, 4,3 milijona po 10 tolarjev, 2,4 milijona bankovcev po 20 tolarjev, 1,8 milijona bankovcev po 50 tolarjev, 3,2 milijona bankovcev po 100 tolarjev ter 5,3 milijonov ostalih bankovcev.

Oskrba države s tolarsko gotovino se je zagotavljala prek depojev bankovcev BS in organizacijskih enot Agencije RS za plačilni promet. Slednje imajo trimesečno določen blagajniški maksimum, njihovo poslovanje pa se preverja dnevno. Lani so vse enote spoštovale odobrene blagajniške maksimume in pri poslovanju z gotovino ni bilo odkrite nobene nepravilnosti.

… in 300 milijonov kovancev, vrednih 634 mio SIT.

Leta 1999 je bilo izročenih v obtok 37 milijonov kovancev nominalnih vrednosti po 5, 2 in 1 tolar. Skupno s kovanci, izročenimi v obtok od leta 1993, je bilo konec leta v obtoku 300 milijonov (okrog 1500 ton) kovancev oziroma povprečno 150 kovancev na prebivalca. Obseg kovancev v obtoku se je lani glede na leto prej povečal za približno 14 % ali 19 kovancev več na prebivalca. Kovanci v obtoku so bili ob koncu leta 1999 vredni 634 milijonov tolarjev.

Slika 14: **Količinska in vrednostna struktura bankovcev v obtoku** (konec leta 1998 in 1999 v %)

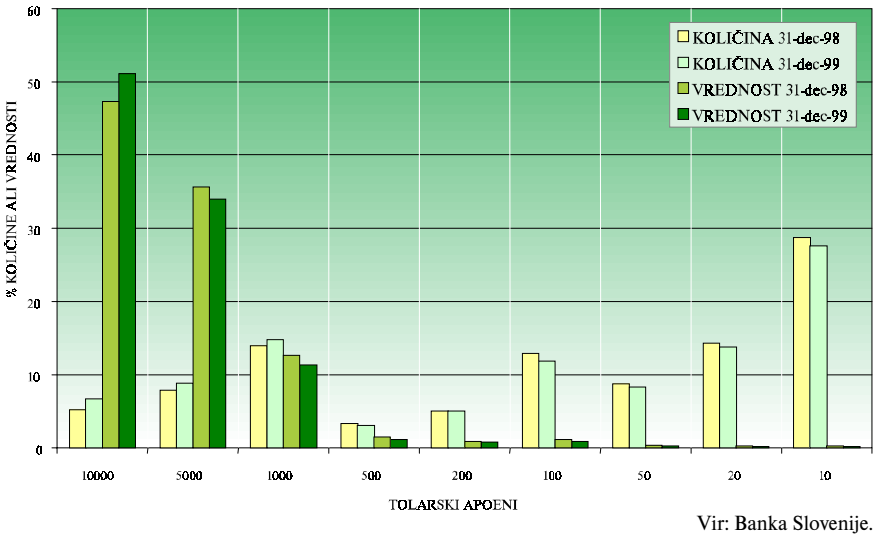

Vir: Banka Slovenije.

Lani je bilo prodanih 2.019 numizmatsko zanimivih spominskih kovancev, od tega 740 zlatnikov in 1.279 srebrnikov. V letu 1999 zaradi neurejenega financiranja ni bil izdan noben spominski kovanec.

Povečano število tolarskih ponaredkov

V Banki Slovenije je bilo v letu 1999 pregledanih 6.947 kosov (leta 1998 pa 12.661 kosov) ponaredkov, odkritih in zaseženih na območju Republike Slovenije. Pri tem je Banka Slovenije sodelovala z MNZ in Interpolom. Največ je bilo ponaredkov tujih valut (6.079 v primerjavi z 11.960 primerki leta 1998), predvsem italijanskih lir, nemških mark in ameriških dolarjev.

Slika 15: **Apoenska struktura vrednosti odkritih tolarskih ponaredkov** v milijonih SIT (1997-1999)

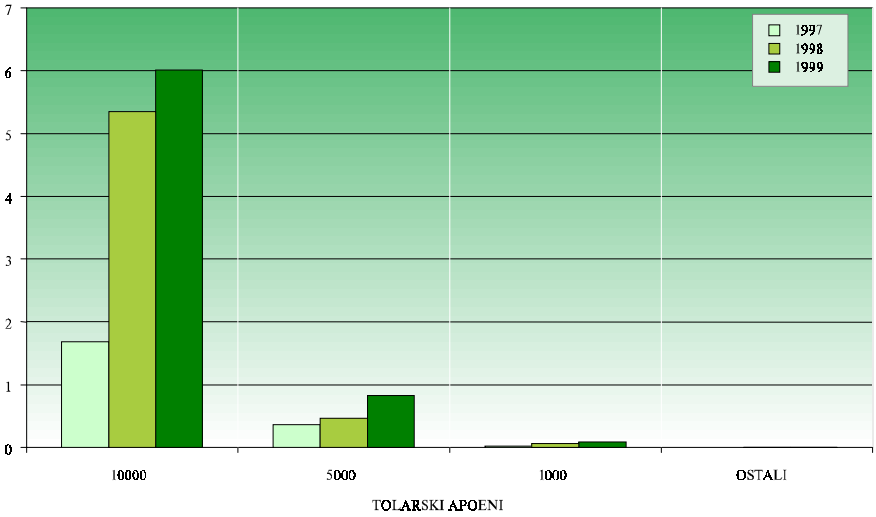

Vir: Banka Slovenije.

Okvir 11: **Reforma oskrbe z gotovino**

Koncept prenosa gotovinskega plačilnega prometa v bančno okolje zajema neposredno in posredno **oskrbo bank** z bankovci ter **prenos vplačil in izplačil** gotovine pravnih oseb iz Agencije RS za plačilni promet v banke.

Po idejnem konceptu distribucije gotovine je bil ob obstoječi distribuciji bankovcev (APP) vzpostavljen **sistem pogodbenih depojev bankovcev** Banke Slovenije pri poslovnih bankah – depozitarjih. Depoji so namenjeni izključno oskrbi bank z bankovci. Banke uporabljajo depoje kot neposredni ali posredni uporabniki. Neposredni uporabniki imajo sklenjene z depozitarji pogodbe za koriščenje storitev depoja, druge banke pa uravnavajo svoje potrebe po bankovcih z nakupi in prodajami pri depozitarju ali pri drugih bankah.

Svet Banke Slovenije je določil lokacije depojev in opravil na podlagi odprtega razpisa izbiro **bank depozitarjev**, ki opravljajo storitev depoja. V Sloveniji deluje osem depojev bankovcev BS v sedmih poslovnih bankah-depozitarjih. To so Banka Celje d.d., v Celju, Banka Koper d.d., v Kopru, Gorenjska banka d.d., v Kranju, Nova Ljubljanska banka d.d., v Ljubljani, Nova kreditna banka Maribor d.d., v Mariboru in na začasni lokaciji v Ajdovščini, Pomurska banka d.d., v Murski Soboti in Dolenjska banka d.d., v Novem mestu.

Zaradi racionalne oskrbe se **oskrba s kovanci** izvaja iz enega mesta in ločeno od oskrbe z bankovci. 1.7.1999 je pričelo delovati hranišče kovancev v Škofji Loki, s čimer je bilo poslovanje s kovanci organizacijsko, tehnično, logistično in varnostno posodobljeno. Banke in hranilnice so se v prehodnem obdobju do 30.9.1999 še lahko oskrbovale z gotovino v organizacijskih enotah Agencije Republike Slovenije za plačilni promet, po tem datumu pa v navedenih depojih bankovcev in v hranišču kovancev.

Delovna skupina, sestavljena iz predstavnikov Banke Slovenije, poslovnih bank in Agencije RS za plačilni promet, je izdelala testni program prenosa vplačil/izplačil gotovine pravnih oseb na poslovne banke. Testni program je bil uspešno realiziran in predan poslovnim bankam v uporabo, v skladu z dinamiko migracije plačilnega prometa v bančno okolje.

Lani se je povečal tudi obseg unovčenih tolarskih ponaredkov, zlasti v obliki barvnih reprodukcij originalnih bankovcev. Vrednost zaseženih ponaredkov slovenskih bankovcev je znašala 6.921.370 tolarjev, kar ne predstavlja pomembnejše vrednosti v primerjavi z obsegom gotovine v obtoku. Ministrstvo za notranje zadeve je poslalo na pregled: 601 ponarejen bankovec po 10.000 tolarjev, 164 primerkov po 5.000 tolarjev, 87 primerkov po 1.000 tolarjev in 16 primerkov drugih apoenov (slika 15). V primerjavi s preteklim obdobjem se je število ponaredkov po 10.000 tolarjev povečalo za 12 %, ponaredkov po 5.000 tolarjev za 76 % in število ponaredkov po 1.000 tolarjev za 55 %.

Manipulativno delo ob izdaji blagajniških zapisov Banke Slovenije zajema hrambo, razdeljevanje in ponovni prevzem unovčenih blagajniških zapisov. Skupno je bilo ob izdaji obdelanih 14.480 blagajniških zapisov-dvojčkov Banke Slovenije in 20.452 posameznih delov ob unovčenju. Ob unovčenju je bilo obdelanih tudi 20.452 blagajniških zapisov Banke Slovenije z nakupnim bonom.

4.4. Reforma plačilnih sistemov

Nadaljevanje reforme plačilnih sistemov

Nadaljuje se reforma plačilnih sistemov kot skupni projekt Banke Slovenije, Ministrstva za finance, APP, poslovnih bank, hranilnic, Združenja bank Slovenije in Statističnega urada Republike Slovenije. Glavne dejavnosti so bile v letu 1999 konsolidacija delovanja sistemov Bruto poravnave v realnem času (BPRČ) in Žiro kliring ter priprave na začetek prenosa računov pravnih oseb iz Agencije za plačilni promet (APP) v bančno okolje.

Konsolidacija delovanja obeh sistemov je obsegala predvsem vključitev plačil v breme in v dobro žiro računov pravnih oseb pri APP v BPRČ in Žiro kliring. Vključevanje plačil v breme (z začetkom marca in aprila) ter v dobro (od oktobra 1999 dalje) žiro računov pravnih oseb pri APP se je jasno pokazalo v obsegu plačil v obeh sistemih reformiranega plačilnega prometa (sliki 16 in 17).

Postopno vključevanje plačil v sistema BPRČ in Žiro kliring

APP (zaradi potreb prenosa sredstev s pozicij bank pri njej oz. njihovega vključevanja v poravnalne račune bank pri Banki Slovenije) sodeluje že od začetka v sistemu BPRČ, ne pa tudi v Žiro kliringu. Vključevanje APP v oba sistema je bilo predvideno postopno, da bi bil prehod na drugačen način uravnavanja likvidnosti v bankah čim lažji (ob zmanjševanju pomena pozicije bank pri APP) in da bi bile omiljene posledice zmanjšanega obsega poslovanja pri APP. V ta namen je bilo treba do neke mere spremeniti pravno podlago, delno pa tudi prilagoditi urnik delovanja Žiro kliringa.

Vključevanje APP v sistema BPRČ in Žiro kliring je bilo dejansko postopno. 1. marca so bili v oba sistema vključeni nalogi v breme žiro računov pravnih oseb oz. APP, vseh bank prek sistema BPRČ in v dobro 7 bank prek Žiro kliringa. Nalogi nadaljnjih 10 udeleženk Žiro kliringa so bili vključeni 29. marca, preostalih pa 6. aprila. Enostranska vključitev APP (z nalogi v breme) je precej vplivala na poslovanje Žiro kliringa, v katerem sta se zato povečala delež neto poravnave v znesku bruto prometa skozi sistem in potreba po likvidnih sredstvih bank na njihovi poziciji 620 v APP. S slednje so se namreč izvajala vsa plačila bank pravnim osebam, večjih prilivov nanjo pa ni bilo več, ker so bila usmerjena neposredno na poravnalne račune bank in hranilnic pri Banki Slovenije.

S tem pa je nastala še potreba po vključitvi nalogov v dobro računov pravnih oseb pri APP, kar se je začelo jeseni. V začetku oktobra so bili v sistem BPRČ vključeni vsi nalogi v dobro APP. Vključevanje plačil malih vrednosti v dobro žiro računov pri APP v sistem Žiro kliring pa se je začelo postopno in do konca leta 1999 še ni bilo zaključeno.

Leta 1999 je bil sistem BPRČ 254 dni ali 99,84 % na razpolago za poravnavanje velikih vrednosti in nujnih plačil. V tem času je bilo prek sistema poravnanih 511.321 transakcij, vrednih 23.184,37 milijarde tolarjev, oz. 2.013 transakcij, vrednih 45,34 milijona tolarjev na dan. Neto vrednost, poravnana v centralnobančnem denarju prek poravnalnih računov v okviru BPRČ, pa je v letu dni dosegla 1.077,41 milijarde tolarjev oz. 85,56 % bruto vrednosti nalogov.

V klirinškem sistemu Žiro kliring je bilo v 254 delovnih dneh obdelanih 9.789.220 plačilnih nalogov, v skupni vrednosti 1.259,30 milijarde tolarjev. Na dan je bilo v povprečju obdelanih 38.540 plačilnih nalogov malih vrednosti s povprečno bruto vrednostjo 128.641 tolarjev.

Usposabljanje bank za vodenje računov pravnih oseb

Nadaljevale so se tudi priprave bank na vodenje računov pravnih oseb zaradi prenosa računov plačilnega prometa pravnih oseb iz APP v bančno okolje kot glavnega cilja reforme plačilnih sistemov. S tem namenom se je začelo tako imenovano pilotsko usposabljanje bank (PUB), v katerem sodelujejo predvsem velike in srednje velike pravne osebe.

Glavni okvirji PUB so:

- računi pravnih oseb so še odprti pri APP, kjer se še vedno opravlja plačilni promet;
- banke vodijo le evidenčni transakcijski račun pravne osebe;
- pravne osebe se poslovno povežejo z banko tako, da predlagajo plačilne naloge banki in od nje prejemajo izpis o prometu in stanju na računu;
- banke v imenu pravnih oseb predlagajo plačilne naloge v APP in so odgovorne za pravilno posredovanje nalogov.

Cilji pilotskega usposabljanja bank so:

- priprava okolja v bankah za vodenje računov pravnih oseb in za opravljanje plačilnega prometa, združenega z vsemi storitvami za komitenta;
- pridobitev izkušenj za prenos računov pravnih oseb v banke tako v bankah kot pri pravnih osebah;
- pripravljenost vseh bank hkrati za prevzem vodenja računov pravnih oseb;
- ugotovitev pripravljenosti bank za opravljanje plačilnega prometa na podlagi ustreznih meril.

Slika 16: **Obseg plačilnega prometa v sistemu BPRČ** v letu 1999

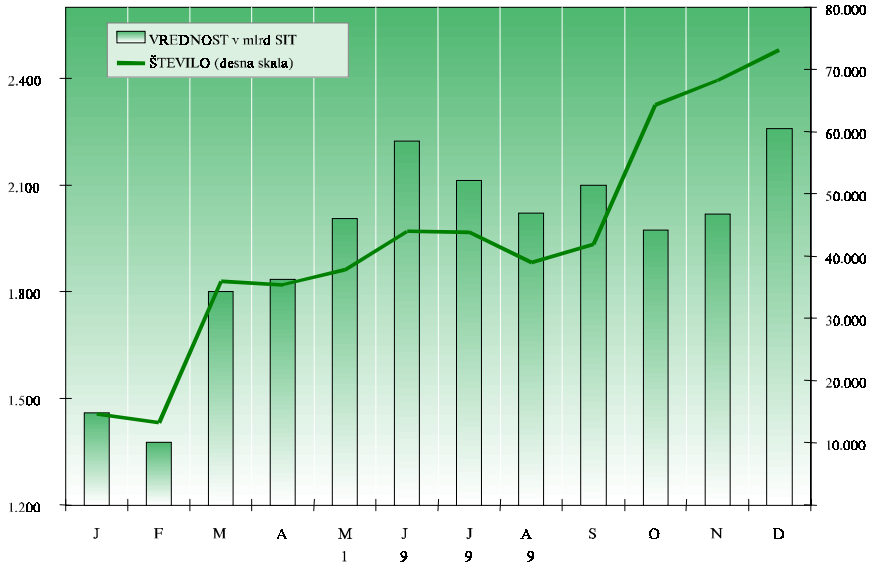

Vir: Banka Slovenije.

V delovni skupini za vodenje računov podjetij in bank pri projektni skupini za reformo plačilnih sistemov in v povezavi s procesom migracije so bili oblikovani splošni pogoji bank za odpiranje in vodenje transakcijskih računov komitentov in osnutek pogodbe za odprtje transakcijskega računa. Pogodba o vodenju računa pravne osebe s splošnimi pogoji vodenja računa je osnova za vodenje evidenčnega transakcijskega računa v PUB, hkrati pa tudi transakcijskega računa pravne osebe, ko bo le-ta odprla račun v banki. V pripravljenih gradivih komitenti niso ločeni glede na status fizične ali pravne osebe, aktivnosti delovne skupine pa se prenesejo v okvir Združenja bank Slovenije.

Pripravljeni pogoji za odpiranje in vodenje transakcijskih računov komitentov pri bankah in osnutek pogodbe za odprtje transakcijskega računa

Vlada Republike Slovenije je na podlagi gradiv Banke Slovenije, Ministrstva za finance in APP sprejela sklepe o postopnem prenosu računov pravnih oseb v banke. Po sklepu vlade morata Ministrstvo za finance in svet APP na predlog Banke Slovenije določiti datum začetka prenosa računov. Banke naj bi po pripravljenih operativnih načrtih prenosa računov iz APP predvidoma prevzele račune svojih komitentov v sedmih četrtletjih od začetka prenosa, do 30.9.2001.

Prevzem računov komitentov v bankah predvidoma do 30.9.2001

V skladu s tretjim odstavkom 73. člena zakona o Agenciji za plačilni promet so bili pripravljeni tudi kriteriji za prenos računov pravnih oseb v banke, ki bodo, potem ko jih bosta potrdila strani guverner Banke Slovenije in minister za finance, predstavljali temelj za izdajo dovoljenja za prenos računov pravnih oseb v banke. Kriterije sestavljajo formalne in tehnične zahteve, ki jih morajo izpolnjevati banke za pridobitev dovoljenja.

Oblikovani formalni in tehnični kriteriji za prenos računov pravnih oseb v banke

Kot podpora prenosu računov pravnih oseb iz APP v bančno okolje je bil v Banki Slovenije vzpostavljen centralni register transakcijskih računov, ki predstavlja enotno bazo podatkov o transakcijskih računih, odprtih pri bankah. Sprva je bil register transakcijskih računov vzpostavljen le za račune pravnih oseb in samostojnih podjetnikov, v nadaljevanju reforme (predvidoma do konca leta 2000) pa bo vzpostavljen tudi za transakcijske račune fizičnih oseb.

Vzpostavljen centralni register transakcijskih računov

Glavni nameni registra so izvajanje plačilnega prometa, kontrola transakcijskih računov in zagotavljanje podatkov institucijam, katerim omogoča vpogled v podatke registra pravna podlaga.

Register vodijo in ažurirajo banke oziroma hranilnice, ki opravljajo plačilni promet za svoje komitente, imetnike transakcijskih računov. Pri tem so tudi odgovorne za pravilnost in ažurnost podatkov v registru, Banka Slovenije pa je odgovorna za operativno funkcioniranje enovitega registra do prehoda upravljanja registra v bančno okolje.

Slika 17: **Obseg plačilnega prometa v sistemu Žiro kliring** v letu 1999

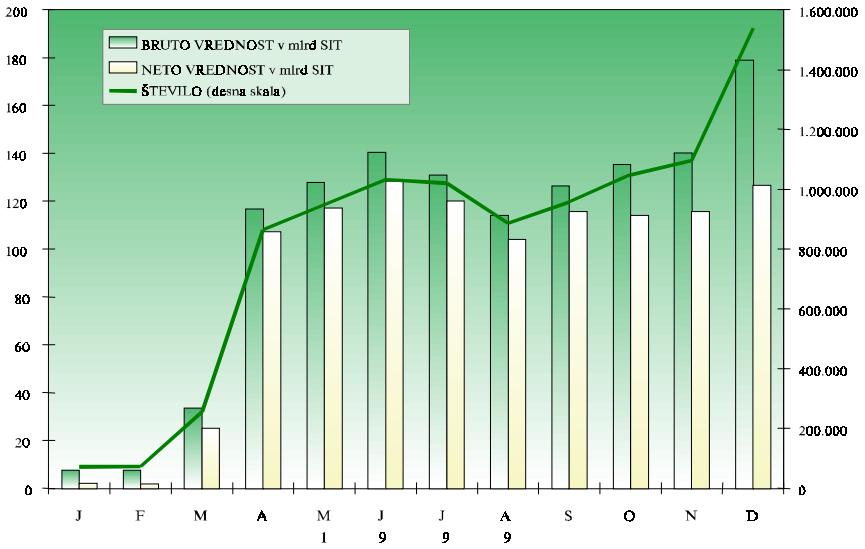

Vir: Banka Slovenije.

Centralna aplikacija Banke Slovenije Register transakcijskih računov je bila pripravljena do konca novembra, ko se je z bankami in poravnalnimi hranilnicami začelo testno obdobje registra. Po uspešno končanem testu je bila konec leta aplikacija prenesena v produkcijsko okolje ter pripravljena za sprejem prvih transakcijskih računov pravnih oseb in samostojnih podjetnikov.

Od novembra dalje dnevna poravnava pozicij kliringa domačega prometa z Europay produkti prek sistema BPRČ

23. novembra se je prek sistema BPRČ začela dnevna poravnava pozicij iz naslova kliringa domačega prometa z Europay produkti (kreditne in plačilne kartice Eurocard/Mastercard ter debetne kartice Maestro in Cirrus). Banka Slovenije ima pri poravnavi kliringa vlogo poravnalnega agenta, drugače kot pri Žiro kliringu pa pri poravnavi kliringa Europay klirinški agent ni Banka Slovenije, temveč Europay International, ki Banki Slovenije dnevno posreduje neto pozicije sedmih bank, članic kliringa.

Poravnava kliringa Europay je bila vzpostavljena kot vzorčni klirinški sistem. Vzpostavljena pravna podlaga naj bi namreč bila zgled bodočim klirinškim sistemom, katerih poravnava bo potekala prek sistema BPRČ.

Prizadevanja za vzpostavitev enotnega transakcijskega računa države

Pomemben del projekta reforme plačilnih sistemov predstavljajo prizadevanja za vzpostavitev in vodenje enotnega transakcijskega računa države (TRD) v Banki Slovenije. Že konec leta 1998 so se začele v okviru te naloge koordinirane dejavnosti predstavnikov Ministrstva za finance in Banke Slovenije v treh skupinah, ki so se končale z odprtjem TRD dne 24.06.1999. V skladu s predvidenim postopnim vključevanjem transakcij v TRD se zazdaj izvršujejo prek TRD le vplačila in izplačila iz naslova zakladnih menic. Nadaljnje transakcije bodo vključene v TRD v skladu s projektom vzpostavitve enotnega zakladniškega sistema pri Ministrstvu za finance.

Dve spremembi plačilnih instrumentov

V letu 1999 sta bili uveljavljeni tudi dve spremembi standardiziranih plačilnih instrumentov. Spremembi sta v skladu s spremembami in dopolnitvami Navodila o obliki, vsebini in uporabi posebne položnice in posebne nakaznice ter o načinu poravnavanja obveznosti s trajnim nalogom, direktno obremenitvijo in direktno odobritvijo, ki so pričele veljati z 10.10.1998. Od 1. februarja 1999 naprej je prepovedana uporaba tistih obrazcev plačilnega prometa, ki so jih za svoje potrebe razvili sami upniki, v plačilnem prometu pa so dovoljeni le obrazci plačilnega prometa oz. plačilni instrumenti, ki so določeni z navodili Banke Slovenije oz. v prehodnem obdobju tudi z navodili APP.

Z nadaljnjimi dopolnitvami zgoraj navedenega navodila je bila pravno urejena tudi uporabnost posebne položnice za primere, ko zaradi narave obveznosti ni mogoče vnaprej, ko jih izda upnik, vpisati točnega zneska obveznosti. S tem je mogoče uporabljati posebno položnico tudi za plačilo davka na dodano vrednost, za poravnavo obveznosti, vezane ob zapadlosti na tečaj tolarja itd.

Pripravljen predlog novega zakona o plačilnem prometu

Intenzivna prizadevanja so bila v letu 1999 usmerjena tudi v pripravo novega Zakona o plačilnem prometu. Nosilec aktivnosti za pripravo zakona je Ministrstvo za finance. Prvi predlog novega zakona je pripravila skupina predstavnikov Ministrstva za finance, APP in Banke Slovenije. Ta predlog je bil kasneje usklajen s pripombami in predlogi predstavnikov APP in Banke Slovenije, vseh ministrstev, službe vlade RS za zakonodajo, kakor tudi odborov vlade RS za gospodarstvo ter državno ureditev in javne zadeve. Usklajeni predlog Zakona o plačilnem prometu je vlada RS v skladu s sklepom 137. seje z dne 2.12.1999 predložila parlamentu v prvo obravnavo.

Prvi del predloga zakona obravnava plačilne storitve, neposredna razmerja med udeleženci in njihove posledice ter plačilne sisteme kot javno prepoznavno institucionalno infrastrukturo. Drugi del predloga zakona pa obravnava postopni prevzem plačilnega prometa po postopkih in načinih prevzemanja, ki jih določita Ministrstvo za finance in Banka Slovenije, ter način delovanja Agencije Republike

Slovenije za plačilni promet v prehodnem obdobju, vključno z rokom za zaključek njenega poslovanja. Da bi bil zagotovljen celovit prenos vseh nalog APP, je v predlog zakona vključena tudi podlaga za ustanovitev javnega zavoda Agencije za javnopravne evidence in storitve, kot tudi Uprave za javna plačila kot organa v sestavi Ministrstva za finance. Javni zavod naj bi predvidoma prevzel statistično spremljanje plačilnega prometa, Uprava za javna plačila pa bi zagotavljala informacije o javnih prihodkih in odhodkih ter posredovala in sprejemala plačilne instrukcije v breme oziroma v dobro transakcijskega računa države pri Banki Slovenije.

4.5. Statistični sistem

Statistični sistem Banke Slovenije deluje v podporo denarni politiki Banke Slovenije, za informiranje domače in tuje javnosti o temeljnih finančnih in makroekonomskih statistikah ter za zadovoljevanje zahtev mednarodnih organizacij, v katerih je Slovenija članica, ali pa si za članstvo v njih prizadeva.

Statistike denarnih institucij, plačilne bilance in mednarodnih naložb

Banka Slovenije v skladu z nacionalnim programom statističnih raziskovanj redno pripravlja obsežnejše sklope statistik denarnih institucij, plačilne bilance in mednarodnih naložb. Te statistike temeljijo pretežno na neposrednih poročilih bank in podjetij, večja izjema so podatki o blagovni menjavi, ki jih pripravlja na podlagi carinskih deklaracij Statistični urad Republike Slovenije. Poleg tega zbira Banka Slovenije podatke statistik sodobnih plačilnih instrumentov, finančnih trgov, finančnih računov itd.

Upoštevanje mednarodnih standardov

Metodološka podlaga naštetih statistik predstavljajo standardi Mednarodnega denarnega sklada (MDS) in Eurostata, katerima se pridružuje še Evropska centralna banka. Slednja je lani centralnim bankam tranzicijskih držav že predstavila svoje statistične zahteve. Banka Slovenije objavlja na svojih spletnih straneh podatke v skladu s Posebnimi standardi objavljanja statističnih podatkov (Statistical Data Dissemination Standards) MDS za Slovenijo, ki jih pripravlja skupaj s Statističnim uradom in Ministrstvom za finance. Ta standard predpisuje redno in ažurno objavljanje metodološko ustreznih ključnih makroekonomskih podatkov po vnaprej objavljenem koledarju. Slovenija je v letu 1999 pristopila tudi k razširitvi standarda na podatke mednarodne likvidnosti, v pripravi pa so še novi standardi. Izpolnjevanje teh standardov povečuje transparentnost, potrebno za zgodnjo zaznavo finančnih težav, in je pomembno za dostop na mednarodne finančne trge.

Objava podatkov in informacij v publikacijah in na spletnih straneh

Glavni finančni in makroekonomski podatki Slovenije so objavljeni v mesečnem Biltenu. Poleg te publikacije izhajajo še četrtletne informacije Finančni trgi in letne Neposredne naložbe. Vse publikacije so objavljene tudi na spletnih straneh Banke Slovenije, kjer se nahajajo tudi časovne serije podatkov iz Biltena. Na spletnih straneh so poleg tega s statističnega področja na voljo še ključni hitri podatki in informacija o plačilni bilanci.

Med različnimi domačimi in tujimi uporabniki posreduje Banka Slovenije statistične podatke tudi MDS, Eurostatu in OECD.

4.6. Mednarodno sodelovanje

Sodelovanje Banke Slovenije s centralnimi bankami in drugimi institucijami razvitih…

Banka Slovenije redno sodeluje s centralnimi bankami, članicami Banke za mednarodne poravnave (BIS), z drugimi centralnimi bankami in mednarodnimi institucijami. Guverner Banke Slovenije se mesečno udeležuje sestankov guvernerjev centralnih bank, članic BIS v Baslu. Tudi v letu 1999 so obiskali Banko Slovenije predstavniki tujih centralnih bank, nekatere centralne banke pa so predstavnikom Banke Slovenije omogočile študijske obiske. Prav tako so se predstavniki Banke Slovenije lani udeležili seminarjev, mednarodnih konferenc in okroglih miz v organizaciji tujih centralnih bank, mednarodnih institucij in regionalnih združenj. Takšno sodelovanje prispeva tudi k temu, da mednarodni finančni trgi in tuji investitorji bolje razumejo slovenska tranzicijska in reformna prizadevanja.

… in tranzicijskih držav.

Ob tem pa predstavniki Banke Slovenije posredujejo svoje informacije, znanje in izkušnje centralnim bankam drugih tranzicijskih držav. Predstavniki Banke Slovenije so se lani udeležili regionalnih konferenc in forumov, od katerih je Banka Slovenije organizirala regionalno konferenco bančnih nadzornikov.

Sodelovanje z Evropsko centralno banko

Banka Slovenije je v letu 1999 začela sodelovati z Evropsko centralno banko. Prvim uradnim stikom sta sledila pregleda usklajenosti na področjih pravne ureditve in statističnega sistema.

Uskladitev zakonodaje na področju finančnih tokov z določbami Evropskega sporazuma o pridružitvi

Nadaljeval se je proces pogajanj za članstvo v Evropski uniji s šestimi državami kandidatkami prvega kroga. 1.Februarja 1999 je začel veljati Evropski sporazum o pridružitvi med Republiko Slovenijo in Evropskimi skupnostmi ter njihovimi državami članicami, ki delujejo v okviru Evropske unije, ki je bil podpisan v juniju 1996. Banka Slovenije je uskladila zakonodajo na področju finančnih tokov z določbami Evropskega sporazuma o pridružitvi. Hkrati je Banka Slovenije še naprej aktivno sodelovala pri pripravi pregleda usklajenosti zakonodaje in pri oblikovanju dodatnih pogajalskih izhodišč na področju finančnih storitev, pretoka kapitala in ekonomske ter monetarne unije.

Banka Slovenije je aktivno sodelovala v procesu pogajanj o nasledstvu SFR Jugoslavije v skladu z daytonskim sporazumom.

Banka za mednarodne poravnave (BIS) je v septembru 1999 odobrila Banki Slovenije v uporabo kratkoročno kreditno linijo v obsegu 50 milijonov ameriških dolarjev. Za zavarovanje terjatev iz tega naslova je banka sprejela sredstva, ki naj bi iz naslova sukcesije pripadla Republiki Sloveniji, kar pomeni, da so postale terjatve iz naslova sukcesije operativne.

Po resoluciji št. 53-2 v okviru enajstega pregleda kvot Mednarodnega denarnega sklada (MDS) se je v letu 1999 povečala tudi kvota Slovenije. Povečanje je znašalo 18,7 milijona SDR, tako da zdaj znaša kvota 231,7 milijona SDR, kar pomeni 0,109 % glasov vseh članic.

Slovenija se je kot prva tranzicijska država priključila državam, katerih valute MDS uporablja za dodelitev posojil svojim članicam v okviru t.i. Operational budgeta. V letu 1999 je sodelovala pri dodelitvi posojil Azerbejdžanu, Pakistanu in Zimbabveju v vrednosti 13,4 milijona SDR, Romunija pa je vrnila posojilo.

MDS za financiranje sklada za izvedbo programa HIPC (Heavily Indebted Poor Countries Initiative), namenjenega zmanjševanju bremen zunanjih dolgov revnih in visoko zadolženih držav, uporablja poleg lastnih sredstev tudi prispevke članic. Slovenija je decembra v ta namen prispevala 0,3 milijona SDR, naloženih na SCA-2 (Special Contingent Account-2) računu pri MDS.

5. RAČUNOVODSKI IZKAZI

Pregled odgovornosti Sveta Banke Slovenije

Zakon o Banki Slovenije (Banka) in statut Banke nalagata Svetu Banke Slovenije pripravo računovodskih izkazov za vsako obračunsko leto, ki resnično in pošteno prikazujejo finančno stanje Banke in presežek ali primanjkljaj v tem obdobju. Pri pripravi računovodskih izkazov je Svet Banke Slovenije dolžan:

- izbrati primerne računovodske usmeritve in jih dosledno uporabljati;
- jih presojati in ocenjevati z vidika utemeljenosti in previdnosti;
- ugotoviti, ali so bili dosledno uporabljeni veljavni računovodski standardi in
- pripraviti računovodske izkaze skladno z načelom časovne neomejenosti poslovanja, razen v primeru, ko ni mogoče izhajati iz predpostavke, da bo Banka nadaljevala s poslovanjem.

Svet Banke Slovenije je odgovoren za primerno ukrepanje za zaščito sredstev Banke.

Poročilo pooblaščenega revizorja

Svetu Banke Slovenije

Revidirali smo bilanco stanja Banke Slovenije ("Banka") z dne 31.12.1999 in 31.12.1998 in z njo povezane izkaz uspeha, izkaz sprememb lastniškega kapitala in izkaz gibanja finančnih tokov, prikazana na straneh 73 do 87 ("računovodski izkazi"). Za navedene računovodske izkaze je odgovoren Svet Banke Slovenije. Naša odgovornost je, da izrazimo mnenje o navedenih računovodskih izkazih.

Revidirali smo v skladu z mednarodnimi revizijskimi standardi, ki jih je sprejelo Mednarodno združenje računovodij. Po teh načelih in standardih smo bili dolžni načrtovati in izvesti revidiranje tako, da bi si pridobili razumno zagotovilo, da računovodski izkazi ne vsebujejo pomembnejših napačnih prikazov. V okviru revizije smo preiskali dokaze, ki podpirajo zneske in razkritja v računovodskih izkazih. Ocenili smo tudi računovodske standarde in pomembnejše metode izkazovanja vrednosti v računovodskih izkazih, ki jih je uporabilo poslovodstvo, ter ovrednotili razkritja v računovodskih izkazih. Prepričani smo, da je opravljena revizija dobra podlaga za mnenje o računovodskih izkazih.

Po našem mnenju računovodski izkazi v vseh pomembnejših pogledih podajajo resnično in pošteno sliko finančnega stanja Banke na dan 31.12.1999 in 31.12.1998 in izidov njenega poslovanja ter finančnih tokov v letih, ki sta se končali z navedenim datumom, v skladu z mednarodnimi računovodskimi standardi in slovensko zakonodajo.

PricewaterhouseCoopers AG
A. Schönenberger
Pooblaščena revizorja

K. Morscher

Zürich, 28. marca 2000

Izkaz uspeha

za obdobje od 1. januarja do 31. decembra (v milijonih tolarjev)

	Pojasnila	1999	1998
Prihodki poslovanja			
Prihodki od finančnih sredstev		**21.433**	29.188
Neto tečajne razlike		**38.399**	-4.753
Skupni prihodki od finančnih sredstev	4	**59.832**	24.435
Odhodki od servisiranih obveznosti	5	**16.885**	24.701
Čisti prihodek od finančnih sredstev		**42.947**	-266
Drugi prihodki	6	**952**	1.299
Drugi odhodki	7	**408**	286
Skupni prihodki poslovanja		**43.491**	747
Stroški poslovanja	8	**3.298**	2.923
Popravki vrednosti in rezervacije		**-**	312
Presežek / primanjkljaj prihodkov nad odhodki		**40.193**	-2.489
Razdelitev presežka / kritje primanjkljaja:			
Prenos v rezerve za tečajne razlike		**38.399**	-
Črpanje rezerv za tečajne razlike		**-**	-4.753
Finančni izid po kritju / razporeditvi tečajnih razlik		**1.795**	2.264
Prenos v splošne rezerve		**1.555**	1.457
Skupni prenos v rezerve	13	**39.954**	-
Skupno črpanje rezerv	13	**-**	-3.297
Sredstva za proračun Republike Slovenije		240	807
Skupna razdelitev / kritje primanjkljaja		**40.193**	-2.489

Bilanca stanja

na dan 31. decembra (v milijonih tolarjev)

	Pojasnila	31.12.99	31.12.98
Aktiva			
Finančna sredstva	9	**672.404**	614.040
Osnovna sredstva	10	**2.914**	2.372
Skupna aktiva		**675.318**	616.412
Pasiva			
Servisirane obveznosti	11	**443.106**	462.063
Bankovci v obtoku	12	**142.489**	104.667
Sredstva za proračun Republike Slovenije		**240**	807
Skupne obveznosti		**585.834**	567.538
Rezerve	13	**89.484**	48.874
Skupna pasiva		**675.318**	616.412

Pojasnila na straneh 76 do 87 so sestavni del računovodskih izkazov.

Izkaz sprememb lastniškega kapitala

za obdobje od 1. januarja do 31. decembra (v milijonih tolarjev)

	Splošne rezerve	Rezerve za teč. razlike	Valoriz. rezerve	Sklad skup. porabe	Presežek / primanjkljaj	Skupaj
Stanje 31.12.1997	**3.616**	**47.480**	**500**	**530**	**-**	**52.126**
Presežek/primanjkljaj prihodkov nad odhodki	-	-	-	-	-2.489	-2.489
Črpanje rezerv za tečajne razlike	-	-4.753	-	-	4.753	-
Prenos v splošne rezerve	1.457	-	-	-	-1.457	-
Valorizacija zgradb	-	-	-	-	-	-
Povečanje sklada skupne porabe	-	-	-	45	-	45
Sredstva za Proračun RS	-			-	-807	-807
Skupna sprememba	1.457	-4.753	-	45	-	-3.252
Stanje 31.12.1998	**5.072**	**42.727**	**500**	**575**	**-**	**48.874**
Presežek/primanjkljaj prihodkov nad odhodki	-	-	-	-	40.193	40.193
Prenos v rezerve za tečajne razlike	-	38.399	-	-	-38.399	-
Prenos v splošne rezerve	1.555	-	-	-	-1.555	-
Valorizacija zgradb	-	-	615	-		615
Povečanje sklada skupne porabe	-	-	-	41	-	41
Sredstva za Proračun RS	-	-	-	-	-240	-240
Skupna sprememba	1.555	38.399	615	41	-	40.610
Stanje 31.12.1999	**6.627**	**81.126**	**1.115**	**616**	**-**	**89.484**

Rezerve so dodatno obrazložene v Pojasnilu 13.

Pojasnila na straneh 76 do 87 so sestavni del računovodskih izkazov.

Izkaz finančnih tokov

za obdobje od 1. januarja do 31. decembra (v milijonih tolarjev)

	Pojasnila	1999	1998
Finančni tokovi iz poslovanja			
Prejete obresti		**22.339**	28.824
Plačane obresti		**-18.666**	-24.549
Drugo		**-1.939**	-2.099
Neto finančni tokovi iz poslovanja	14	**1.734**	2.176
Finančni tokovi iz investiranja			
Naložbe v tujini		**20.703**	-26.524
Osnovna sredstva		**-308**	-622
Posojila domačim bankam		**-17.998**	5.710
Neto finančni tokovi iz investiranja		**2.397**	-21.436
Finančni tokovi iz financiranja			
Gotovina		**37.898**	19.094
Blagajniški zapisi, neto	15	**-43.579**	-6.231
Drugo, neto		**1.419**	-5.504
Neto finančni tokovi iz financiranja		**-4.262**	7.359
Učinki spremembe deviznih tečajev		**-1.426**	-428
Skupen neto finančni tok		**-1.557**	-12.330
Stanje denarnih sredstev 01.01.		**-74.341**	-62.011
Stanje denarnih sredstev 31.12.	16	**-75.898**	-74.341
Sprememba denarnih sredstev		**-1.557**	-12.330

Pojasnila na straneh 76 do 87 so sestavni del računovodskih izkazov.

Računovodske izkaze je dne 28. marca 2000 sprejel Svet Banke Slovenije. V imenu Banke Slovenije jih je podpisal:

Dr. France Arhar
Predsednik Sveta Banke in
guverner Banke Slovenije

V skladu z 82. členom Zakona o Banki Slovenije mora računovodske izkaze Banke Slovenije potrditi Državni zbor Republike Slovenije.

Pojasnila k računovodskim izkazom

1 Ustanovitev

Banka Slovenije (Banka) je centralna banka Republike Slovenije. Ustanovljena je bila z Zakonom o Banki Slovenije z dne 25. junija 1991. Banka je neodvisna institucija in samostojna pravna oseba. Republika Slovenija jamči za obveznosti Banke. Njeno delovanje nadzira Državni zbor. Banka skrbi predvsem za stabilnost valute in splošno likvidnost plačevanja v državi in do tujine.

2 Računovodski standardi in načela

Ti računovodski izkazi so bili pripravljeni skladno z ustreznimi Mednarodnimi računovodskimi standardi (MRS), ki jih je sprejel Mednarodni odbor za računovodske standarde, z upoštevanjem načela izvirne vrednosti, razen v primerih, ki so navedeni v nadaljevanju. Te standarde je kot pravno podlago sprejel Svet Banke Slovenije na 90. seji, dne 9. maja 1995.

3 Posebne računovodske usmeritve

Priznavanje prihodkov

Prihodki od obresti so knjiženi v obsegu, ki se nanaša na tekoče poslovno leto, razen prihodkov od obresti, katerih plačilo je dvomljivo. Obrestni prihodki od dvomljivih terjatev so knjiženi na računu izključenih prihodkov. Stanje izključenih obrestnih prihodkov zmanjšuje izkazano stanje terjatev od obresti. Popravki vrednosti za terjatve od obresti, ki so ocenjene za neizterljive, so izknjiženi iz bilance banke.

Prihodki iz naslova provizij izvirajo iz storitev v plačilnem prometu, nadzorne in regulatorske funkcije ter iz storitev distribucije vrednotnic za račun države.

Tuje valute

Finančna sredstva in obveznosti v tujih valutah so preračunana v tolarje (SIT) po srednjih tečajih Banke Slovenije na dan bilance stanja. Transakcije v tujih valutah so preračunane v SIT po tečajih, veljavnih na dan obračuna.

Tržni vrednostni papirji

Naložbe Banke v tržne vrednostne papirje so del njenega upravljanja z mednarodnimi rezervami. Tržni vrednostni papirji so izkazani po amortizirani nakupni ali tržni vrednosti, glede na to, katera je nižja.

Blagajniški zapisi z nakupnim bonom

Obresti in popust iz nakupnih bonov pri blagajniških zapisih z nakupnim bonom, ki sta vključena v servisirane obveznosti, sta amortizirana preko celotnega obdobja vpisanih blagajniških zapisov in kakršnegakoli z njimi povezanega financiranja, in sicer proporcionalno z vrednostjo s tem povezane zadolžitve. Prihodnji potencialni strošek popusta, ki izhaja iz neunovčenih kuponov prodanih blagajniških zapisov, je ocenjen in amortizirani del, ki se nanaša na tekoče leto, je izkazan na računih odhodkov in obveznosti. Zneski so preračunani v prihodnjih obdobjih glede na dejansko vrednost in uporabo nakupnih bonov.

Izvedeni finančni instrumenti

Banka ne uporablja izvedenih finančnih instrumentov, razen poslov valutne zamenjave (začasni nakup deviz) z domačimi bankami za izvajanje denarne politike in upravljanje s posojili bankam. Zneski, ki se nanašajo na začasni nakup deviz, se v bilanci stanja ne izkazujejo do dneva poravnave.

Nepremičnine

Naložbe v zgradbe, ki se nahajajo v Avstriji, so prikazane po pošteni vrednosti in niso amortizirane. Usmeritev Banke je pridobiti oceno zunanjih strokovnjakov in ovrednotenje teh naložb vsakih pet let. Vse druge nepremičnine so prikazane po nabavni ceni, zmanjšani za amortizacijo, razen zemljišča, ki se ne amortizira. Revalorizacija zgradb se prenaša neposredno v rezerve.

Amortizacija se obračunava linearno, tako da se odpisuje nabavna vrednost sredstev skozi leta njene ocenjene življenjske dobe po naslednjih letnih odstotnih stopnjah:

Stavbe	1,3 - 1,8 %
Računalniška oprema	20 – 33 %
Druga oprema	10 – 25 %

Dobiček oziroma izguba pri prodaji osnovnih sredstev sta določena kot razlika med izkupičkom pri prodaji in neodpisano vrednostjo sredstva ter se evidentirata kot prihodek oziroma odhodek v izkazu uspeha.

Bankovci v obtoku

Bankovci, ki jih izdaja Banka, predstavljajo zanjo obveznost v korist imetnika in so priznani kot obveznost po nominalni vrednosti.

Finančni tokovi

Denarna sredstva obsegajo denar v blagajni in vpogledne vloge.

Finančni tokovi iz investiranja zaobjemajo spremembe v portfeljih Banke, ki izhajajo iz izvajanja funkcij centralne banke. Vanje se vključujejo spremembe na računu posebnih pravic črpanja (SDR) in izdatki za osnovna sredstva. Finančni tokovi iz financiranja se nanašajo na izdajanje bankovcev, izdajanje blagajniških zapisov Banke Slovenije in na spremembe pri vlogah proračuna Republike Slovenije. Poslovne dejavnosti vključujejo prihodkovni in odhodkovni finančni tok, ki ni vključen med finančne tokove iz investiranja ali iz financiranja.

Prejemki in izdatki v portfeljih so predstavljeni v čistih zneskih po medsebojnem pobotanju.

Obdavčitev

Banka ni zavezana plačilu davka na dobiček v Sloveniji.

Razdelitev presežka / kritje primanjkljaja

V skladu z Zakonom o Banki Slovenije se neto pozitivne tečajne razlike prenašajo v rezerve za tečajne razlike. Rezerve za tečajne razlike se lahko porabijo le za kritje nepokritih realiziranih negativnih tečajnih razlik. Ostanek presežka, zmanjšan za sredstva za splošne rezerve, je prihodek Proračuna Republike Slovenije. Izguba se krije iz splošnih rezerv Banke, v primeru njihove nezadostne višine naj bi izgubo pokril Proračun Republike Slovenije.

Spremembe v računovodskih usmeritvah

Glede na prejšnje leto ni bilo v računovodskih usmeritvah nobenih sprememb.

Sprejem MRS 39: Finančni inštrumenti – pripoznavanje in merjenje

Banka še ni sprejela Mednarodnega računovodskega standarda 39, ki se uporablja za računovodske izkaze za poslovna leta, ki se začnejo 1. januarja 2001 ali kasneje. Vpliv MRS 39 se še preučuje. Banka ocenjuje, da uporaba tega standarda ne prinaša bistvenih vrednostnih sprememb.

4 Prihodki od finančnih sredstev

	1999 mio SIT	1998 mio SIT
Prihodki od sredstev v tuji valuti		
Obresti od vpoglednih in vezanih vlog	**6.674**	14.220
Neto prihodki od tržnih vrednostnih papirjev	**12.046**	13.076
Obresti od vlog pri MDS	**550**	97
Neto tečajne razlike	**38.399**	-4.753
Skupaj	**57.669**	22.640
Prihodki od sredstev v tolarjih		
Obresti od posojil bankam	**2.163**	1.795
Obresti od posojil Republiki Sloveniji	**-**	
Skupaj	**2.163**	1.795
Skupaj prihodki od finančnih sredstev	**59.832**	24.435

Neto prihodke od tržnih vrednostnih papirjev sestavljajo:

	1999 mio SIT	1998 mio SIT
Obrestni prihodki	**18.642**	13.439
Neto prihodek pri prodaji vrednostnih papirjev	**1.696**	1.503
Odhodki vrednotenja	**8.292**	1.866
Neto prihodki od tržnih vrednostnih papirjev	**12.046**	13.076

Neto tečajne razlike tvorijo spremembe vrednosti naslednjih valut:

	1999 mio SIT	1998 mio SIT
EUR	**6.548**	1.681
USD	**22.668**	-5.267
Ostalo	**9.183**	-1.167
Neto tečajne razlike	**38.399**	-4.753

5 Odhodki od servisiranih obveznosti

	1999 mio SIT	1998 mio SIT
Odhodki od obveznosti v tuji valuti		
Obresti od vpoglednih vlog	**809**	399
Obresti od blagajniških zapisov Banke Slovenije	**9.110**	13.028
Skupaj	**9.918**	13.426
Odhodki od obveznosti v tolarjih		
Obresti od vpoglednih vlog	**636**	352
Obresti od vlog proračuna Republike Slovenije	**113**	101
Obresti od blagajniških zapisov Banke Slovenije	**6.217**	10.822
Skupaj	**6.966**	11.275
Skupni odhodki od servisiranih obveznosti	**16.885**	24.701

6 Drugi prihodki

	1999	1998
	mio SIT	mio SIT
Provizije	**699**	1.054
Drugo	**253**	245
Skupaj	**952**	1.299

7 Drugi prihodki

	1999	1998
	mio SIT	mio SIT
Provizije za bančne storitve	**408**	286
Skupaj	**408**	286

8 Stroški poslovanja

	1999	1998
	mio SIT	mio SIT
Stroški dela	**1.841**	1.698
Materialni stroški	**1.183**	1.053
Stroški tiskanja denarja	**159**	70
Ostalo	**114**	103
Skupaj	**3.298**	2.923

9 Finančna sredstva

	1999				1998
	Obdobja sprememb obrestnih mer				
	do 3 mesece	**3 do 12 mesecev**	**nad 1 leto**	**Skupaj**	Skupaj
	v milijonih SIT				
Finančna sredstva v tuji valuti					
Gotovina in vloge	**181.102**	**-**	**-**	**181.102**	260.545
Tržni vrednostni papirji	**203.338**	**63.111**	**157.534**	**423.983**	314.660
Terjatve do proračuna Republike Slovenije	**-**	**390**	**6.870**	**7.260**	6.781
Mednarodni denarni sklad	**21.490**	**-**	**-**	**21.490**	10.582
Obračunane obresti in ostalo	**1.125**	**1.382**	**4.607**	**7.115**	8.348
Skupaj	**407.055**	**64.883**	**169.011**	**640.948**	600.916
Finančna sredstva v tolarjih					
Terjatev do Sklada Republike Slovenije za sukcesijo	**-**	**-**	**8.650**	**8.650**	8.650
Posojila bankam	**21.857**	**171**	**152**	**22.180**	4.151
Obračunane obresti in ostalo	**395**	**23**	**208**	**626**	323
Skupaj	**22.252**	**194**	**9.010**	**31.456**	13.124
Celotna finančna sredstva	**429.306**	**65.077**	**178.021**	**672.404**	614.040

Povprečne efektivne obrestne mere na finančna sredstva:

	1999				1998
	Obdobja sprememb obrestnih mer				
	do 3 mesece	3 do 12mesecev	nad 1 leto	Skupaj	Skupaj
	v %				
Finančna sredstva v tuji valuti					
Gotovina in vloge	**4,03**		-	**4,03**	4,00
Tržni vrednostni papirji	**3,55**	**4,46**	**5,03**	**4,23**	4,53
Terjatve do proračuna Republike Slovenije	-	-	-	-	-
Mednarodni denarni sklad	**3,49**	-	-	**3,49**	2,98
Finančna sredstva v tolarjih					
Terjatev do Sklada Republike Slovenije za sukcesijo	-	-	-	-	-
Posojila bankam	**8,11**	**11,55**	**8,00**	**8,13**	7,99

Vloge pri bankah in posojila bankam so izkazani v višini glavnice, zmanjšane za popravek vrednosti dvomljivih in spornih terjatev (1999: 878 mio tolarjev; 1998: 891 mio tolarjev). Obresti so plačljive ob zapadlosti.

Tržna vrednost tržnih vrednostnih papirjev znaša 424.000 mio tolarjev (1998: 316.973 mio tolarjev) in je za 17 mio tolarjev (1998: 2.313 mio tolarjev) večja od knjižne vrednosti. Pri tržnih vrednostnih papirjih se obresti večinoma izplačujejo polletno.

Knjižno vrednost sredstev pri Mednarodnem denarnem skladu izkazujejo rezervna tranša in imetja posebnih pravic črpanja (SDR). Obresti so izplačljive četrtletno.

Terjatve do proračuna Republike Slovenije so izkazane v knjižni vrednosti glavnice in so pretežno financirane z dodeljenimi SDR-i. Obresti, obračunane po tej obveznosti, so zaračunane neposredno Republiki Sloveniji.

Sklad Republike Slovenije za sukcesijo je bil ustanovljen v februarju leta 1993 (Ur.l.RS, št.10/93) kot posrednik v procesu delitve premoženja in obveznosti nekdanje Jugoslavije. V omenjeni sklad so bile prenesene vse terjatve in obveznosti do bivše Narodne Banke Jugoslavije. Na enak način je bila v Sklad Republike Slovenije za sukcesijo prenesena terjatev iz naslova denarne osamosvojitve Slovenije, v višini 8.650 milijonov tolarjev. Ta znesek bo plačan po poravnavi med Republiko Slovenijo in drugimi državami iz nekdanje SFRJ. Terjatev se ne obrestuje in nima določenega dneva zapadlosti, zato je poštena vrednost terjatve nižja od knjižne vrednosti. Zaradi negotovosti v zvezi z rokom plačila ocena poštene vrednosti terjatve ni bila izdelana. Ne glede na to Svet Banke meni, da knjižna vrednost ustrezno izkazuje vrednost, ki bo plačana.

Svet Banke meni, da se poštena vrednost finančnih sredstev, razen zgoraj navedenega, bistveno ne razlikuje od knjižne vrednosti.

Prikazane obrestne mere predstavljajo povprečne obrestne mere na koncu obračunskega obdobja.

Valutna koncentracija in analiza ročnosti

Pri izvajanju funkcij centralne banke, predvsem pri vodenju denarne politike in upravljanju z deviznimi rezervami, prihaja do koncentracije valut pri finančnih sredstvih. Koncentracije izvirajo iz valutne in poslovne izpostavljenosti Banke.

Osnovne smernice upravljanja z mednarodnimi rezervami Banke določa in četrtletno revidira Svet Banke Slovenije; smernice predpisujejo valutno strukturo, povprečno ročnost vlog in naložb v tuji valuti, kot tudi izbiro tujih bank.

Koncentracije tveganja glede na valuto in glede na poslovni odnos so na dan 31. decembra 1999 sledeče:

	SIT	EUR	USD	Ostalo	Skupaj
	%	%	%	%	%
Državno tveganje	**1,35**	**13,84**	**6,45**	**2,77**	**24,40**
Domače banke	**3,33**	**-**	**-**	**-**	**3,33**
Tuje banke	**-**	**46,91**	**18,49**	**6,87**	**72,27**
31. december 1999	**4,68**	**60,75**	**24,94**	**9,64**	**100,00**
31. december 1998	2,14	57,70	23,37	16,79	100,00

Finančna sredstva na dan 31. decembra 1999, analizirana v valutah, bodo dospela v naslednjih obdobjih (v milijonih SIT):

	SIT	EUR	USD	Ostalo	Skupaj
	%	%	%	%	%
Do 1 meseca	21.990	117.460	42.972	7.273	189.695
1 do 3 mesece	261	33.746	12.797	-	46.804
3 do 12 mesecev	194	72.062	24.894	6.938	104.089
1 leto in več	9.010	185.196	87.013	50.597	331.817
31.december 1999	**31.456**	**408.464**	**167.676**	**64.809**	**672.404**
31. december 1998	13.124	354.301	143.525	103.091	614.040

Koncentracija kreditnega tveganja

Vsi tržni vrednostni papirji so obrestonosne obveznice. Vsi tržni vrednostni papirji in depoziti so naloženi pri tujih bankah.

Vse tuje banke, kamor Banka plasira sredstva, imajo najmanj AA- boniteto, dodeljeno od Fitch IBCA. Maksimalno izpostavljenost kreditnemu tveganju na dan 31. december 1999 v primeru, da dolžniki ne bi mogli izpolniti svojih obveznosti, predstavlja znesek, prikazan v računovodskih izkazih kot finančna sredstva. Izpostavljenost državnemu tveganju vključuje države OECD, Republiko Slovenijo in Sklad za sukcesijo Republike Slovenije. Posojila domačim bankam so zavarovana z zastavo vrednostnih papirjev. Svet Banke Slovenije meni, da ni pomembnejše koncentracije kreditnega tveganja.

10 Osnovna sredstva

	Zemjišča in zgradbe	Računalniki in oprema	Skupaj
	mio SIT	mio SIT	mio SIT
Nabavna ali ocenjena vrednost			
1. januar 1998	1.787	1.603	3.390
Nabave	160	493	653
Prodaje	-	-93	-93
1.januar 1999	1.947	2.004	3.950
Nabave	80	221	301
Valorizacija zgradb v Avstriji	615	-	615
Prodaje	-	-107	-107
31.december 1999	**2.641**	**2.118**	**4.759**
Amortizacija			
1. januar 1998	522	796	1.318
Prodaje	-	-91	-91
Strošek amortizacije	16	336	352
1.januar 1999	538	1.041	1.578
Prodaje	-	-106	-106
Strošek amortizacije	18	354	373
31.december 1999	**556**	**1.289**	**1.846**
Neodpisana vrednost:			
31.december 1999	**2.085**	**828**	**2.914**
31. december 1998	1.409	963	2.372

V stanje zemljišč in zgradb na dan 31. decembra 1999 in 1998 so vključene tudi naložbe v nepremičnine v Republiki Avstriji (1999: 1.115 milijonov tolarjev, 1998: 500 milijonov tolarjev).

10 Servisirane obveznosti

	1999				1998
	Obdobja sprememb obrestnih mer				
	do 3 mesece	3 do 12 mesecev	nad 1 leto	Skupaj	Skupaj
	v milijonih SIT				
Obveznosti v tuji valuti					
Vpogledne vloge	**23.990**	-	-	**23.990**	16.356
Dodeljeni SDR-I	**6.868**	-	-	**6.868**	5.772
Mednarodni denarni sklad in druge MFO	-	-	**58**	**58**	59
Blagajniški zapisi Banke	**248.108**	**63.901**	-	**312.009**	284.865
Obračunane obresti in ostalo	**122**	-	-	**122**	29
Skupaj	**279.088**	**63.901**	**58**	**343.048**	307.080
Obveznosti v tolarjih					
Vpogledne vloge	**65.167**	-	-	**65.167**	66.515
Blagajniški zapisi Banke	**17.069**	**10.032**	-	**27.101**	79.904
Vloge proračuna Republike Slovenije	**2.303**	-	-	**2.303**	2.317
Obračunane obresti in ostalo	**868**	**268**	**4.352**	**5.487**	6.246
Skupaj	**85.406**	**10.300**	**4.352**	**100.058**	154.983
Celotne servisirane obveznosti	**364.495**	**74.201**	**4.410**	**443.106**	462.063

Povprečne efektivne obrestne mere na servisirane obveznosti:

	1999				1998
	Obdobja sprememb obrestnih mer				
	do 3 mesece	3 do 12mesecev	nad 1 leto	Skupaj	Skupaj
	v %				
Obveznosti v tuji valuti					
Vpogledne vloge	**4,40**	-	-	**4,40**	4,02
Dodeljeni SDR-i	-	-	-	-	-
Mednarodni denarni sklad in druge MFO	-	-	-	-	-
Blagajniški zapisi Banke	**3,70**	**4,01**	-	**3,76**	3,83
Obveznosti v tolarjih					
Vpogledne vloge	**0,97**	-	-	**0,97**	0,97
Blagajniški zapisi Banke	**6,50**	**8,47**	-	**7,21**	8,04
Vloge proračuna Republike Slovenije	**1,00**	-	-	**1,00**	1,00

Prikazane obrestne mere predstavljajo povprečne obrestne mere ob koncu obračunskega obdobja.

Obrestna mera za obveznosti iz naslova dodeljenih SDR-ov je na bilančni dan znašala 3,90 % (1998: 3,64). Obresti, ki jih Banka plačuje, se neposredno zaračunajo Republiki Sloveniji, in tako je efektivna obrestna mera enaka nič.

Blagajniški zapisi Banke Slovenije

	1999	1998
	mio SIT	mio SIT
Blagajniški zapisi v tujem denarju	**311.286**	283.214
Tolarski blagajniški zapisi	**17.629**	66.770
Blagajniški zapisi z nakupnim bonom	**8.765**	11.470
Dvodelni blagajniški zapisi	**1.430**	3.316
Skupaj blagajniški zapisi	**339.110**	364.769

Tolarski blagajniški zapisi so izdani z dospelostjo od dva do dvestosedemdeset dni. Blagajniški zapisi v tujem denarju so izdani z diskontom v USD ali EUR z dospelostjo od dva do dvanajst mesecev. Dvodelni blagajniški zapisi so kratkoročni vrednostni papirji na prinosnika, ki vključujejo tolarski in devizni del. Vpisujejo se v tolarjih z diskontom, izplačujejo pa v tolarjih in nemških markah. Blagajniški zapisi z nakupnim bonom so kratkoročni vrednostni papirji, izdani v tolarjih. Nakupni boni, ki so del blagajniškega zapisa, omogočajo imetniku nakup novega blagajniškega zapisa z nakupnim bonom (brez dodanih nakupnih bonov) s popustom ali blagajniškega zapisa v tujem denarju s popustom.

Valutna koncentracija in analiza ročnosti

Servisirane obveznosti na dan 31. decembra 1999, analizirane v valutah, bodo dospele v naslednjih obdobjih (v milijonih SIT):

	SIT	EUR	USD	Ostalo	Skupaj
do 1 meseca	74.430	99.026	26.737	142	200.334
1 do 3 mesecev	10.977	134.207	12.109	-	157.292
3 do 12 mesecev	10.300	50.829	13.072	-	74.201
1 leto in več	4.352	-	58	6.868	11.278
31.december 1999	**100.058**	**284.061**	**51.976**	**7.010**	**443.106**
31. december 1998	154.983	249.598	49.610	7.872	462.063

12 Bankovci v obtoku

Vrednost bankovcev v obtoku po apoenih:

		1999	1998
		mio SIT	mio SIT
SIT	10	**301**	270
SIT	20	**300**	269
SIT	50	**455**	411
SIT	100	**1.295**	1.211
SIT	200	**1.096**	955
SIT	500	**1.651**	1.557
SIT	1.000	**16.160**	13.165
SIT	5 .000	**48.233**	37.090
SIT	10.000	**72.590**	49.333
Skupaj		**142.082**	104.261
Tolarski kuponi		**407**	406
Skupaj		**142.489**	104.667

13 Rezerve

	1999	1998
	mio SIT	mio SIT
Stanje 1. januarja	**48.874**	52.126
Prenos / Črpanje rezerv za tečajne razlike	**38.399**	-4.753
Prenos v splošne rezerve	**1.555**	1.457
Valorizacija zgradb v Avstriji	**615**	-
Povečanje sklada skupne porabe	**41**	45
Stanje 31. decembra	**89.484**	48.874
Sestava rezerv:		
Rezerve za tečajne razlike	**81.126**	42.727
Splošne rezerve	**6.627**	5.072
Valorizacijske rezerve	**1.115**	500
Sklad skupne porabe	**616**	575
Skupaj rezerve	**89.484**	48.874

Splošne rezerve so namenjene kritju gospodarskih in drugih tveganj, ki so neločljivo povezana z izpolnjevanjem odgovornosti Banke Slovenije in sestavo njene finančne aktive.

Rezerve za tečajne razlike se nanašajo na akumulirane neto tečajne razlike, ki se po Zakonu o Banki Slovenije lahko porabijo le za pokrivanje negativnih tečajnih razlik in niso namenjene delitvi.

Sklad skupne porabe je bil ustanovljen za zagotavljanje družbenega standarda delavcev Banke. Sredstva sklada so vključena v bilanco Banke. Vse spremembe v teh sredstvih se obračunavajo v okviru za te namene oblikovanih rezerv.

14 Povezava finančnega toka iz poslovanja z izkazom uspeha

	1999	1998
	mio SIT	mio SIT
Presežek prihodkov nad odhodki	**40.193**	-2.489
Nedenarne postavke izkaza uspeha		
Neto nerealizirane tečajne razlike	**-37.805**	4.495
Amortizacija	**370**	349
Skupaj	**-37.435**	4.845
Spremembe postavk bilance stanja		
Sprememba razmejenih obrestnih prihodkov	**900**	-361
Sprememba razmejenih obrestnih odhodkov	**-1.781**	164
Sprememba drugih razmejitev	**-143**	17
Skupaj	**-1.024**	-180
Neto denarni tok pri poslovni dejavnosti	**1.734**	2.176

15 Finančni tokovi pri blagajniških zapisih

	1999	1998
	mio SIT	mio SIT
Prilivi		
Tolarski blagajniški zapisi	-	8.361
Blagajniški zapisi v tujem denarju	10.125	-
Dvodelni blagajniški zapisi	-	3.201
Skupaj prilivi	10.125	11.562
Odlivi		
Tolarski blagajniški zapisi	-49.119	-
Blagajniški zapisi v tujem denarju	-	-12.076
Blagajniški zapisi z nakupnim bonom	-2.618	-5.718
Dvodelni blagajniški zapisi	-1.967	-
Skupaj odlivi	-53.704	-17.793
Skupaj neto priliv	-43.579	-6.231

16 Stanje denarnih sredstev

	1999	1998
	mio SIT	mio SIT
Sredstva v tuji valuti		
Denarna sredstva v tuji valuti	1.618	325
Skupaj sredstva	1.618	325
Obveznosti v tuji valuti		
Depoziti v tuji valuti	-10.046	-5.833
Obveznosti v tolarjih		
Vpogledne vloge bank	-61.253	-62.863
Nebančni depoziti	-6.217	-5.969
Skupaj obveznosti	-77.515	-74.666
Stanje denarnih sredstev	-75.898	-74.341

Denarna sredstva v tuji valuti ne vključujejo vezanih vlog v višini 169.822 mio SIT.

Depoziti v tuji valuti ne vključujejo namenskih vlog v višini 13.945 mio SIT.

17 Potencialne obveznosti in zunajbilančni instrumenti

Akreditivi

Skupni znesek odprtih akreditivov na bilančni dan znaša:

	1999	1998
	mio SIT	mio SIT
Devizni akreditivi	175	1.528

Začasni nakup deviz

Banka je v letu 1999 z domačimi bankami sklenila posle valutne zamenjave, kar je imelo za posledico nakup EUR za tolarje v skupni nominalni vrednosti 3,8 milijarde tolarjev.

	1999	1998
	mio SIT	mio SIT
Zneski iz začasnega nakupa EUR	**3.848**	-

Zaradi kratkoročne narave teh transakcij poštena vrednost bistveno ne odstopa.

Blagajniški zapisi z nakupnim bonom

Banka je v letu 1999 izdala 54 milijard blagajniških zapisov s 114.000 pripojenimi nakupnimi boni. Vsak blagajniški zapis ima največ 3 (11., 12. in 13. emisija) pripojene dele nakupnih bonov, 14. emisija je bila izdana brez pripojenih delov nakupnih bonov. Nakupni boni so pogodbena obveznost Banke, da proda blagajniške zapise, denominirane v tolarjih, evrih ali ameriških dolarjih z rokom dospelosti od 180 do 360 dni z dodatnim popustom, ki temelji na vrednosti nakupnega bona. Banka izračunava vrednost dela nakupnega bona mesečno in predstavlja razliko med doseženo in načrtovano inflacijo za dodatni popust pri tolarskih blagajniških zapisih. Dodatni popust pri blagajniških zapisih, nominiranih v evrih in ameriških dolarjih, je izračunan kot razlika med načrtovano inflacijo in doseženo spremembo tečaja navedenih tujih valut. Dospelost nakupnih bonov je šest mesecev od dneva izdaje. Na dan 31. decembra 1999 je bilo v obtoku 13.036 neizkoriščenih delov nakupnih bonov. Prihodnji potencialni strošek popusta teh delov nakupnih bonov je bil ocenjen in amortiziran čez celotno obdobje, ko so v obtoku blagajniški zapisi z nakupnim bonom in novoizdani blagajniški zapisi (vpisani s popustom z uveljavljanjem delov nakupnih bonov). Rezervacija popusta, ocenjena za dele nakupnih bonov v obtoku na dan 31. decembra 1999, je izkazana kot obveznost in kot odhodek. Zneski so izračunani za prihodnje obdobje glede na pričakovano vrednost in uporabo nakupnih bonov.

Druge potencialne obveznosti

Obstajajo še določeni zahtevki do Banke, ki so v postopku in niso poravnani. Svet Banke je mnenja, da so za te namene oblikovane zadostne rezervacije.

6. PRILOGE

6.1. Zakonski status in naloge

Slovenska centralna banka, Banka Slovenije, je bila ustanovljena 25. junija 1991 z Zakonom o Banki Slovenije na podlagi ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Ob uvedbi slovenske valute, tolarja, 8. oktobra 1991, je prevzela Banka Slovenije vse funkcije denarne oblasti.

Banka Slovenije je po ustavi samostojna in odgovorna Državnemu zboru RS…

152. člen Ustave Republike Slovenije zagotavlja Banki Slovenije samostojnost in neposredno odgovornost Državnemu zboru.

Po zakonu sta organa Banke Slovenije Svet Banke Slovenije in guverner Banke. Svet Banke Slovenije sestavlja enajst članov: guverner kot njegov predsednik, namestnik guvernerja, trije viceguvernerji in šest neodvisnih strokovnjakov. Guvernerja in šest članov iz vrst neodvisnih strokovnjakov imenuje Državni zbor na predlog predsednika republike. Namestnika guvernerja in tri viceguvernerje pa imenuje Državni zbor na predlog guvernerja. Mandat vseh članov Sveta traja šest let. Svet sprejema svoje odločitve z dvotretjinsko večino.

… ter skrbi za stabilnost slovenske valute in splošno likvidnost plačevanja v državi in do tujine.

Banka Slovenije skrbi v skladu z zakonom predvsem za stabilnost valute in za splošno likvidnost plačevanja v državi in do tujine. V ta namen Banka Slovenije:

- uravnava količino denarja v obtoku,
- skrbi za splošno likvidnost bank in hranilnic ter plačil do tujine,
- kontrolira banke in hranilnice,
- izdaja bankovce in daje bankovce in kovance v obtok,
- predpisuje informacijski sistem za opravljanje svojih funkcij,
- predpisuje pravila za izvajanje jamstva za vloge občanov in
- opravlja določene posle za Republiko Slovenijo.

Poleg navedenih so Banki Slovenije zaupane tudi druge naloge in pristojnosti po Zakonu o bančništvu, po Zakonu o deviznem poslovanju in po Zakonu o trgu vrednostnih papirjev.

Banka Slovenije je pri odločanju o denarni politiki in njenem izvajanju ter pri uresničevanju drugih nalog in pooblastil neodvisna. Svet Banke Slovenije in guverner sta za uresničevanje nalog Banke Slovenije odgovorna Državnemu zboru. Banka Slovenije Državnemu zboru poroča o svojem delu, Državni zbor pa potrjuje finančni načrt in letni obračun Banke Slovenije.

Posojila Banke Slovenije Republiki Sloveniji so po zakonu omejena na kratkoročna posojila, ki ne smejo presegati 5 % letnega proračuna in ene petine predvidenega proračunskega primanjkljaja.

6.2. Pomembnejši ukrepi v letu 1999

6.2.1. Ukrepi denarne politike in politike deviznega tečaja

Januar

Splošna eskontna in lombardna mera BS
S 1.1. se je splošna eskontna mera BS znižala z 10 % (veljala od 10.04.1995) na 8 % in lombardna mera z 11 % na 9 %. Sprememba je vplivala tudi na izračun zamudne obrestne mere.

Interventni začasni odkup in prodaja deviz z obveznim povratnim odkupom oziroma prodajo čez dva meseca
13.1. je BS posredovala bankam, podpisnicam pogodbe o sodelovanju pri posegih na trgih tujega denarja, ponudbi za začasni odkup in prodajo deviz z obveznim povratnim odkupom oziroma prodajo čez dva meseca. Istočasno je preklicala ponudbo za začasni nakup s povratnim odkupom čez dva meseca, namenjeno vsem bankam.

Posredovanje na deviznih trgih
BS je 27.1. začela s posredovanjem na deviznih trgih z interventnim nakupnim tečajem, ki je trajalo do 24. marca 1999.

Februar

Tolarski depozit na finančne kredite, črpane v tujini
1.2. je začel veljati nov sklep o vplačilu dvoletnega tolarskega depozita na finančne kredite, najete pri tujih osebah. Velikost depozita je določal guverner BS v odstotku črpanega posojila, in sicer v razponu od 0 % do 30 %. Sklep je bil ukinjen na 185. seji Sveta BS, dne 22.6.1999 z veljavnostjo 1.9.1999. V obdobju do ukinitve sklepa obveznost vplačila depozita ni bila uveljavljena (predpisana stopnja 0 %). Banke so bile v obdobju veljavnosti sklepa obvezane BS ponuditi v odkup devize, prejete na podlagi črpanih finančnih kreditov. BS v obdobju od 1.2. do 31.08.1999 ni odkupila nobenega kredita.

Začasni odkup deviz z obveznim povratnim odkupom čez dva tedna
BS je spremenila ponudbo tako, da od 16.2. dalje od bank odkupuje le še USD in EUR (prej še DEM, ITL, ATS in FRF).

Blagajniški zapisi v tujem denarju
16.2. je BS namesto blagajniških zapisov, nominiranih v DEM, pričela izdajati blagajniške zapise v EUR, z nominalno vrednostjo 25.000 EUR.

Marec

Tolarski blagajniški zapisi
BS je znižala obrestne mere za 30 (s 6,4 % na 4,5 %), 60 (s 7,8 % na 7,0 %) in 270-dnevne BZ (s 9,33 % na 9,0 %).

Blagajniški zapis z nakupnim bonom
BS od vključno enajste izdaje, izdane 1.3.1999, izdaja BZNB vsake tri mesece. Osnovne značilnosti enajste izdaje, razen datuma izdaje in dospelosti, so ostale enake kot pri deseti izdaji.

Začasni odkup (prodaja) deviz z obveznim povratnim odkupom (prodajo) čez 2 meseca
31.3. je BS znižala implicitno ceno odkupa na 7,2 %, prodaje pa na 6,8 %.

April

Dvodelni blagajniški zapisi
BS je 1.4. izdala dvanajsto izdajo z znižano obrestno mero deviznega dela BIZ, in sicer s 3 % na 2,75 %.

Likvidnostno posojilo prek noči
BS je od 20. do 26.4. posredovala na večernem denarnem trgu z likvidnostnim posojilom preko noči.

Začasni odkup blagajniških zapisov v tujem denarju
BS je začasno povečala ponujeni znesek odkupa BZ z običajnih 8 mio na 20 mio DEM.

Nakup deviz za vpis blagajniških zapisov v tujem denarju
Pribitek nad prodajnim tečajem BS, ki določi tečaj za nakup deviz, je bil z začetnih 0,7 % postopno povečan na 1,25 %.

Dvodelni blagajniški zapisi Pred začetkom prodaje je bil pri dvanajsti izdaji dvodelnega BZ, izdani 1.4., spremenjen datum izdaje in dospelosti ter znižana (z 2,75 % na 2,0 %) obrestna mera deviznega dela. **Začasni odkup blagajniških zapisov v tujem denarju** BS je začasno povečala ponujeni znesek odkupa blagajniških zapisov z 8 mio DEM na 12 mio DEM. **Likvidnostno posojilo prek noči** BS je od 3. do 25.5. posredovala na večernem denarnem trgu z likvidnostnim posojilom prek noči po obrestni meri 8 %. **Posredovanje na trgih tujega denarja** Bankam, podpisnicam pogodbe o sodelovanju pri posegih na trgih tujega denarja, je BS za obdobje od 10. do 19.5. določila maržo med nakupnim in prodajnim menjalniškim tečajem na največ 0,4 %. **Nakup deviz za vpis BZ v tujem denarju** Pribitek nad prodajnim tečajem BS, ki določa tečaj za nakup deviz, je bil z začetnih 1,25 % povečan na 2,40 %, nato pa do konca meseca postopno znižan do 0,60 %, tako da je tečaj za prodajo deviz ostal nespremenjen v višini 194,20 SIT/EUR.	**Maj**
Likvidnostno posojilo prek noči Od 28.6. do 14.7. je BS posredovala na večernem denarnem trgu z likvidnostnim posojilom po obrestni meri 7,5 %.	**Junij**
Začasni odkup blagajniških zapisov v tujem denarju BS je v začetku meseca v dveh korakih povečala ponujeni znesek odkupa blagajniških zapisov v tujem denarju z 12 na 25 mio DEM. Znesek odkupa in licitirani tečaj se od 21.7. izražata glede na EUR (prej DEM), znesek odkupa je znašal 12 mio EUR. **Prodaja deviz za vpis BZ v tujem denarju** BS je postopno zniževala pribitek na prodajni tečaj BS in s tem do 15.7. zadrževala tečaj, po katerem so banke lahko kupovale devize, na ravni 196,70 SIT/EUR, od 16.7. do 4.8. pa na ravni 197,18 SIT/EUR. **Posredovanje na deviznem trgu** BS je 19.7. začela s posredovanjem na deviznih trgih z interventnim prodajnim tečajem, ki je trajalo do 25.8.1999.	**Julij**
Prodaja deviz za vpis BZ v tujem denarju S 4.8. je BS prenehala s spreminjanjem pribitka na prodajni tečaj BS uravnavati tečaj, po katerem so banke lahko kupovale devize, in do nadaljnjega določila pribitek v višini 0,15 %. **Tolarski blagajniški zapisi** 5.8. je BS zvišala obrestno mero za 30-dnevne BZ na 5,5 % (prej 4,5 %). S 6. avgustom je BS povečala izklicno obrestno mero 28-dnevnih tolarskih BZ na 6,5 % (prej 6,1 %). **Ukrepi ob prvem vplačilu trošarin in DDV** BS je MF za 31.8. povečala znesek okvirnega posojila, ki ga ta lahko črpa čez dan pri BS, na 16 milijard tolarjev. Na podlagi vlog, ki jih je MF pri BS vezalo 31.8., je BS bankam odobrila dodatno kratkoročno posojilo (20 milijard SIT). Da bi zmanjšala negotovost, ga je ponudila nekaj dni prej kakor običajno, črpani znesek pa jim je nakazala 31.8. zjutraj (običajno do 13. ure). Od 30.8. do 1.9. je BS posredovala na večernem denarnem trgu s posojilom prek noči po obrestni meri 7,5 %.	**Avgust**
Blagajniški zapisi z nakupnim bonom Pri 13. izdaji BZNB, ki jo je izdala 1.9., je BS znižala število delov nakupnega bona, ki jih pri uveljavljanju popusta za nakup plašča BZ lahko uveljavlja investitor, na največ 3 dele. **Začasni odkup BZ v tujem denarju z obveznim povratnim odkupom** 7.9. je BS znižala dnevno ponujeni znesek odkupa na 8 mio EUR.	**September**

Oktober	**Začasni odkup (prodaja) deviz z obveznim povratnim odkupom (prodajo) čez 2 meseca** BS je pričela oba pogojevana tečaja dvigovati tedensko, med njima pa je obdržala razmik v višini 1,05 SIT. **Likvidnostno posojilo prek noči** BS je 28.10. posredovala na večernem denarnem trgu z likvidnostnim posojilom preko noči po obrestni meri 7,5 %.
November	**Blagajniški zapisi z nakupnim bonom** 10.11. je BS objavila, da bo 13. izdaja BZNB zadnja izdaja z nakupnim bonom. **Začasni odkup (prodaja) deviz z obveznim povratnim odkupom (prodajo) čez 2 meseca** 11.11. je BS znižala implicitni ceni odkupa na 5 %, prodaje pa na 2 %. 30.11. je implicitno ceno odkupa znižala na 2,5 %, obenem pa je povečala razmik med pogojevanima tečajema na 1,44 SIT. **Prodaja deviz za vpis BZ v tujem denarju** 30.11. je BS povečala pribitek na prodajni tečaj BS na 0,68 % (prej 0,15 %).
December	**Blagajniški zapisi z nakupnim bonom** BS je 1.12. izdala 14. izdajo BZ, tokrat brez nakupnega bona. To je zadnja izdaja, pri kateri je bilo mogoče uveljavljati popust s predložitvijo nakupnih bonov 13. izdaje. Obrestna mera BZ je znašala 8,5 %. Druge značilnosti BZ, razen datuma izdaje in dospelosti, so bile enake kot pri BZNB 13. izdaje. **Ukrepi ob prehodu v leto 2000** Med 27.12.1999 in 3.1.2000 je BS povečala odstotek črpanja interventnega lombardnega posojila na 5 % (prej 2,5 %) zastavljenih vrednostnih papirjev. 29. in 30.12. je BS posredovala na večernem denarnem trgu z likvidnostnim posojilom prek noči po obrestni meri 7,5 %. Ker 31.12. ni bilo plačilnega prometa, je BS tega dne zaradi zmanjšanja negotovosti bankam ponudila možnost nakupa gotovine prek črpanja likvidnostnega posojila za izhod v sili ali likvidnostnega posojila na podlagi 12-dnevnih tolarskih BZ.

6.2.2. Ukrepi nadzora bančnega poslovanja

Marec	**Sklep o spremembi sklepa o kontnem okviru za banke in hranilnice** **Navodilo za poročanje o največjih deponentih** Navodilo predpisuje, da banke mesečno poročajo o depozitih tridesetih največjih deponentov. Poleg zneska depozita posameznega deponenta obsega poročilo tudi podatke o valuti depozita, datumu začetka vezave in dospelosti depozita, načinu obrestovanja ter višini obrestne mere.
Maj	**Sklep o izračunu kapitala, kapitalskih zahtev in kapitalske ustreznosti bank in hranilnic** Sklep opredeljuje podrobnejši način izračuna kapitala in minimalnih kapitalskih zahtev, ki jih morajo izpolnjevati banke in hranilnice za zagotavljanje svoje solventnosti oz. za pokrivanje tveganj, ki so jim izpostavljene v svojem vsakodnevnem poslovanju. Sklep zaenkrat predpisuje le kapitalske zahteve za kreditna in valutna tveganja ter za prekoračena stanja udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij. Uporaba določil sklepa glede ugotavljanja potrebnega kapitala za pokrivanje valutnih tveganj je odložena na 30.06.2000. Višino kapitala in kapitalske zahteve morajo banke tekoče izračunavati in ugotavljati ter o njih najmanj četrtletno poročati Banki Slovenije.

Maj

Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic
Namen določb sklepa je zavarovati banke in hranilnice pred tveganjem, povezanim s preveliko koncentracijo kreditne izpostavljenosti. V ta namen sklep omejuje največjo dovoljeno izpostavljenost banke do posamezne osebe oziroma skupine povezanih oseb ter največjo dovoljeno izpostavljenost banke do drugih oseb v skupini. Dodatno sklep definira tudi pojem velike izpostavljenosti in omejuje vsoto vseh velikih izpostavljenosti glede na kapital banke.

Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic
Sklep predpisuje način spremljanja in ocenjevanja kreditnih in deželnih tveganj, ki so jim banke izpostavljene pri svojem poslovanju. Poleg natančnih kriterijev za razvrščanje aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk v skupine po tveganosti, opredeljuje sklep tudi pravila za ocenjevanje potencialnih izgub, izključevanje prihodkov ter vodenje kreditnih map.

Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic
Sklep predpisuje višino in način oblikovanja posebnih rezervacij za kritje izgub, ki nastanejo zaradi kreditnega in deželnega tveganja. Sklep zahteva od bank tudi oblikovanje rezervacij za druga tveganja, ki so jim banke izpostavljene pri svojem poslovanju. Ker banke prevzemajo pri opravljanju storitev tveganja, morajo del dohodka rezervirati za možne izgube.

Sklep o podrobnejši vsebini poročil iz 127. člena zakona o bančništvu
V skladu z 127. členom Zakona o bančništvu (Zban) so banke dolžne poročati o nekaterih pomembnejših dejstvih in okoliščinah iz svojega poslovanja. Sklep o poročanju predpisuje podrobnejšo vsebino poročil iz 127. člena Zban, ter način in roke poročanja o dejstvih in okoliščinah iz 127. člena tega zakona.

Sklep o neizravnanih aktivnih in pasivnih postavkah banke v tujem denarju (o odprti devizni poziciji banke)
Ta sklep določa, da mora banka, ki opravlja posle s tujimi plačilnimi sredstvi, zaradi zavarovanja pred tveganjem, dnevno izračunavati svojo odprto devizno pozicijo. Kratka ali dolga devizna pozicija dnevno ne sme presegati 20 % kapitala banke, povprečna mesečna odprta pozicija pa ne sme presegati 10 % kapitala banke.

Sklep o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic
Sklep predpisuje kontni okvir za banke, vrste in sheme računovodskih izkazov bank, podrobnejšo vsebino letnega poslovnega poročila in dodatkov k temu poročilu, podrobnejši način vrednotenja knjigovodskih postavk in sestavljanja računovodskih izkazov ter podrobnejšo vsebino, način in roke za posredovanje mesečnih in drugih poročil o knjigovodskem stanju računov bank.

Sklep o najmanjšem obsegu ter vsebini revizijskega pregleda in revizorjevega poročila
Sklep predpisuje podrobnejšo obliko in najmanjši obseg ter vsebino revizijskega pregleda in revizorjevega poročila. Revizijski pregled poslovanja bank in hranilnic obsega revidiranje letnega poročila in konsolidiranega letnega poročila, sestavljenega v skladu s sklepom o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic ter dodatka, določenega s tem sklepom. Revizor mora pregledati in v poročilu podrobneje poročati predvsem o računovodskih izkazih, spremembah kapitala, rezervacijah in izvršenih odpisih, učinkih konsolidacije, izpolnjevanju pravil o obvladovanju tveganj, delovanju notranje revizije, načinu vodenja poslovnih knjig, kvaliteti informacijskega sistema, pravilnosti in popolnosti obvestil in poročil Banki Slovenije, o vrednotenju bilančnih in zunajbilančnih postavk ter o računovodskih politikah banke.

Sklep o obvezni uskladitvi rokov dospelosti naložb z roki dospelosti sredstev
Sklep določa obveznost bank in hranilnic, da uskladijo roke dospelosti naložb z roki dospelosti sredstev. V ta namen sklep predpisuje tri razrede naložb z določenimi roki dospelosti, za vsak posamezni razred pa je določeno razmerje med zneskom naložb in zneskom sredstev z določenimi roki dospelosti.

Maj

Sklep o obvezni uskladitvi rokov dospelosti naložb z roki dospelosti sredstev
Sklep določa obveznost bank in hranilnic, da uskladijo roke dospelosti naložb z roki dospelosti sredstev. V ta namen sklep predpisuje tri razrede naložb z določenimi roki dospelosti, za vsak posamezni razred pa je določeno razmerje med zneskom naložb in zneskom sredstev z določenimi roki dospelosti.

Navodilo za izvajanje sklepa o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk ter sklepa o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic
Navodilo predpisuje vsebino, obliko ter način izpolnjevanja in pošiljanja poročila o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk ter o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic. Banke so dolžne četrtletno poročati o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk ter o oblikovanju posebnih rezervacij.

Navodilo za izpolnjevanje poročila o tokovih tolarske likvidnosti bank
V skladu z navodilom banke dnevno poročajo o predvidenih tokovih tolarske likvidnosti za tekoči in naslednji delovni dan ter o predvidenih tolarskih prilivih in odlivih petih največjih deponentov. Pri načrtovanju tokov tolarske likvidnosti morajo banke upoštevati načelo previdnosti, kar pomeni, da lahko med prilive vključijo samo tiste, za katere obstaja resnična verjetnost, da jih bodo ob dnevu dospelosti tudi prejele, med odlive pa vse obveznosti, ki na določen dan dospejo v izplačilo.

Navodilo za izračun nekaterih značilnih aktivnih in pasivnih obrestnih mer bank in hranilnic
Navodilo predpisuje četrtletni izračun nekaterih značilnih aktivnih in pasivnih obrestnih mer bank in hranilnic, po vrstah ročnosti, in sicer ločeno za bančni in nebančni sektor oziroma znotraj teh dveh sektorjev ločeno za naložbe in sredstva v domači valuti, ki se obrestujejo s temeljno obrestno mero oziroma z valutno klavzulo.

Navodilo za restrukturiranje terjatev bank in hranilnic
To navodilo določa predmet restrukturiranja, načine restrukturiranja in računovodska pravila pri restrukturiranju ter vrednotenje aktive. Navodilo pri spremembi kreditnih pogojev natančneje določa oblikovanje rezervacij in način odpisa dela terjatev, izključevanje prihodkov in razvrščanje v bonitetne skupine. Ravno tako določa odpise in oblikovanje rezervacij pri znižanju višine terjatev. Navodilo tudi določa vrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev in finančnih naložb ali kombinacije obojih, prevzetih z namenom celotnega ali delnega poplačila terjatev. V zvezi s tem navodilo podrobneje določa, kako je z odpisi terjatev, z oblikovanjem rezervacij in izključevanjem prihodkov. Navodilo določa tudi, kako postopati v primeru, ko banka v procesu restrukturiranja terjatev spremeni terjatve do dolžnika v terjatve do tretjih oseb.

Navodilo za izvajanje sklepa o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic
Navodilo predpisuje metodologijo za sestavitev računovodskih izkazov (bilance stanja in izkaza uspeha) bank in hranilnic.

Navodila za izdelavo desetdnevnega poročila o knjigovodskem stanju računov bank
Navodila predpisujejo metodologijo za sestavitev desetdnevnega poročila, ki obsega določene knjigovodske podatke bank o danih posojilih nebančnemu sektorju in prejetih vlogah nebančnega sektorja. Banke sestavijo desetdnevno poročilo po stanju desetega, dvajsetega in zadnjega dne v mesecu.

Navodilo o pošiljanju mesečnih poročil o knjigovodskem stanju računov
Navodilo določa vsebino, način izpolnjevanja, obliko in način pošiljanja ter kontrolo podatkov o knjigovodskem stanju računov bank in hranilnic.

Junij

Sklep o podrobnejšem načinu izračuna obveznosti, terjatev in naložb pri ugotavljanju neto dolžništva

Sklep podrobneje določa način izračuna neto dolžništva določene osebe v razmerju do banke ali hranilnice, kot enega izmed izločitvenih razlogov, zaradi katerega ta oseba (neto dolžnik) ne more biti imenovana za člana nadzornega sveta te banke oz. hranilnice.

Sklep o ugotavljanju in poročanju vrednosti naložb bank in hranilnic v kapital nefinančnih organizacij in opredmetena osnovna sredstva	**Junij**
Zban omejuje tudi udeležbe bank v kapitalu nefinančnih organizacij ter opredmetenih osnovnih sredstvih. Vrednost naložb banke v kapital nefinančnih organizacij skupno ne sme presegati 60 % kapitala banke, posamezna naložba v določeno nefinančno organizacijo pa ne sme presegati 15 % kapitala banke. Skupna vrednost vseh naložb banke v zemljišča, zgradbe, poslovno opremo in kapital nefinančnih organizacij ne sme presegati kapitala banke. Banke o omenjenih naložbah poročajo trimesečno. Prekoračena stanja v kapitalu nefinančnih organizacij morajo biti ustrezno pokrita s kapitalom.	
Sklep o letnem nadomestilu za opravljanje nadzora in pavšalnih stroških nadzora	
Ta sklep določa višino letnega nadomestila za opravljanje nadzora in pavšalnega nadomestila stroškov postopka, ki ju morajo Banki Slovenije plačevati banke in hranilnice. Višina letnega nadomestila je odvisna od višine tveganju prilagojene aktive banke. Pavšalno nadomestilo stroškov postopka morajo banke plačati, če jim je bil izrečen ukrep nadzora. Višina tega nadomestila se določi kot zmnožek števila ur inšpektorjev, porabljenih za pregled poslovanja banke, in vrednosti ure inšpektorja.	
Sklep o spremembi sklepa o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic	
Spremembe navodil za izvajanje sklepa o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic	
Sklep o spremembi sklepa o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic	**Avgust**
Sklep o spremembi sklepa o podrobnejši vsebini poročil iz 127. člena zakona o bančništvu	**November**
Sklep o usklajevanju hranilno-kreditnih služb z določbami zakona o bančništvu	**December**
Hranilno-kreditne službe so dolžne postopoma izpolniti določila zakona o bančništvu, ki veljajo za kreditne institucije, tako da bodo do februarja 2004 popolnoma usklajene z zakonom o bančništvu. Hranilno-kreditne službe, ki prilagoditve do takrat ne bodo opravile, bodo predlagane za prisilno likvidacijo.	
Sklep o nadzoru bank in hranilnic na konsolidirani osnovi	
Nadzor na konsolidirani osnovi je obvezen za vsako banko, ki obvladuje eno ali več drugih bank, drugih finančnih organizacij ali družb za pomožne bančne storitve, oziroma je udeležena v teh osebah. Banke morajo na konsolidirani osnovi izpolnjevati zahteve glede najmanjše višine kapitala, zagotavljati morajo vsaj predpisano kapitalsko ustreznost, spoštovati omejitve glede izpostavljenosti cele skupine do posameznih oseb ali skupin povezanih oseb ter omejitve glede naložb v nefinančne organizacije. Osebe v skupini morajo zagotoviti ustrezno organiziranje notranjega nadzora, ki zagotavlja pravilnost in popolnost ugotavljanja dejstev in poročanja informacij, pomembnih za konsolidirani nadzor.	
Sklep o določitvi pogojev, ki jih mora izpolnjevati banka oziroma hranilnica za opravljanje bančnih oziroma drugih finančnih storitev, ter o določitvi dokumentacije, na podlagi katere je mogoče ugotoviti, ali bo družba sposobna opravljati dejavnosti, na katere se nanaša zahteva za izdajo dovoljenja	
Sklep o določitvi dokumentacije, na podlagi katere je mogoče ugotoviti, ali je podružnica tuje banke sposobna opravljati storitve, na katere se nanaša zahteva tuje banke za izdajo dovoljenja za njeno ustanovitev	
Sklep o obveščanju o nameravani odtujitvi delnic	
Sklep o pogojih, ki jih mora izpolnjevati kreditni posrednik	

6.3. Izkaz uspeha in bilanca stanja

Petletni podatki izkaza uspeha

za obdobje od 1. januarja do 31. decembra (v milijonih tolarjev)

	1995	1996	1997	1998	1999
Prihodki poslovanja					
Prihodki od finančnih sredstev	12.791	14.941	19.475	29.188	21.433
Neto tečajne razlike	5.201	8.131	16.797	-4.753	38.399
Skupni prihodki od finančnih sredstev	**17.992**	**23.072**	**36.273**	**24.435**	**59.832**
Odhodki od servisiranih obveznosti	11.040	9.310	17.727	24.701	16.885
Čisti prihodek od finančnih sredstev	**6.952**	**13.762**	**18.546**	**-266**	**42.947**
Drugi prihodki	534	511	381	1.299	952
Drugi odhodki	89	147	676	286	408
Skupni prihodki poslovanja	**7.397**	**14.125**	**18.251**	**747**	**43.491**
Stroški poslovanja	1.718	2.181	2.670	2.923	3.298
Popravki vrednosti in rezervacije	-	579	718	312	
Presežek / primanjkljaj prihodkov nad odhodki	**5.680**	**11.366**	**14.862**	**-2.489**	**40.193**
Razdelitev presežka / kritje primanjkljaja:					
Prenos/črpanje rezerv za tečajne razlike					
Finančni izid po kritju / razporeditvi tečajnih razlik	5.201	8.131	16.797	-4.753	38.399
Prenos v splošne rezerve	479	3.235	-1.935	2.264	1.795
Skupni prenos v rezerve		2.312	-1.935	1.457	1.555
Skupno črpanje rezerv	5.201	10.443	14.862	-3.297	39.954
Sredstva za proračun Republike Slovenije	479	923		807	240
Skupna razdelitev / kritje primanjkljaja	**5.680**	**11.366**	**14.862**	**-2.489**	**40.193**

Petletni podatki bilance stanja

na dan 31. decembra (v milijonih tolarjev)

	1995	1996	1997	1998	1999
Aktiva					
Finančna sredstva	309.224	361.496	593.441	614.040	672.404
Osnovna sredstva	1.390	1.657	2.072	2.372	2.914
Skupna aktiva	**310.614**	**363.153**	**595.512**	**616.412**	**675.318**
Pasiva					
Servisirane obveznosti	219.504	253.578	457.734	462.063	443.106
Bankovci v obtoku	63.904	71.441	85.653	104.667	142.489
Sredstva za proračun Republike Slovenije	479	923		807	240
Skupne obveznosti	**283.887**	**325.941**	**543.386**	**567.538**	**585.834**
Rezerve	26.727	37.212	52.126	48.874	89.484
Skupna pasiva	**310.614**	**363.153**	**595.512**	**616.412**	**675.318**

6.4. Uprava in organizacijska sestava

6.4.1. Sestava Sveta Banke Slovenije 31.12.1999

Predsednik Sveta Banke Slovenije

Dr. France Arhar
(guverner Banke Slovenije)

Člani Sveta Banke Slovenije

Samo Nučič
(namestnik guvernerja Banke Slovenije)

Darko Bohnec
(viceguverner Banke Slovenije)

Mag. Janez Košak
(viceguverner Banke Slovenije)

Andrej Rant
(viceguverner Banke Slovenije)

Tatjana Fink
(Trimo, Trebnje)

Mag. Bine Kordež
(Merkur, Kranj)

Mag. Vladimir Lavrač
(Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana)

Dr. Leon Repovž
(Ekonomsko poslovna fakulteta, Maribor)

Dr. Ivan Ribnikar
(Ekonomska fakulteta, Ljubljana)

Dr. Dušan Zbašnik
(Ekonomsko poslovna fakulteta, Maribor)

6.3.3. Organizacijska sestava Banke Slovenije 31.12.1999

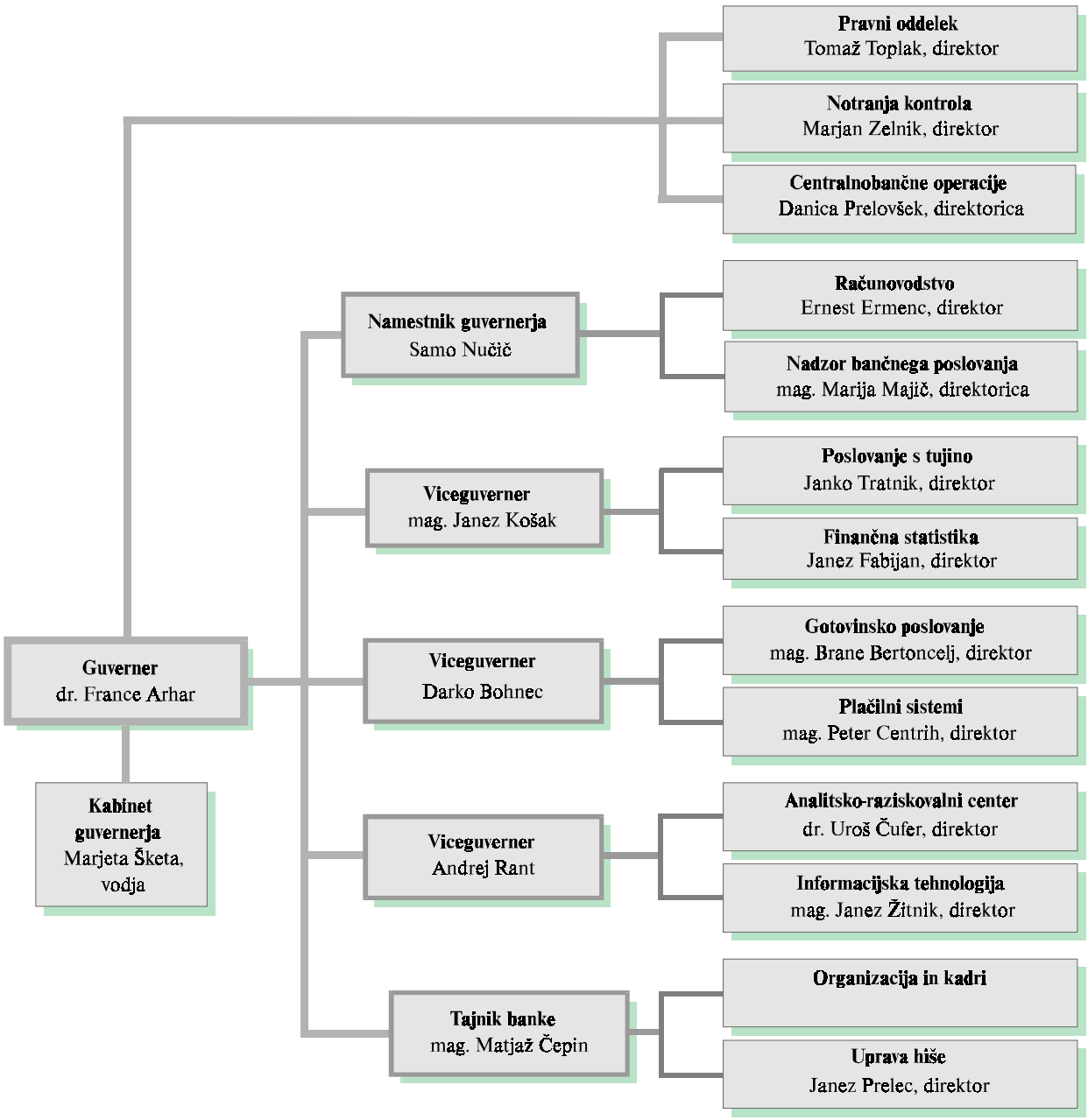

6.5. Publikacije in spletna stran

Vsebina	Naslov in osnovni podatki
Makroekonomski statistični podatki s poudarkom na denarni statistiki, deviznih tečajih in gospodarskih odnosih s tujino. Pregled tekočih gibanj v slikah; metodološka priloga; pregled slovenskih bank, koledar objav podatkov.	**Bilten** • mesečno • v slovenščini • angleški prevod **Monthly Bulletin**
Poročilo Banke Slovenije Državnemu zboru Republike Slovenije. Opis gospodarskih gibanj, denarne politike, poslovanja bank in Banke Slovenije ter drugih dejavnosti Banke Slovenije.	**Letno poročilo** • letno (izhaja spomladi) • v slovenščini • angleški prevod **Annual Report**
Poročilo oddelka Nadzor bančnega poslovanja Državnemu zboru Republike Slovenije o poslovanju bank, razvoju pravnih osnov za nadzor ter o nadzoru bančnega poslovanja.	**Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja** • letno (izhaja jeseni) • angleški prevod **Report on Supervision of Banking Operations**
Statistični pregled neposrednih in portfeljskih naložb do tujine, slovenskih naložb v tujini in tujih naložb v Sloveniji (na letni ravni).	**Neposredne naložbe/ Direct Investment** • letno • dvojezična izdaja v slovenščini in angleščini
Govori Guvernerja Banke Slovenije v Državnem zboru RS, analitični in metodološki prikazi z denarnega, plačilnobilančnega in sorodnih področij.	**Prikazi in analize** • četrtletno • v slovenščini
Statistični pregled nedenarnih finančnih posrednikov, trga vrednostnih papirjev in obrestnih mer.	**Finančni trgi** • četrtletno • v slovenščini
Tekoči analitični makroekonomski prikaz s podrobnejšo razčlenitvijo denarnih in plačilnobilančnih gibanj.	**Denarni pregled** • mesečno • v slovenščini
Domače strani Banke Slovenije s predstavitvijo institucije, slovenskih bankovcev in kovancev, zakonov in predpisov s področja dela centralne banke ter drugih koristnih informacij. Ažurni podatki o tečajih, obrestnih merah in vrednostnih papirjih BS, časovne vrste podatkov ter najpomembnejše publikacije v elektronski obliki.	**Spletna stran** • kazalo slovenskih strani **http://www.bsi.si/… …/html/kazalo.html** • kazalo angleških strani **http://www.bsi.si/… …/html/eng/index.html**

6.6. Pregled nekaterih pojmov

Bilančna vsota – Znesek vseh aktivnih ali pasivnih bilančnih postavk (banke).

Blagajniški zapisi v tujem denarju ali **devizni blagajniški zapisi (DBZ)** – Kratkoročni vrednostni papirji Banke Slovenije, ki se vpisujejo in izplačujejo v tujem denarju.

Denarni agregati (**M1, M2 in M3**) – Različno likvidni narodnogospodarski denarni agregati. Najlikvidnejši **M1** zajema gotovino v obtoku ter vpogledne tolarske vloge pri bankah in Banki Slovenije. **M2** je sestavljen iz M1 ter hranilnih in vezanih vlog pri bankah in Banki Slovenije. **M3** obsega poleg M2 še vloge prebivalstva v tujem denarju pri bankah.

Denarni trg – Finančni trg, na katerem se trguje s prvovrstnimi kratkoročnimi vrednostnimi papirji.

Devizni minimum – Najmanjši znesek premoženja v tujem denarju bank.

Druga aktiva - Naložbe v kapital odvisnih in neodvisnih strank, opredmetena osnovna sredstva, neopredmetena dolgoročna sredstva, vpisani, a nevplačani kapital in odkupljene lastne delnice, nevračunani stroški in nezaračunani prihodki ter druga sredstva, kot npr. čeki, terjatve za obresti, provizije itd.

Druga pasiva - Vnaprej vračunani stroški in neobračunani prihodki, dolgoročne in splošne rezervacije ter druge obveznosti.

Jamstveni kapital – Vsota temeljnega in dodatnega kapitala, zmanjšana za kapitalske naložbe, posojila ali druge naložbe z lastnostjo kapitala v banke in hranilnice ter v pravne osebe, ki so neposredno ali posredno v popolni oziroma večinski lasti banke, terjatve in potencialne obveznosti do pravnih oseb in podjetnikov posameznikov, ki so v lasti delavcev banke, članov upravnega in nadzornega odbora oziroma njihovih družinskih članov, in niso prvovrstno zavarovane, ter terjatve in potencialne obveznosti, zavarovane s hibridnimi in dolžniškimi instrumenti največ do višine njihovega vštevanja v dodatni kapital.

Kapital (banke) – Vsota vpisanega kapitala in ustanovitvenih vlog hranilnic, vplačanega presežka kapitala, rezerv banke, revalorizacijskega popravka kapitala, prenesenega čistega dobička ali izgube prejšnjih let in čistega dobička ali izgube poslovnega leta.

Kapitalska ustreznost – Razmerje med kapitalom banke in tveganju prilagojeno aktivo banke (seštevek knjigovodskih stanj vseh aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk, zmanjšanih za oblikovane posebne rezervacije za te postavke in tehtanih po stopnjah kreditnih tveganj).

Monetizacija – Spreminjanje premoženja, ki ga kupujejo banke, in sicer centralna banka in (poslovne) banke, v denar. (Finančno) premoženje, terjatve, kupujejo (ali dajejo posojila) z na novo nastalim ali izdanim denarjem.

(Neto) obrestna marža – Razmerje med saldom obresti (razliko med realnimi in revalorizacijskimi obrestnimi prihodki in odhodki) ter povprečno bruto obrestonosno aktivo.

Neto rezervacije - Vsota popravkov vrednosti, odhodkov za rezervacije, prihodkov iz ukinjenih rezervacij ter odhodkov za dolgoročne rezervacije.

Nominalna obrestna mera – Celotna obrestna mera, sestavljena iz dela, ki posojilodajalcu ali vlagatelju kompenzira inflacijo, in realnega dela.

Obrestni (nominalni) razmik – Razlika med povprečno nominalno obrestno mero za naložbe in povprečno nominalno obrestno mero za obveznosti (bank).

Obvezne rezerve – Predpisani znesek premoženja, navadno določen z odstotkom od vlog in drugih obveznosti bank in hranilnic, ki ga morajo imeti banke in hranilnice na poravnalnem oziroma posebnem računu obveznih rezerv pri Banki Slovenije in v obliki gotovine v blagajni.

Odkup s pravico – Ponudba Banke Slovenije bankam za odkup tujega denarja z možnostjo odkupa dodatnih količin tujega denarja v prihodnosti.

Odprta pozicija (v tujem denarju) – Presežek aktivnih nad pasivnimi bilančnimi postavkami posamezne banke v tujem denarju.

Operativni stroški – Vsota splošnih upravnih stroškov (stroškov dela in drugih upravnih stroškov), amortizacije in davkov.

Posebno razmerje do banke – Razmerje do banke osebe, ki je posredno ali neposredno obvladujoča družba banke, osebe ki jo banka posredno ali neposredno obvladuje, oziroma osebe, ki jo posredno ali neposredno obvladuje ista oseba kot banko.

Primarni denar – Gotovina v obtoku, rezerve bank in knjižni denar (vloge na vpogled) pri Banki Slovenije.

Revalorizacijske obresti – Del dogovorjenih obresti pri tolarskih posojilih bank in tolarskih vlogah v bankah, ki posojilodajalcu ali vlagatelju kompenzira inflacijo.

Rezervacije – Splošne rezervacije za zavarovanje pred neznanimi prihodnjimi izgubami in posebne rezervacije za potencialne izgube iz naslova bilančnih in zunajbilančnih postavk ter za deželno tveganje. Banke so dolžne, ne glede na svojo kapitalsko ustreznost, do 31.12.2000 oblikovati splošne rezervacije najmanj v višini 1 odstotka zneska terjatev, ki so razvrščene v skladu s sklepom o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic v skupino A, razen za terjatve do Banke Slovenije in Republike Slovenije. **Neto rezervacije** so razlika med odpisi terjatev in popravki vrednosti spornih terjatev, odhodki za oblikovanje dolgoročnih rezervacij ter prihodki iz odpisanih terjatev in prihodki iz ukinjenih rezervacij in popravkov vrednosti iz izkaza uspeha.

Sekundarna likvidnost – Znesek blagajniških zapisov Banke Slovenije v domači in tuji valuti ter blagajniških zapisov in obveznic Republike Slovenije (naložb v vrednostne papirje Banke Slovenije in Republike Slovenije v domači in v tuji valuti kot so blagajniški zapisi BS in RS, kratkoročne obveznice RS).

Sterilizacija – Praviloma prodaja državnih kratkoročnih vrednostnih papirjev centralne banke, ki naj izniči učinek njenih nakupov deviz na količino primarnega denarja. Pri nas pomeni sterilizacija, če Banka Slovenije prodaja blagajniške zapise BS v tujem denarju ter blagajniške zapise v tolarjih, da bi izničila učinek svojih nakupov deviz na količino primarnega denarja.

Temeljna obrestna mera (TOM) – Uradno določena indeksacijska stopnja za terjatve in obveznosti kot povprečna mesečna inflacija (januarja 1998 je indeks cen na drobno zamenjal indeks življenjskih stroškov) zadnjega meseca ali zadnjih nekaj mesecev (zdaj 12 mesecev).

Tolarski blagajniški zapisi (TBZ) – Kratkoročni dolžniški vrednostni papirji Banke Slovenije v tolarjih.

Velika izpostavljenost - Izpostavljenost banke do komitenta, ki dosega ali presega 10 % kapitala banke.